

Μ. Παπαλουκάς

Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω
Επίκουρος Καθηγητής Αθλητικού Δικαίου

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

2010

Μάριος Παπαλουκάς
Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω
Επίκουρος Καθηγητής Αθλητικού Δικαίου

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I - ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II - ΤΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ III – Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV – Η ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V – Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI – Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII – Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII – Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ	59
I. Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ	59
II. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΞΑΙΡΕΣΗΣ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	62
III. ΤΑ ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΑ	72
IV. ΟΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΔΟΣΕΙΣ	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IX – ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ X – ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ	96

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός των σημειώσεων που ακολουθούν και απευθύνονται στους φοιτητές του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης του Αθλητισμού (Τ.Ο.Δ.Α.) είναι να δοθεί με απλά λόγια μια γενική γνώση σχετικά με το αθλητικό δίκαιο. Επίσης λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι φοιτητές του Τμήματος αυτού δεν έχουν διδαχθεί άλλα νομικά μαθήματα, επιδιώκεται η αποφυγή της συχνής αναφοράς σε άρθρα και νομοθετήματα τα οποία όπως είναι φυσικό θα μπορούσαν να καταστήσουν τις σημειώσεις αυτές ένα κουραστικό και δυσνόητο ανάγνωσμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

I. Κανόνες Δικαίου

Όταν μιλάμε για δίκαιο αναφερόμαστε συνήθως σε ορισμένους κανόνες συμπεριφοράς που ισχύουν και καλούνται κανόνες δικαίου.

Τα χαρακτηριστικά των κανόνων δικαίου είναι τα ακόλουθα:

1. Έχουν **γενικό και αφηρημένο χαρακτήρα**, δηλαδή κατά τη θέσπισή τους ο νομοθέτης δε σκόπευε να απευθύνονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα, αλλά γενικά και αφηρημένα σε άγνωστο αριθμό προσώπων.

2. Προέρχονται δηλαδή θεσπίζονται **από τρίτα πρόσωπα** (τους νομοθέτες) και όχι από αυτούς στους οποίους απευθύνονται (φυσικά και νομικά πρόσωπα).

3. Ρυθμίζουν την **εξωτερική συμπεριφορά** των ανθρώπων χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τον εσωτερικό τους κόσμο, δεν ενδιαφέρονται δηλαδή για τις προθέσεις αλλά τα έργα αυτών στους οποίους απευθύνονται.

4. Έχουν **καταναγκαστικό χαρακτήρα**, δηλαδή η συμμόρφωση στις επιταγές τους επιβάλλεται με τη δύναμη του κράτους.

Παρόλο που οι κανόνες δικαίου αποτελούν κανόνες συμπεριφοράς δεν είναι οι μόνοι κανόνες συμπεριφοράς που ισχύουν σ' έναν κοινωνικό χώρο. Υπάρχουν μεταξύ άλλων και οι κανόνες ηθικής, οι οποίοι δε διαθέτουν το στοιχείο του καταναγκασμού με τη χρήση της κρατικής εξουσίας σε περίπτωση παράβασής τους, ούτε αναφέρονται στον εξωτερικό μόνο κόσμο όπως οι κανόνες δικαίου αλλά και στον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου. Γενικά λέγεται πως εκείνοι από τους κανόνες ηθικής οι οποίοι κρίνονται ως σημαντικότεροι σε μια κοινωνία μετατρέπονται και σε κανόνες δικαίου, ούτως ώστε να μπορεί να ειπωθεί πως το σύστημα των κανόνων δικαίου μια κοινωνίας αποτελεί το *minimum* της ηθικής της κοινωνίας αυτής.

Παράδειγμα: Ο φόνος απαγορεύθηκε καταρχήν από κανόνα ηθικής, και κατόπιν καθώς θεωρήθηκε από τους σημαντικότερους ηθικούς κανόνες μετετρέπη και σε κανόνα δικαίου που περιλαμβάνεται στον Ποινικό Κώδικα. Αντίθετα η αδιαφορία για

τη δυστυχία ενός συνανθρώπου μας ενώ θεωρείται ηθικό παράπτωμα δεν περιλαμβάνεται σε εκείνους τους κανόνες που μετετράπησαν σε κανόνες δικαίου, καθώς δε θεωρήθηκε ότι είναι από τους πιο σημαντικούς κανόνες της κοινωνίας ή από εκείνους χωρίς τους οποίους δε θα μπορούσε να υπάρξει μια ανθρώπινη κοινωνία.

Μετά από αυτή την διευκρίνιση για τη φύση των κανόνων δικαίου θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι κατά κύριο λόγο το αθλητικό δίκαιο περιλαμβάνει γενικά κανόνες συμπεριφοράς (που μπορεί και να μην αποτελούν κανόνες δικαίου) και που έχουν σχέση με τον αθλητισμό ή τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που μετέχουν σε αυτόν. Επομένως το αθλητικό δίκαιο είναι το σύνολο των κανόνων, που προέρχονται είτε από την κρατική, είτε από την αθλητική έννομη τάξη, διέπουν τον αθλητισμό και γενικά τη φυσική αγωγή και ρυθμίζουν τις σχέσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της αθλητικής δραστηριότητας.

II. Κλάδοι του Δικαίου

Συνήθως οι κανόνες του δικαίου εντάσσονται είτε στο ιδιωτικό είτε στο δημόσιο δίκαιο. Το δημόσιο δίκαιο διακρίνεται στο διεθνές δίκαιο και στο εσωτερικό δίκαιο. Επιγραμματικά το δίκαιο μπορούμε να πούμε ότι διακρίνεται στις ακόλουθες κατηγορίες:

1. ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ

A. ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

B. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Συνταγματικό δίκαιο

Διοικητικό δίκαιο

Ποινικό δίκαιο

Δικονομικό δίκαιο

Εκκλησιαστικό δίκαιο

Δημοσιονομικό δίκαιο

2. ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Αστικό δίκαιο

Ιδιωτικό διεθνές

Εργατικό δίκαιο

Εμπορικό δίκαιο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

Το Αθλητικό Δίκαιο

I. Γενικά

Οι κανόνες του αθλητικού δικαίου πολύ δύσκολα μπορούν να ενταχθούν σε κάποιον από τους κλάδους του δικαίου, κι αυτό διότι τα διάφορα θέματα που αφορούν στον αθλητισμό περιλαμβάνονται σε διαφορετικούς κλάδους δικαίου. Καταρχήν το Σύνταγμα (άρθρο 16) ορίζει ότι ο αθλητισμός τελεί υπό την προστασία και την ανώτατη εποπτεία του κράτους. Επίσης (άρθρο 16) θεωρεί τον αθλητισμό ως παιδεία και άρα ως μία από τις βασικές αποστολές του κράτους. Τέλος, ορίζει ρητά ότι το κράτος επιχορηγεί και ελέγχει όλες τις ενώσεις των αθλητικών σωματείων.

Συνεπώς αφού ο αθλητισμός εντάσσεται στις βασικές αποστολές του κράτους, το αθλητικό δίκαιο αποτελεί καταρχήν μέρος του δημοσίου δικαίου. Καθώς όμως τα αθλητικά σωματεία, οι ενώσεις και οι ομοσπονδίες λειτουργούν υπό καθεστώς ιδιωτικού δικαίου, και επίσης λόγω του γεγονότος ότι οι αθλητές σύμφωνα με το Συμβούλιο της Επικρατείας εργάζονται υπό το καθεστώς της λεγόμενης “εξαρτημένης εργασίας”, έχουμε και παρέμβαση του αθλητικού δικαίου στο ιδιωτικό δίκαιο.

II. Αθλητικά όργανα

A. Γενικά. Τα όργανα που λειτουργούν στον αθλητισμό είναι πάρα πολλά σε αριθμό. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι τα ακόλουθα:

1. Η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, η οποία αποτελεί την κρατική παρουσία στον αθλητισμό και έχει αναλάβει στο επίπεδο του αθλητισμού, τις αρμοδιότητες που αναθέτει το Σύνταγμα στα κρατικά όργανα (εκτελεστική εξουσία).

2. Η Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου αυτοδιοικούμενο και αυτόνομο, που πρωτοιδρύθηκε το 1899. Η ΕΟΑ σκοπό έχει την ανάπτυξη και εξάπλωση του Ολυμπιακού ιδεώδους και του φιλάθλου πνεύματος.

3. Η Επιτροπή Φιλάθλου Ιδιότητας αποτελεί επιτροπή της ΕΟΑ η οποία διορίζει τα πέντε μέλη που την αποτελούν. Η ΕΦΙ αποφασίζει βάσει των υγιών αρχών του φιλάθλου πνεύματος για το χαρακτηρισμό πολιτών ως μη φιλάθλων οπότε και χάνουν το δικαίωμά τους συμμετοχής σε αθλητικές διοργανώσεις ως φίλαθλοι, αθλητές ή διαιτητές, μέλη της διοίκησης ή ακόμη και ως απλά μέλη σε κάποια ομάδα.

4. Το κάθε άθλημα διαθέτει την ομοσπονδία του και την ένωση των σωματείων του αθλήματος αυτού. Ετσι στο ποδόσφαιρο υπάρχει η Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία (ΕΠΟ) και στο Μπάσκετ η Ελληνική Ομοσπονδία Καλαθοσφαίρισης (ΕΟΚ) οι οποίες αποτελούν Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου. Οι ομοσπονδίες αυτές αποτελούν τη μόνη ανώτατη υπερκείμενη αθλητική ομοσπονδία στο κάθε άθλημα και έχουν μονοπωλιακό χαρακτήρα, ο οποίος τους παραχωρείται από το νομοθέτη καθώς προβλέπει στην περίπτωση της ΕΠΟ ότι εφόσον η διοίκηση σωματείου επιδιώξει να ανταγωνισθεί την ΕΠΟ ιδρύοντας κάποια παρεμφερούς χαρακτήρα Ένωση, η διοίκηση του σωματείου αυτού θα κηρήσεται αυτοδικαίως έκπτωτη. Στο επίπεδο των ενώσεων σωματείων στο ποδόσφαιρο έχει ιδρυθεί η Ένωση Ποδοσφαιρικών Ανωνύμων Εταιριών (ΕΠΑΕ) και στο Μπάσκετ ο Ελληνικός Σύνδεσμος Ανωνύμων Καλαθοσφαιρικών Εταιριών (ΕΣΑΚΕ). Οι ενώσεις αυτές αποτελούν Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου στον οποίον το Διοικητικό Συμβούλιο μετέχουν αθλητικές ανώνυμες εταιρείες του κλάδου τους.

B. Το Αθλητικό σωματείο. Αθλητικό σωματείο είναι η κατά τις διατάξεις του άρθρου 78 και επόμενα του Αστικού Κώδικα ένωση φυσικών προσώπων που έχει ως κύριο σκοπό τη συστηματική καλλιέργεια και την ανάπτυξη των δυνατοτήτων των αθλητών της για τη συμμετοχή τους σε αθλητικούς αγώνες.

Ο ελάχιστος αριθμός των μελών του αθλητικού σωματείου ορίζεται σε είκοσι (20). Το διοικητικό συμβούλιο (Δ.Σ.) του αθλητικού σωματείου αποτελείται από πέντε (5) έως δεκαπέντε (15) μέλη, με θητεία από ένα (1) έως τρία (3) έτη. Τα μέλη του Δ.Σ. προέρχονται από μέλη του σωματείου. Απαγορεύεται στο Δ.Σ. του αθλητικού σωματείου να συνάπτει συμβάσεις εργασίας, ανεξαρτήτων υπηρεσιών, έργου, προμηθειών ή οποιεσδήποτε άλλες συμβάσεις με οικονομικό αντάλλαγμα, με μέλη του Δ.Σ., με τις συζύγους, τα τέκνα, τους γονείς και τα αδέρφια τους ή με νομικά πρόσωπα στα οποία μετέχουν τα προαναφερόμενα πρόσωπα. Η παράβαση της διάταξης αυτής συνεπάγεται την έκπτωση των μελών του Δ.Σ. που έλαβαν τη σχετική απόφαση. Η έκπτωση ενεργείται με απόφαση του αρμόδιου δικαστηρίου.

Γ. Η Αθλητική Ομοσπονδία. Αθλητική ομοσπονδία είναι η ανώτατη οργάνωση αθλητικών σωματείων ή αθλητικών ενώσεων (νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου) που καλλιεργούν το ίδιο άθλημα ή κλάδο άθλησης, έχει σκοπό την καλλιέργεια και την ανάπτυξή του σε όλη τη χώρα και λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 78 και επόμενα του Αστικού Κώδικα.

Για κάθε άθλημα ή κλάδο άθλησης επιτρέπεται η σύσταση μίας (1) μόνο ομοσπονδίας για όλη τη χώρα. Η ομοσπονδία εκπροσωπεί το άθλημα διεθνώς, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς της οικείας διεθνούς αθλητικής ομοσπονδίας και της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (Δ.Ο.Ε.) και η έδρα της ορίζεται από το καταστατικό της. Επιτρέπεται σε ειδικές περιπτώσεις μία ομοσπονδία να περιλαμβάνει και άλλα αθλήματα ή κλάδους άθλησης, εκτός από το βασικό άθλημα ή κλάδο άθλησης, εφόσον τα αθλήματα και οι κλάδοι δεν είναι δυνατόν να υπαχθούν σε ξεχωριστή ομοσπονδία.

Για τη σύσταση ομοσπονδίας απαιτούνται αποφάσεις των διοικητικών συμβουλίων ή των γενικών συνελεύσεων είκοσι (20) τουλάχιστον αθλητικών σωματείων ή πέντε (5) τουλάχιστον αθλητικών ενώσεων που καλλιεργούν το ίδιο άθλημα ή τον ίδιο κλάδο άθλησης, επιδεικνύοντας αγωνιστική δραστηριότητα.

Η εγγραφή μέλους σε αθλητική ομοσπονδία γίνεται με απόφαση του διοικητικού της συμβουλίου και η διαγραφή με απόφαση της γενικής συνέλευσης της ομοσπονδίας.

Με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού μπορεί να παρέχεται σε αθλητική ομοσπονδία, ύστερα από αίτηση του Δ.Σ. αυτής, ειδική αθλητική αναγνώριση, ιδίως

εάν για το άθλημα ή τον κλάδο άθλησης που καλλιεργεί υπάρχει αντίστοιχη παγκόσμια ομοσπονδία αναγνωρισμένη από τη Δ.Ο.Ε.

Η απόφαση της ειδικής αθλητικής αναγνώρισης ανακαλείται με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου για τον αθλητισμό Υπουργού.

III. Ο Αθλητής

Οι αθλητές γενικά διακρίνονται σε:

1. Αθλητές με αμοιβή, οι οποίοι συνδέονται με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας για παροχή αθλητικών υπηρεσιών με σωματείο που διατηρεί Τμήμα Αμοιβομένων Αθλητών (ΤΑΑ) και

2. Αθλητές Επαγγελματίες, οι οποίοι συνδέονται με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας για παροχή αθλητικών υπηρεσιών με Αθλητική Ανώνυμη Εταιρία.

Ειδικότερες διακρίσεις προβλέπονται στο ποδόσφαιρο και στα άλλα ομαδικά αθλήματα ανάλογα με την κατηγορία που αγωνίζεται η ομάδα.

IV. Η Βία στα Γήπεδα

Το φαινόμενο της βίας στα γήπεδα έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης από διάφορες επιστήμες και κατά κύριο λόγο την ψυχολογία και κοινωνιολογία. Σε πολύ γενικές γραμμές εκείνο που συμπεραίνεται είναι ότι στο χώρο μιας αθλητικής διοργάνωσης (γήπεδο) που έχει διαμορφωθεί ως αγόνα, οι υποστηρικτές των διαγωνιζόμενων (φίλαθλοι) διακρίνονται από το χώρο που έχουν καταλάβει στις κερκίδες και από τα χρώματά τους και έτσι αποτελούν δύο παρατάξεις των οποίων η μάζα παρασύρεται από τον αγώνα και τείνει εφόσον δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες, να μεταφέρει τον αγώνα από τον αγωνιστικό χώρο στην κερκίδα.

Η βία της μάζας αυτής παρουσιάζεται ως μια πράξη ενός όχλου εξωτερικά, για τον νομικό όμως και το δικαστή ειδικότερα πρέπει να υπάρξει διάκριση της ευθύνης του καθενός από τα μέλη της μάζας αυτής ατομικά διότι διαφορετικά δεν είναι δυνατόν να επιβληθεί ποινή. Όπως προκύπτει και από το Σύνταγμά μας αλλά και όπως ορίζεται σε όλες σχεδόν τις πολιτισμένες χώρες του κόσμου για να επιβληθεί μια ποινική καταδίκη θα πρέπει ο κατηγορούμενος να είναι ένα συγκεκριμένο πρόσωπο στο οποίο να απαγγέλεται μια συγκεκριμένη κατηγορία για μια συγκεκριμένη πράξη που πιθανώς έχει τελέσει. Για να στοιχειοθετηθεί ένα έγκλημα θα πρέπει να υπάρχει μια πράξη, άδικη, που να μπορεί να καταλογισθεί σε ένα συγκεκριμένο πρόσωπο και να τιμωρείται από το νόμο. Όπως ήδη εξηγήθηκε το πρόβλημα έγκειται στο σημείο του καταλογισμού. Είναι άραγε δυνατόν όταν πολλά άτομα συγχρόνως πετούν πέτρες σε ένα τζάμι να διαπιστωθεί, η πέτρα ποιού από τα άτομα αυτά έσπασε το τζάμι ούτως ώστε να αποδοθεί κατηγορία στο άτομο αυτό.

Για να εξετάσουμε το θέμα και από πρακτικής απόψεως και όχι μόνο θεωρητικής, το θέμα της βίας στα γήπεδα ρυθμίζεται από το άρθρο 41 του Αθλητικού Νόμου (2725/1999) και προβλέπει ποινές για τους Προέδρους και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου των ομάδων, τους αθλητές, τους προπονητές, τους διαιτητές και τους θεατές, για δηλώσεις ή ενέργειες που οξύνουν την ατμόσφαιρα ή προκαλούν τη βία στα γήπεδα. Βάσει των διατάξεων αυτών ιδρύεται και η Διαρκής Επιτροπή για την Αντιμετώπιση της Βίας (ΔΕΑΒ). Το άρθρο 41ΣΤ του νόμου αυτού προβλέπει τα εγκλήματα που τιμωρούνται ποινικώς. Τα εγκλήματα αυτά διώκονται αυτεπαγγέλτως και ποινές είναι βαριές βεβαίως αλλά εκείνο που κάνει μεγαλύτερη εντύπωση είναι η εισαγωγή εξαίρεσης από το γενικό κανόνα του άρθρου 99 του Ποινικού Κώδικα περί μετατροπής των ποινών και η πρόβλεψη ότι απαγορεύεται η μετατροπή σε χρηματική ποινή της στερητικής της ελευθερίας ποινής και η αναστολή εκτέλεσης αυτής. Όσον αφορά στις πειθαρχικές κυρώσεις, ο νομοθέτης αναθέτει στις ομοσπονδίες να ρυθμίσουν το θέμα με διατάξεις του καταστατικού τους.

V. To Doping

Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες οι οποίοι μπορούν να αποτρέψουν έναν αθλητή από το doping. Εάν αποδειχθεί, ότι οι απαγορευμένες ουσίες μπορεί να έχουν αρνητική επίδραση βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα, εκτός από την υγεία και στην απόδοση του αθλητή, είναι βέβαιο, ότι ο αθλητής θα σταθμίσει τους κινδύνους και θα αποφύγει τη χρήση απαγορευμένων ουσιών. Μια τέτοια λογική αντίδραση μπορεί να ενισχυθεί από τις θρησκευτικές αντιλήψεις του, το οικογενειακό του περιβάλλον, το μορφωτικό του επίπεδο, την επιρροή των συναθλητών του κ.α. Για όσους οι παράγοντες αυτοί δεν είναι αρκετοί να τους αποτρέψουν, το ίδιο αποτρεπτικό αποτέλεσμα μπορεί να έχει ο φόβος μιας ποινικής καταδίκης, για όσων ουσιών η χρήση αποτελεί ποινικό αδίκημα. Για τους επαγγελματίες αθλητές συνήθως θα υφίστανται σε κάθε ομοσπονδία στην οποία ανήκουν, εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου και τιμώρησης των παραβατών (π.χ. αποκλεισμός), συμβατικού χαρακτήρα.

Το γεγονός ότι όλοι αυτοί οι παράγοντες δεν έχουν λειτουργήσει σε ικανοποιητικό βαθμό αποτρεπτικά, δεν θα πρέπει να δημιουργεί μεγάλα ερωτηματικά. Οι περισσότεροι αθλητές σήμερα έχουν μεγαλώσει σε μια κοινωνία, η οποία ανέχεται τη διαφήμιση, πώληση και ευρεία χρήση οινοπνεύματος, τσιγάρου και ναρκωτικών ουσιών που είναι το ίδιο εθιστικές και πολλές φορές επικίνδυνες με τις απαγορευμένες. Έτσι δημιουργείται η εντύπωση μιας ασυδοσίας σχετικά με τη χρήση τέτοιων ουσιών (που κυκλοφορούν ελεύθερα στο εμπόριο) από οποιονδήποτε. Αυτή η εντύπωση ενισχύεται από δημοσιεύματα σχετικά με την άνιση εφαρμογή των νόμων, καθώς επίσης και από περιπτώσεις κατά τις οποίες ενώ γίνεται δημόσια γνωστή η χρήση απαγορευμένων ουσιών από έναν αθλητή, δεν υφίσταται και τις προβλεπόμενες ποινικές κυρώσεις. Έτσι Αμερικανοί συγγραφείς αναφέρουν, ότι πρίν από την κήρυξη του "πολέμου κατά των ναρκωτικών" οι αθλητές ίσως να μπορούσαν να έχουν ελαφρυντικά για την πεποίθησή τους ότι η χρήση τέτοιων ουσιών δεν είναι κατακριτέα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να δικαιολογείται ένας αποκλεισμός και κυρίως ποινική κύρωση.

Έτσι ενώ οι απλοί άνθρωποι μπορούν να κάνουν χρήση ορισμένων ουσιών που δεν είναι παράνομες (π.χ. ηρεμιστικά, αντισταμινικά), οι αθλητές από την άλλη δεν μπορούν, παρ' όλο που οι πιέσεις για μια τέτοια χρήση είναι οι ίδιες και περισσότερες από τους απλούς ανθρώπους. Ενώ λοιπόν ένας ηθοποιός έχει το δικαίωμα να κάνει χρήση ηρεμιστικών πριν από μια μεγάλη παράσταση για την οποία έχει πολύ άγχος, από τον αθλητή υπάρχει η απαίτηση να αντισταθεί στον πειρασμό την παραμονή μιας μεγάλης αθλητικής συνάντησης, με κίνδυνο να μην μπορέσει να ηρεμήσει ώστε να μπορέσει να αποδώσει την κρίσιμη στιγμή. Γιατί έχουμε την απαίτηση από τον

αθλητή να υπερβεί σε απόδοση τα ανθρώπινα όρια, με λιγότερα εφόδια από τα όσα ο κοινός άνθρωπος μπορεί να χρησιμοποιεί ελεύθερα;

Μια κυνική απάντηση που δίνεται συχνά είναι ότι το κοινό στοιχηματίζει σχετικά με το αποτέλεσμα αθλητικών συναντήσεων και δεν θα επέτρεπε να υπάρχουν οι αμφιβολίες σχετικά με το αποτέλεσμα, που θα δημιουργούνταν, εάν η απόδοση των αθλητών επηρεαζόταν από φαρμακευτικά παρασκευάσματα.

Μια δεύτερη απάντηση θα μπορούσε να είναι, ότι η ιδέα της ευγενούς άμιλλας, αποτελεί μια σημαντική κοινωνική αξία και γι' αυτό παρέχονται τόσο ευρείες αρμοδιότητες ελέγχου των αθλητών κατά της χρήσης όλων αυτών των ουσιών.

Παρ' όλα αυτά ακόμη κι αν δεχθούμε ότι η κοινωνική αυτή αξία χρειάζεται τόσο εκτενή προστασία, δε θα πρέπει να ξεχνάει κανείς ότι η ευγενής άμιλλα σήμερα αποτελεί μια έννοια που αποκτά σημασία κατά τη διάρκεια ακαδημαϊκών συζητήσεων, μια και στην καθημερινή πρακτική τα αποτελέσματα αθλητικών συναντήσεων καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από μια αντιαθλητική συμπεριφορά παικτών που δεν γίνεται αντιληπτή, τεχνάσματα που διδάσκονται μόνο σε όσους αθλητές αγωνίζονται σε επαγγελματικό επίπεδο και εκλαμβάνονται ως "σκληρό παιχνίδι", λανθασμένες αποφάσεις των διαιτητών. Για τους λόγους αυτούς ο μύθος ότι ο αθλητής κινείται σε ένα χώρο ευγενούς άμιλλας και γενικώς ευγενών αξιών μάλλον δεν πειθει πλέον και ίσως θα ήταν καλύτερα ο αγώνας κατά του doping να επικεντρωθεί στην απαγόρευση εκείνων των ουσιών που βλάπτουν την υγεία του αθλητή καθώς επίσης να στηριχθεί σε μια νέα φιλοσοφία κατά του προβλήματος.

Η νέα αυτή φιλοσοφία λαμβάνει ως βάση το αξίωμα, ότι η φύση λειτουργεί καλύτερα χωρίς έξωθεν παρεμβάσεις. Όταν η φύση αποτυγχάνει, τότε μόνο ο άνθρωπος πρέπει να παρεμβαίνει, πάντα με μεγάλη προσοχή. Γι' αυτό και τα φάρμακα πρέπει να χρησιμοποιούνται σε αθλητές και μη μόνο στην περίπτωση ασθένειας, ελαττώματος ή τραυματισμού.

Αυτή η αίσθηση του μέτρου και η εκτίμηση της αξίας που έχει το φυσικό, το φυσιολογικό, μοιάζει να έχει ξεχαστεί σήμερα και να έχει επικρατήσει η άποψη ότι υπάρχουν φάρμακα - πανάκεια. Με βάση την άποψη αυτή έχουν γίνει έρευνες για να διαπιστωθεί αν πράγματι η λήψη ουσιών από τους αθλητές βελτιώνει την απόδοσή τους.

Από τις έρευνες αυτές δε στάθηκε δυνατόν να αποδειχθεί ότι οποιοδήποτε φάρμακο μπορεί με βεβαιότητα να βελτιώσει την απόδοση ενός αθλητή. Ο λόγος είναι ότι τα φάρμακα μπορούν να καλύψουν την κόπωση ενός αθλητή ή να τον κάνουν να αισθάνεται πιο ωραία, χωρίς όμως να σημαίνει ότι πράγματι βελτιώνουν την απόδοσή του. Έτσι οι αμφεταμίνες, για παράδειγμα, επιμηκύνουν το χρόνο πριν από την εμφάνιση της κόπωσης, η δράση τους όμως δεν είναι σταθερή και η χρήση τους ακολουθείται από κατάθλιψη και αίσθημα κόπωσης. Επίσης ο αθλητής, καθώς

δεν νιώθει κόπωση, ξεπερνάει τα φυσικά όρια αντοχής του και μπορεί να οδηγηθεί στο θάνατο.

Το doping του αίματος από την άλλη μοιάζει να βελτιώνει την απόδοση του αθλητή αλλά για να συντελεστεί η μέθοδος αυτή καταστρέφεται η προπόνηση του αθλητή καθώς χάνει δυνάμεις από την αφαίρεση αίματος.

Καταλήγει λοιπόν κανείς στο συμπέρασμα, ότι οι παράμετροι που μπορούν να επηρεάσουν την απόδοση ενός αθλητή είναι εξαιρετικά πολλές. **Αυτοί που πιστεύουν ότι τα φάρμακα βελτιώνουν την απόδοση του αθλητή λαμβάνουν υπόψη τους μία ή ορισμένες από αυτές, που προφανώς ανάγουν αυθαίρετα σε καθοριστικές της απόδοσης του αθλητή. Ποιά όμως ή ποιές παράμετροι είναι περισσότερο καθοριστικές από τις υπόλοιπες είναι κατά βάση αυθαίρετο συμπέρασμα.**

Προτιμότερο είναι, λοιπόν, έλεγχος doping να γίνεται όχι στους νικητές αλλά στους νικημένους, όχι στους πρώτους αλλά στους τελευταίους καθώς εκεί υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες να βρεθούν θετικά δείγματα.

Από την άλλη υπάρχουν ακόμη πολλά παραδείγματα αθλητών που έκαναν χρήση απαγορευμένων ουσιών και κατά τη διάρκεια του αγώνα ο διαιτητής αναγκάστηκε να τους αποβάλει λόγω της μεγάλης επιθετικότητας που επέδειξαν.

Αφού λοιπόν η λήψη φαρμάκων από έναν αθλητή δεν έχει αποδειχθεί ότι βελτιώνει την απόδοσή του, αφού η επίμονη άσκηση είναι το "καλύτερο φάρμακο", γεννάται το ερώτημα γιατί χρειάζονται οι απαγορεύσεις. Έχουν άραγε όλοι παρασυρθεί από την άποψη ότι με τη χρήση φαρμάκων εξασφαλίζεται η νίκη;

Η απάντηση θα πρέπει να αναζητηθεί στους σκοπούς που γίνεται προσπάθεια να πραγματοποιηθούν και στις αρχές που πρωτοεισάγονται στον αθλητισμό μέσω του αγώνα κατά του doping. Κατ' αρχήν η χρήση απαγορευμένων ουσιών είναι αντίθετη στο αθλητικό πνεύμα καθώς ο συναγωνισμός θα πρέπει να γίνεται μεταξύ των αθλητών κι όχι μεταξύ φαρμακολόγων. Οι αθλητές θα πρέπει να συναγωνίζονται με βάση τις δυνατότητές τους που θα στηρίζονται στη συνεχή επίμονη προσπάθεια και προπόνηση.

Αυτό προσπαθεί να πετύχει ο αγώνας κατά του doping, να μη μετατραπούν οι αθλητές σε πειραματόζωα από τις φαρμακευτικές εταιρείες εκμεταλλευόμενες τη δίψα τους για νίκη.

Τα φάρμακα που χρησιμοποιούνται προκαλούν ανεπιθύμητες ενέργειες που μπορούν να βλάψουν τον οργανισμό ενός αθλητή. Επίσης προκαλούν ένα πλήθος άλλων ενεργειών που μπορούν να εμποδίσουν την καλή απόδοση ή την προπόνηση ενός αθλητή όπως επιθετικότητα, καρδιοκυκλοφορικές διαταραχές, κατάθλιψη, εξάντληση του οργανισμού. Πολλές από τις ουσίες αυτές προκαλούν εθισμό που

μπορεί να καταστρέψει όχι μόνο την καριέρα του αθλητή αλλά και τη ζωή του, σπρώχνοντάς τον στα κυκλώματα διακίνησης ναρκωτικών.

Η χρήση τέτοιων ουσιών από τους αθλητές μπορεί να αποτελέσει ένα πολύ κακό παράδειγμα για τον κάθε νέο καθώς βλέπει να επαληθεύεται η άποψη ότι με τα φάρμακα μπορεί κανείς να επιτύχει τα πάντα. Αυτά τα μηνύματα περνούν στους νέους όταν βλέπουν τα ινδάλματά τους να καταφεύγουν σε τέτοιες μεθόδους.

Ακόμη όμως και η χρήση ουσιών που τυπικά δεν υπάγονται στον ορισμό και τις απαγορεύσεις του doping, αλλά που ουσιαστικά είναι doping, θα πρέπει να θεωρηθεί αθέμιτη.

Ο Αθλητικός Νόμος στα άρθρα 128 προβλέπει ότι:

Ποινικές κυρώσεις υφίστανται:

1. Όποιος χορηγεί σε αθλητή φυσική ή χημική ουσία ή βιολογικό ή βιοτεχνολογικό υλικό ή εφαρμόζει σε αυτόν μέθοδο που απαγορεύονται.

2. Αθλητής που χρησιμοποιεί φυσική ή χημική ουσία ή βιολογικό ή βιοτεχνολογικό υλικό ή επιτρέπει την εφαρμογή σε αυτόν μεθόδου που απαγορεύονται.

3. Όποιος κατασκευάζει, εκχυλίζει, τροποποιεί, παρασκευάζει, αποθηκεύει, διεκπεραιώνει, μεταφέρει, εισάγει, εξάγει, διακινεί, εμπορεύεται, πωλεί, προμηθεύεται, κατέχει, προσφέρει ή χρηματοδοτεί την προμήθεια των απαγορευμένων ουσιών και μεθόδων με σκοπό τη βελτίωση της αγωνιστικής διάθεσης, ικανότητας και απόδοσης αθλητών, κατά τη διάρκεια αθλητικών αγώνων ή εν όψει της συμμετοχής τους σε αυτούς.

4. Όποιος παρακωλύει τους αρμόδιους για έλεγχο ντόπινγκ φορείς την άσκηση του καθήκοντός τους

5. Όποιος ύστερα από διενέργεια νόμιμου ελέγχου ντόπινγκ, καταστρέφει, αλλοιώνει ή καθιστά ανέφικτη τη χρήση των δειγμάτων ή πλαστογραφεί, νοθεύει ή αλλοιώνει την καταγραφή του αποτελέσματος του ελέγχου.

6. Όποιος χορηγεί οποιαδήποτε ουσία ή χρησιμοποιεί οποιαδήποτε μέθοδο (ή ηλεκτροδιέγερση), η οποία απαγορεύεται, σε ίππους που συμμετέχουν σε ιπποδρομίες ή σε ιππικούς αγώνες αντίστοιχα, με σκοπό να διεγείρει ή να κάμψει τις σωματικές τους δυνάμεις ή να επιφέρει τεχνητή μεταβολή της φυσικής αγωνιστικής τους ικανότητας (ντόπινγκ) για την επίτευξη μεγαλύτερης ή μικρότερης απόδοσης.

7. Όποιος κατέχει απαγορευμένες ουσίες με σκοπό να τις χορηγήσει σε αγωνιζόμενους ίππους.

8. Αναβάτης ίππου που βρίσκεται κατά τον έλεγχο ντόπινγκ σε ιπποδρομίες ή σε ιππικούς αγώνες υπό την επήρεια απαγορευμένης ουσίας.

9. Οποιος αρνείται, ύστερα από πρόσκληση του αρμόδιου οργάνου τη δειγματοληψία ή παρακωλύει με οποιονδήποτε τρόπο τον έλεγχο ντόπινγκ ή καταρτίζει και υποβάλλει ψευδή στοιχεία ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

I. Το πρόβλημα των Αθλητικών Δικαστηρίων

Τα αθλητικά δικαστήρια διαφέρουν από τα κοινά δικαστήρια. Από το Σύνταγμα απαγορεύεται να αποκλεισθεί η δυνατότητα κάποιου να απευθυνθεί στα κοινά δικαστήρια. Η μοναδική εξαίρεση του κανόνα αυτού είναι η περίπτωση της διαιτησίας. **Η διαιτησία με πολύ απλά λόγια είναι μια διαδικασία επίλυσης διαφορών στην οποία παρακάμπτονται τα κοινά δικαστήρια και η επίλυση της διαφοράς ανατίθεται σε κάποιο πρόσωπο κοινής αποδοχής (που ονομάζεται διαιτητής).** Η απόφαση που λαμβάνει ο διαιτητής αυτός αναγνωρίζεται ως έγκυρη και από τα κοινά δικαστήρια και εφαρμόζεται όπως εφαρμόζονται όλες οι δικαστικές αποφάσεις. Για να παραπεμφθεί όμως μια διαφορά σε διαιτησία θα πρέπει να συμφωνούν και οι δύο πλευρές.

Οι αθλητικοί φορείς στην προσπάθειά τους να αποφύγουν μια αντισυνταγματική παράκαμψη της δικαιοδοσίας των κοινών δικαστηρίων φροντίζουν όλα τα πρόσωπα, που συμμετέχουν στα διάφορα πρωταθλήματα που διοργανώνουν οι αθλητικές ομοσπονδίες να αναγνωρίζουν συμβατικά (με σύμβαση) την αρμοδιότητα των αθλητικών δικαιοδοτικών οργάνων με έναν από τους ακόλουθους τρόπους:

- είτε μέσω της υπογραφής σύμβασης εργασίας με ένα αθλητικό σωματείο, η οποία περιλαμβάνει όρο αρμοδιότητας των αθλητικών δικαστηρίων για επίλυση των διαφορών που τυχόν προκύψουν,
- είτε μέσω οποιασδήποτε άλλης συμβατικής σχέσης τους με το σωματείο ή την οικεία ομοσπονδία, η οποία επίσης περιλαμβάνει σχετικό όρο.

Οι συμφωνίες αυτές τις οποίες οι αθλητές καλούνται να υπογράψουν, βάσει των οποίων τα αθλητικά δικαιοδοτικά όργανα καθίστανται αρμόδια για την επίλυση των αθλητικών διαφορών, δεν είναι τίποτε περισσότερο παρά **διαιτητικές συμβάσεις δηλαδή συμφωνίες που παραπέμπουν την επίλυση των αθλητικών διαφορών σε ιδιαίτερα όργανα παρακάμπτοντας τα τακτικά δικαστήρια.** Στο νέο καταστατικό της Ε.Π.Ο. προβλέπεται ρητώς διάταξη, η οποία απαγορεύει σε όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που μετέχουν στις δραστηριότητες του αθλήματος του ποδοσφαίρου, να παραπέμπουν τις διαφορές που έχουν μεταξύ τους ή με την Ε.Π.Ο. στην Τακτική Δικαιοσύνη. Ορίζεται μάλιστα ότι σε όλα τα καταστατικά, κανονισμούς, αιτήσεις εγγραφής, ακόμη και συμβόλαια ποδοσφαιριστών, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται διάταξη ότι οι συμβαλλόμενοι αποδέχονται τις αποφάσεις του Δ.Σ. της Ε.Π.Ο. και την αποκλειστική δικαιοδοτική αρμοδιότητα των οργάνων της Ε.Π.Ο. ως διαιτητικών οργάνων.

Τα προβλήματα που ανακύπτουν σχετικά με τα αθλητικά δικαιοδοτικά όργανα είναι τα ακόλουθα:

- Ο εξαναγκασμός των σωματείων και των φυσικών προσώπων στον αθλητισμό σε μια συμβατική αποδοχή της αποκλειστικής αρμοδιότητας των αθλητικών δικαιοδοτικών οργάνων πιθανόν να αποτελεί καθιέρωση μιας αναγκαστικής διαιτησίας. Κάτι τέτοιο έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 8 του Συντάγματος, καθώς επίσης και με το άρθρο 867 εδ. α ΚΠολΔικ. Περί του θέματος αυτού έχουν υποστηριχθεί όλες οι απόψεις. Η ευνοϊκότερη ίσως για τον αθλητισμό είναι αυτή που υποστηρίζει, ότι η διαδικασία των επιτροπών και οργάνων αυτών δεν αποτελούν μορφή υποχρεωτικής διαιτησίας, αλλά είδος εξωδίκου προδικασίας που προηγείται της επίλυσης της διαφοράς από τα κοινά δικαστήρια στα οποία ανήκει η τελική κρίση.
- Η συμφωνία περί διαιτησίας για μελλοντικές διαφορές θα πρέπει να αναφέρεται σε συγκεκριμένη έννομη σχέση σύμφωνα με το άρθρο 868 ΚΠολΔικ. Συνεπώς στη σύμβαση περί διαιτησίας που υπογράφει ο αθλητής θα πρέπει να ορίζονται ρητώς οι συγκεκριμένες σχέσεις που υπάγονται στα αθλητικά όργανα και όχι με γενικότητες.
- Καθώς η συμφωνία περί διαιτησίας συχνά περιέχεται, όπως αναφέρθηκε ήδη, στη σύμβαση εργασίας που υπογράφει ο αθλητής με κάποιο σωματείο, και καθώς η σχέση εργασίας του αθλητή αποτελεί σχέση εξαρτημένης εργασίας, ανακύπτει το ερώτημα πώς μπορεί αυτό να συμβιβάζεται με τη ρητή απαγόρευση του άρθρου 867 εδ. β' βάσει του οποίου αποκλείεται η παραπομπή σε διαιτησία των διαφορών από σχέση εξαρτημένης εργασίας.

II. Σύνταγμα και Διαιτησία

Σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος, καθένας έχει δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας από τα δικαστήρια. Η παροχή έννομης προστασίας προβλέπεται όμως και μέσω αιρετών δικαστών. Η συμβατική παραπομπή μιας διαφοράς σε διαιτησία όταν δεν αντίκειται σε άλλες συνταγματικές διατάξεις, όπως αυτή του άρθρου 8 παρ.1 περί φυσικού δικαστή, αποτελεί συνταγματικώς επιτρεπτή μορφή δικαιοδοσίας.

Η διαιτησία αποτελεί άσκηση δικαιοδοσίας με την ουσιαστική έννοια του όρου και ο διαιτητής είναι φορέας δικαιοδοτικού λειτουργήματος, ώστε κατά την

άσκηση των καθηκόντων του να περιβάλλεται με όλες τις συνταγματικές εγγυήσεις που προβλέπονται για τα δικαιοδοτικά όργανα στο βαθμό που δε συνδέονται με την ιδιότητα του τακτικού δικαστή. Το επιχείρημα ότι τον ορισμό τους δεν προβλέπει άμεσα ο νόμος αλλά η διαιτητική συμφωνία δεν μπορεί να αποκλείσει την εφαρμογή των εγγυήσεων που προβλέπονται για τους τακτικούς δικαστές και στους διαιτητές, όπως είναι αυτές που σχετίζονται με διασφάλιση των διαδικών έναντι κρατικών παρεμβάσεων και τη διασφάλιση της αμεροληψίας των διαιτητών.

III. Η Αμεροληψία των Αθλητικών Διαιτητικών Οργάνων

Το κατά πόσον ο τρόπος διορισμού των μελών των οργάνων των αθλητικών δικαιοδοτικών επιτροπών συνάδει με τις συνταγματικές εγγυήσεις αμεροληψίας και ανεξαρτησίας είναι ένα θέμα που χρειάζεται να εξετασθεί περαιτέρω. Θα γίνει μια προσπάθεια να εξηγηθεί με απλά λόγια η διαδικασία βάσει της οποίας γίνεται η συγκρότηση των δικαιοδοτικών επιτροπών.

Η ΕΠΟ και η ΕΠΑΕ διοικούν, όπως αναφέρθηκε ήδη, το ελληνικό ποδόσφαιρο. Μέλη τους είναι εκπρόσωποι των ΠΑΕ. Μέλη των δικαιοδοτικών και πειθαρχικών επιτροπών της ΕΠΟ και της ΕΠΑΕ ορίζονται δικαστικοί εν ενεργεία και νομικοί εν γένει και ειδικά οι δευτεροβάθμιες δικαιοδοτικές επιτροπές συγκροτούνται κατά πλειοψηφία από εν ενεργεία δικαστικούς. Τα όργανα αυτά συγκροτούνται με αποφάσεις των ΔΣ αυτών δηλαδή τα πρωτοβάθμια με απόφαση του ΔΣ της ΕΠΑΕ και τα δευτεροβάθμια με απόφαση του ΔΣ της ΕΠΟ. Εφόσον λοιπόν μέλη του ΔΣ αυτών αποτελούν εκπρόσωποι των ΠΑΕ, συνεπώς η τελική επιλογή για τη σύνθεση των επιτροπών αυτών ανήκει στις ΠΑΕ. Το γεγονός αυτό εγείρει πολλές ανησυχίες για την αμεροληψία των οργάνων αυτών οι οποίες διαπιστώνονται κυρίως στις οικονομικές διαφορές που εκδικάζονται από τις πρωτοβάθμιες και δευτεροβάθμιες επιτροπές επίλυσης οικονομικών διαφορών. Στις διαφορές αυτές συνήθως αντίδικοι είναι μια ΠΑΕ και ένας ποδοσφαιριστής και είναι δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι τα μέλη των επιτροπών που έχουν προταθεί και διορισθεί από τους εκπροσώπους των ΠΑΕ δε θα μεροληπτούν υπέρ των ΠΑΕ στις διαφορές αυτές.

Ενώπιον του κινδύνου να προσβληθεί ενώπιον της ελληνικής δικαιοσύνης ή και ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου η συνταγματικότητα ή η νομιμότητα του

συστήματος απονομής “αθλητικής δικαιοσύνης” κατά το έτος 1997 η ΕΠΑΕ έλαβε την απόφαση να αντικαταστήσει όλα τα μέλη των επιτροπών αυτών με εν ενεργεία δικαστές. Όπως όριζε λοιπόν το άρθρο 8 Ν.2433/96 το Δεκέμβριο του 1997 η ΕΠΑΕ απέστειλε στον προϊστάμενο του Πρωτοδικείου Αθηνών με το οποίο του ζητήθηκε να καταρτίσει κατάλογο δώδεκα υποψηφίων δικαστών προκειμένου να επιλέξει εν συνεχεία η ΕΠΑΕ έξι από αυτούς που θα αναλάμβαναν καθήκοντα ως μέλη των επιτροπών αυτών. Σύμφωνα όμως με το άρθρο 89 του Συντάγματος καθώς και το άρθρο 41 του Ν. 1756/1988, δεν είναι δυνατόν ο δικαζόμενος, δηλαδή οι ΠΑΕ που αποτελούν τα μέλη της ΕΠΑΕ, να επιλέγει το δικαστή του. Συνεπώς εάν πρόκειται να διορίζονται μέλη των επιτροπών αυτών εν ενεργεία δικαστές θα πρέπει η επιλογή των συγκεκριμένων που θα διοριστούν να γίνεται από το Πρωτοδικείο και όχι να αποστέλεται κατάλογος με ονόματα δικαστών-υποψηφίων που θα επιλέγονται κατόπιν από τους διοικούντες το ποδόσφαιρο. Η υπόθεση αυτή προκάλεσε πολλούς κλιδωνισμούς στη λειτουργία του συστήματος απονομής “αθλητικής δικαιοσύνης”, καθώς και συζητήσεις στους νομικούς κύκλους σχετικά με το θέμα της αμφισβητούμενης συνταγματικότητας των οργάνων αυτών, ούτως ώστε πλέον να υπάρχουν σοβαρές πιθανότητες κάθε φορά, που κάποιος διαφωνεί με απόφαση των οργάνων αυτών, να επικαλείται την αντισυνταγματικότητα ολόκληρου του συστήματος.

IV. Ο Έλεγχος των “Αθλητικών Αποφάσεων” από τα Τακτικά Δικαστήρια

Καταρχήν θα πρέπει να τονισθεί ότι το αρνητικό αποτέλεσμα κάθε διαιτητικής συμφωνίας συνίσταται στον αποκλεισμό της κρατικής δικαιοδοσίας χωρίς να αντίκειται αυτό στη διάταξη του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντάγματος. Ο κανόνας του αποκλεισμού της κρατικής δικαιοδοσίας κατά τη διαιτητική επίλυση διαφορών διασπάται στην περίπτωση που κάποιο από τα μέρη ασκήσει αγωγή ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης και επικαλεσθεί τη διάταξη του άρθρου 897 αρ. 6 ΚΠολΔικ παρόλο που η κατ’ ουσίαν απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου δεν επιτρέπεται να ελέγχεται από τον τακτικό δικαστή.

Εκ πρώτης όψεως είναι δυνατόν να αποκλείεται από το νόμο ο ακυρωτικός έλεγχος της διαιτητικής απόφασης, οπότε δεν εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 897

ΚΠολΔικ περί των λόγων ακύρωσης διαιτητικής απόφασης, καθώς η διάταξη αυτή δεν έχει συνταγματική ισχύ και συνεπώς ο αποκλεισμός της με νεώτερη ή ειδικότερη διάταξη νόμου, όπως είναι η αντίστοιχη αθλητική διάταξη (π.χ. άρθρα 95,98, 104 του Ν. 2725/1999) είναι εκ πρώτης όψεως δυνατός.

Παρόλα αυτά το άρθρο 94 παρ. 3 του Συντάγματος ορίζει, ότι όλες οι ιδιωτικές διαφορές υπάγονται στα πολιτικά δικαστήρια. Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο αυτό όλες οι αθλητικές διαφορές που χαρακτηρίζονται ιδιωτικές δεν μπορούν να αφαιρεθούν τελικά από τα πολιτικά δικαστήρια ακόμη κι αν καταρχήν τα αθλητικά δικαιοδοτικά όργανα επιλαμβάνονται ως διαιτητικά όργανα. Το θέμα αυτό έχει αποτελέσει στο παρελθόν αντικείμενο εκτενών συζητήσεων στη θεωρία και τη νομολογία. Έτσι γίνεται διάκριση μεταξύ διαφορών πειθαρχικού χαρακτήρα, που περιλαμβάνουν διαφορές μεταξύ φυσικών και νομικών προσώπων απορρέουσες από την μεταξύ τους αγωνιστική σχέση, για τις οποίες είναι δυνατή η συμβατική αναγνώριση της αποκλειστικής αρμοδιότητας των αθλητικών πειθαρχικών οργάνων, και διαφορών οικονομικής φύσης για τις οποίες επιτρέπεται προσφυγή στα τακτικά (πολιτικά) δικαστήρια κατόπιν της ολοκλήρωσης της διαδικασίας ενώπιον των αθλητικών οργάνων επίλυσης οικονομικών διαφορών.

Αυτό κατά πάσα πιθανότητα σημαίνει ότι τα αθλητικά δικαστήρια επιλαμβάνονται δύο ειδών υποθέσεων, αφενός μεν πειθαρχικού χαρακτήρα, οι οποίες αποτελούν διαφορές μεταξύ φυσικών ή νομικών προσώπων, που μετέχουν με οποιοδήποτε τρόπο στους διεξαγόμενους ποδοσφαιρικούς αγώνες και απορρέουν από τη μεταξύ τους αγωνιστική σχέση και δεν έχουν χαρακτήρα ιδιωτικών διαφορών, οπότε δεν ισχύει γι' αυτές ο περιορισμός της συνταγματικής διάταξης 94 παρ.3 και άρα μπορεί να υπάρξει αποκλειστική αρμοδιότητα των αθλητικών διαιτητικών οργάνων, και αφετέρου διαφορές οικονομικής φύσης οι οποίες είναι και οι μόνες που αποτελούν ιδιωτικές διαφορές και συνεπώς δεν μπορεί να υπάρξει αποκλειστική αρμοδιότητα των αθλητικών οργάνων.

Είναι φυσικά συνταγματικώς ανεπίτρεπτο διαφορές ιδιωτικού δικαίου να χαρακτηρίζονται με κοινό νόμο διαφορετικά. Θα πρέπει λοιπόν να εξετάζεται ειδικά σε κάθε περίπτωση κατά πόσον η επίδικη διαφορά, η οποία χαρακτηρίζεται από το άρθρο 8 παρ. 12α του Ν.2433/1996 ως διαφορά πειθαρχικού χαρακτήρα, που εξαιρείται από την αρμοδιότητα των τακτικών δικαστηρίων, στην πραγματικότητα αποτελεί διαφορά ιδιωτικού χαρακτήρα, για την οποία το ανωτέρω άρθρο ορίζει κατά

παράβαση του άρθρου 94 παρ. 3 του Συντάγματος, ότι μπορεί να υπάρξει αποκλειστική αρμοδιότητα των αθλητικών διαιτητικών οργάνων χωρίς τη δυνατότητα προσφυγής στα τακτικά δικαστήρια. Το ζήτημα αυτό του χαρακτηρισμού διαφορών εκ του αθλητικού χώρου ως δημοσίου ή ιδιωτικού χαρακτήρα έχει απασχολήσει σε πολλές περιπτώσεις το ΣτΕ, το οποίο χρησιμοποίησε άλλοτε το οργανικό και άλλοτε το λειτουργικό κριτήριο, πάντοτε όμως προς το σκοπό της κήρυξης εαυτού ως αναρμόδιου επί προσφυγών κατά αποφάσεων αθλητικών δικαιοδοτικών οργάνων.

Πάντως τουλάχιστον οι διαφορές σχετικά με τη σύμβαση του αθλητή με το σωματείο (διάρκεια, κύρος καταγγελίας, λύση σύμβασης κλπ), οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο των οικονομικών διαφορών και επί των οποίων το δικαιοδοτικό όργανο θα πρέπει να λάβει θέση πριν αποφανθεί για την καθεαυτή οικονομική διαφορά θα πρέπει να θεωρούνται όχι πειθαρχικού χαρακτήρα αλλά οικονομικές διαφορές ιδιωτικού χαρακτήρα, ώστε να μπορούν να επιληφθούν τα τακτικά δικαστήρια μετά τα αθλητικά όργανα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Η ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

I. Η Νομοθεσία

Σύμφωνα με το άρθρο 308 ΠΚ, όποιος με πρόθεση προξενεί σε άλλον σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών ετών. Αν η κάκωση ή η βλάβη της υγείας που του προξένησε είναι εντελώς ελαφρά, τιμωρείται με φυλάκιση το πολύ έξι μηνών ή με χρηματική ποινή. Και αν είναι ασήμαντη, τιμωρείται με κράτηση ή πρόστιμο. Η σωματική αυτή βλάβη δεν είναι άδικη, όταν επιχειρείται με τη συναίνεση του παθόντος και δεν προσκρούει στα χρηστά ήθη. Ο υπαίτιος της πράξης αυτής είναι δυνατό να απαλλαγεί από κάθε ποινή αν παρασύρθηκε στην πράξη από δικαιολογημένη αγανάκτηση εξαιτίας μιας αμέσως προηγούμενης πράξης που τέλεσε ο παθών εναντίον του ή ενώπιόν του και που ήταν ιδιαίτερα σκληρή ή βάνανυση.

Με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών τιμωρείται η απλή σωματική βλάβη αν έγινε χωρίς πρόκληση από τον παθόντα, ενώ αν η πράξη αυτή έχει το χαρακτήρα επικίνδυνης σωματικής βλάβης ή αν σ' αυτήν συμμετείχαν δύο ή περισσότεροι, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.

Σύμφωνα με το άρθρο 309 ΠΚ αν η πράξη της απλής σωματικής βλάβης τελέστηκε με τρόπο που μπορούσε να προκαλέσει στον παθόντα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.

Σύμφωνα με το άρθρο 310 ΠΚ αν οι ανωτέρω πράξεις είχαν ως επακόλουθο τη βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του παθόντος, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση υπάρχει ιδίως αν η πράξη προξένησε στον παθόντα κίνδυνο ζωής ή βαριά και μακροχρόνια αρρώστια ή σοβαρό ακρωτηριασμό ή αν τον εμπόδισε σημαντικά και για πολύ χρόνο να χρησιμοποιεί το σώμα ή τη διάνοιά του ενώ εάν ο υπαίτιος επιδίωκε το αποτέλεσμα που προξένησε, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.

II. Το Πρόβλημα

Ο κάθε αθλητής κατά τη διάρκεια ενός αγώνα μπορεί να υποστεί διάφορους τραυματισμούς. Η αιτία των τραυματισμών αυτών μπορεί να αποδίδεται στην κακή

προπόνηση, σε σφάλμα του ιδίου, σε ελαττωματικά υλικά ή απλά στην «κακή στιγμή». Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις τραυματισμών κυρίως στα αθλήματα επαφής, που μπορούν να αποδοθούν σε υπαιτιότητα αντιπάλου.

Η πράξη αυτή του αντιπάλου μπορεί να αποτελεί επιτρεπόμενη από τους κανόνες του παιχνιδιού ενέργεια ή όχι π.χ. ένας ποδοσφαιριστής σε μια διεκδίκηση σπρώχνεται με τον αντίπαλο και αυτός παραπατάει, πέφτει και παθαίνει διάστρεμμα. Μπορεί να αποτελεί φάουλ που τιμωρείται από το διαιτητή του αθλήματος π.χ. ένας παίκτης κάνει τάκλιν σημαδεύοντας την μπάλα αλλά κατά λάθος δε βρίσκει την μπάλα και ο αντίπαλος πέφτει και σπάει το χέρι του. Μπορεί να φτάνει και μέχρι το σημείο μιας εντελώς αντιαθλητικής πράξης π.χ. ένας παίκτης κάνει τάκλιν σημαδεύοντας όχι την μπάλα αλλά το γόνατο του αντιπάλου με αποτέλεσμα να σπάσει το πόδι του αντιπάλου.

Εκείνο που έχει σημασία σ όλες αυτές τις περιπτώσεις είναι ότι για τον κοινό νομοθέτη, για το ποινικό δίκαιο και για το αστικό δίκαιο δεν έχει εκ πρώτης όψεως σημασία αν η πράξη αποτελεί φάουλ, αν τιμωρείται από το διαιτητή κ.λ.π. Η πράξη αντιμετωπίζεται αυτοτελώς από το αστικό και το ποινικό δίκαιο. Έτσι ένας μποξέρ μπορεί σύμφωνα με τους κανόνες του παιχνιδιού να καταφέρει εκατό μπουνιές στο κεφάλι του αντιπάλου με όλη του τη δύναμη και η συμπεριφορά του αυτή μάλιστα να επιδοκιμάζεται από τους κανόνες του αθλήματος. Παρόλα αυτά η πράξη του αυτή μπορεί να προκαλέσει βαρεία σωματική βλάβη στον αντίπαλο θεωρητικά στο ποινικό δίκαιο αποτελεί μια εγκληματική πράξη που τιμωρείται με φυλάκιση. Ανακύπτει λοιπόν το ερώτημα με ποιό τρόπο μια πράξη ενός αθλητή που αποτελεί παράνομη πράξη για το ποινικό δίκαιο και εγείρει αξιώσεις αποζημίωσης στο αστικό δίκαιο μπορεί να παραμείνει στα αθλητικά πλαίσια και να μην αποτελεί παράνομη πράξη του ποινικού δικαίου.

III. Η Ιδεολογική Προέλευση του Αθλητισμού και του Αθλητικού Δικαίου

Ο αθλητισμός κατά την ελληνική αρχαιότητα δεν ήταν μόνο μια καθημερινή απασχόληση αλλά και αντικείμενο φιλοσοφικού προβληματισμού καθώς θεωρείτο ότι έπρεπε να χρησιμοποιείται ως εκπαιδευτικό μέσο για την ηθική και πολιτική

ανάπτυξη του ανθρώπου. Πέραν αυτών όμως είχε και θρησκευτικό περιεχόμενο αφού θεωρείτο ως μέσον επικοινωνίας με το Θείο και μέθοδος εξευμενισμού των νεκρών.¹²

Στα χρόνια του μεσαίωνα αποτελούσε μια σημαντική μορφή κοινωνικής δραστηριότητας, που θεωρείτο ότι δεν μπορούσε παρά να αποτελεί προνόμιο της τάξης της αριστοκρατίας και όχι των απλών ανθρώπων.

Η ευγενής καταγωγή του αθλητικού δικαίου προκύπτει όμως και από τη σύγκρισή του με τους άλλους κλάδους του δικαίου. Κάθε διάταξη νόμου δημιουργήθηκε με σκοπό να ρυθμίσει μια κοινωνική συμπεριφορά. Ενώ λοιπόν στους άλλους κλάδους του δικαίου η κοινωνική συμπεριφορά που ρυθμίζεται έχει να κάνει με πρακτικά ζητήματα προστασίας της κοινωνικής τάξης, ασφάλειας, ενότητας και συνοχής όπως είναι η ρύθμιση της εγκληματικής συμπεριφοράς (κανόνες του ποινικού δικαίου) ή της εμπορικής δραστηριότητας (εμπορικό δίκαιο), το αθλητικό δίκαιο έρχεται να ρυθμίσει μια κοινωνική συμπεριφορά με εκπαιδευτικό, ιδεολογικό και θρησκευτικό υπόβαθρο. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι το ίδιο υπόβαθρο μπορεί να συναντήσει κανείς μόνο στο Συνταγματικό Δίκαιο. Και πάλι όμως το συνταγματικό δίκαιο είναι κατά πολύ νεότερο του αθλητικού δικαίου και το παρελθόν του πολύ πιο βίαιο και σκοτεινό αφού το ιδεολογικό υπόβαθρο που αποκρυσταλλώνει κάθε εποχή έχει αποτελέσει αντικείμενο αιματηρής διαμάχης ενώ πολλές τροποποιήσεις ενός συντάγματος (ειδικά ενός αυστηρού συντάγματος) μπορεί να συνοδεύονται από αιματηρές αναταραχές.

Αντίθετα ο αθλητισμός και οι κανόνες που τον ρυθμίζουν έχουν μια καταγωγή ελεύθερη μισαλλοδοξίας, κοινωνικών αναταραχών, βίαιης συμπεριφοράς, οικονομικών συμφερόντων και κερδοσκοπίας χωρίς να απεμπολούν το εκπαιδευτικό και ιδεολογικό περιεχόμενό της καταγωγής τους.³

IV. Το Σύνταγμα και η Αποστολή του Αθλητισμού

Καταρχήν το Σύνταγμα στο άρθρο 19 παρ. 9 αναφέρει ότι ο αθλητισμός τελεί υπό την προστασία και την ανώτατη εποπτεία του κράτους. Στην ίδια παράγραφο

¹ Παναγιωτόπουλος, Δημήτριος. «Παραδόσεις Αθλητικού Δικαίου». Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα. Αθήνα, 1989. Βλ. επίσης Παναγιωτόπουλος, Δημήτριος. «Το Δίκαιο των Ολυμπιακών Αγώνων». Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα. Αθήνα, 1991.

² Μαλάτος, Ανδρέας. «Παραδόσεις Αθλητικού Δικαίου». Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα. Αθήνα, 2005. Σελ. 19 επ.

³ Παπαλουκάς, Μ, «Η Αθλητική Έννομη Τάξη και η Αθλητική Αγορά». 2007. Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών. Τεύχος 137, Σελ. 569-574.

ορίζει ρητά ότι το κράτος επιχορηγεί και ελέγχει όλες τις ενώσεις των αθλητικών σωματείων.

Στο άρθρο 16 παρ. 2 ο Συνταγματικός νομοθέτης ανάγει την παιδεία σε βασική αποστολή του κράτους που σκοπό έχει την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλάσή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες.

Με τον τρόπο αυτό εντάσσει τη φυσική αγωγή των Ελλήνων στην παιδεία και αναγνωρίζει ότι ο αθλητισμός επιτελεί ορισμένες λειτουργίες που εντάσσονται στις δημόσιες λειτουργίες που ένα κράτος οφείλει να επιτελεί.

Σήμερα αναγνωρίζεται παγκοσμίως ο αθλητισμός ως κοινωνικό φαινόμενο που επιτελεί τουλάχιστον πέντε λειτουργίες:^{4 5}

- *Μια εκπαιδευτική λειτουργία:* Η ενεργός συμμετοχή στον αθλητισμό οδηγεί στην ισορροπημένη προσωπική ανάπτυξη για όλες τις ηλικιακές ομάδες και ενθαρρύνει τους ανθρώπους να υιοθετήσουν τις ηθικές αξίες του δίκαιου παιχνιδιού, του θεμιτού ανταγωνισμού, του ομαδικού πνεύματος.
- *Μια λειτουργία δημόσιας υγείας:* Η σωματική δραστηριότητα βελτιώνει την υγεία των ανθρώπων.⁶
- *Μια κοινωνική λειτουργία:* Ο αθλητισμός είναι το κατάλληλο εργαλείο για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, της αδιαλλαξίας, του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας, της βίας, της κατάχρησης οινόπνευματος και ναρκωτικών ουσιών.
- *Μια πολιτιστική λειτουργία:* Ο αθλητισμός δίνει στον κάθε άνθρωπο μια πρόσθετη ευκαιρία να καταγράψει τις ρίζες, να γνωρίσει μια περιοχή καλύτερα, να ενσωματωθεί καλύτερα.
- *Μια ψυχαγωγική λειτουργία:* Η αθλητική δραστηριότητα είναι μια δραστηριότητα που παρέχει προσωπική και συλλογική ψυχαγωγία και χάρη στην οποία αξιοποιείται καλύτερα ο ελεύθερος χρόνος.

⁴ European Commission, D-G X, Commission Staff Working Paper. "The Development and Prospects for Community Action in the Field of Sport". Brussels, 29.9.1998.

⁵ Βλ. Λευκή Βίβλο για τον Αθλητισμό http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/sport/whitepaper_el.pdf

⁶ Παπαλουκάς, Μ. «Doping». 1995. Σελ.33-48.

Τα κράτη αναγνωρίζουν συνήθως τη μεγάλη σημασία του αθλητισμού για τους ανθρώπους από την άποψη ότι καμία άλλη δραστηριότητα δεν μπορεί να επιτελέσει όλες αυτές τις λειτουργίες. Σήμερα ο αθλητισμός έχει χειραφετηθεί από το κράτος αλλά ακόμα εκτελεί αυτές τις λειτουργίες που έχουν "ανατεθεί" σε αυτό από το κράτος.⁷

V. Κάκωση του Σώματος και Βλάβη της Υγείας του Αθλητή

Υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες μια πράξη δε βλάπτει εμφανώς το σώμα του Αθλητή προκαλώντας του μια σωματική κάκωση, εύκολα διαπιστώσιμη από την ιατρική επιστήμη αλλά προκαλεί γενικώς μια βλάβη της υγείας, όπως μπορεί να συμβαίνει σε ορισμένες περιπτώσεις doping. Η διαφορά των δύο είναι ότι η σωματική κάκωση είναι μια εξωτερική επενέργεια στο σώμα ενώ βλάβη της υγείας η διατάραξη των εσωτερικών λειτουργιών του σώματος. Κάκωση θεωρείται ότι είναι κάθε κακομεταχείριση από την οποία επηρεάζεται η σωματική ευεξία ή η σωματική ακεραιότητα, πρόκειται για επεμβάσεις στην ύλη του σώματος σε κάθε περίπτωση ενώ η βλάβη της υγείας δεν σημαίνει απαραίτητα επέμβαση στην ύλη του σώματος⁸ αλλά για μια επιδείνωση του έννομου αγαθού που ονομάζεται «υγεία». Το τι ακριβώς σημαίνει το έννομο αυτό αγαθό της υγείας είναι πολύ δύσκολο να διευκρινισθεί. Υγεία είναι ένα επίπεδο σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ικανότητας και ευεξίας του ανθρώπου που μπορεί να βελτιώνεται ή να επιδεινώνεται.⁹

VI. Η Συναίνεση στη Σωματική Βλάβη από τον Παθόντα

Η πιο εύκολη λύση στο πρόβλημα αναζητήθηκε στο θεσμό της συναίνεσης του παθόντος. Πράγματι στο ποινικό δίκαιο προβλέπονται περιπτώσεις όπου ο δράστης απαλλάσσεται από την ευθύνη για μια παράνομη πράξη όταν το θύμα είχε συναίνεσει στην παράνομη αυτή πράξη εις βάρος του. Ειδικά για το θέμα της απλής σωματικής βλάβης το άρθρο 308 του ποινικού κώδικα αναφέρει ότι όποιος με πρόθεση προξενεί σε άλλον σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών ετών αλλά η σωματική αυτή βλάβη δεν είναι άδικη, όταν επιχειρείται με τη

⁷ Παπαλουκάς, Μ., «Η Αθλητική Έννομη Τάξη και η Αθλητική Αγορά». 2007. Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών. Τεύχος 137, Σελ. 569-574.

⁸ Μπέκας, Γ., «Η Προστασία της Ζωής και της Υγείας στον Ποινικό Κώδικα», Δίκαιο & Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας, 2004, σελ. 303-305.

⁹ Κρεμαλής, Κ., «Το Δικαίωμα για Προστασία της Υγείας», Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα, 1987, σελ. 45-65.

συναίνεση του παθόντος και δεν προσκρούει στα χρηστά ήθη. Επομένως ο νομοθέτης θεωρεί ότι η συναίνεση του παθόντα αίρει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης και έτσι η πράξη παύει να είναι άδικη και μένει ατιμώρητη.

Ο νομοθέτης όμως ορίζει ότι η συναίνεση αυτή δε θα αίρει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης όταν κάτι τέτοιο θα έρχεται σε αντίθεση με τα χρηστά ήθη. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δεν μπορεί να κριθεί ατιμώρητος π.χ. αυτός που προκαλεί μια βαριά σωματική βλάβη με τη συναίνεση του θύματος γιατί η έννομη τάξη προσβάλλεται σε υπέρμετρο βαθμό και δε θα επιτρεπόταν μια τέτοια πράξη να μείνει ατιμώρητη έστω κι αν την επιθυμούσε το θύμα.

Άλλος ένας λόγος που η συναίνεση του θύματος δεν μπορεί να λειτουργήσει για να απαλλάξει τους αθλητές από την ποινική ευθύνη είναι διότι οι πιο σημαντικοί τραυματισμοί που προκαλούνται στον αθλητικό χώρο, στο ποινικό δίκαιο αξιολογούνται ως βαριές σωματικές βλάβες. Για τις βαριές σωματικές βλάβες που προβλέπονται στο άρθρο 310 δεν προβλέπεται στο ελληνικό δίκαιο η δυνατότητα απαλλαγής του δράστη με τη συναίνεση του παθόντα.

Βλέπουμε λοιπόν ότι η συναίνεση του παθόντα μπορεί να απαλλάξει το δράστη από τη φυλάκιση αλλά μόνο για τις απλές σωματικές βλάβες αλλά δεν απαλλάσσει το δράστη από τη φυλάκιση για τις βαριές σωματικές βλάβες. Οι νομικοί λοιπόν έπρεπε να επινοήσουν ένα άλλο νομικό επιχείρημα για να απαλλάξουν τον αθλητή από την ποινική ευθύνη της βαριάς σωματικής βλάβης.

VII. Η Αποδοχή του Κινδύνου από τον Παθόντα

Όλα τα αθλήματα δεν ενέχουν τον ίδιο κίνδυνο πρόκλησης τραυματισμών στους συμμετέχοντες αθλητές. Υπάρχουν ορισμένα αθλήματα στα οποία ο κίνδυνος τραυματισμών είναι αυξημένος. Πρόκειται για τα λεγόμενα ακραία αθλήματα. Ο όρος ακραία αθλήματα δεν έχει καθοριστεί πλήρως αλλά σε γενικές γραμμές περιλαμβάνει αθλήματα τα οποία ενέχουν υψηλό ποσοστό κινδύνων και αντίστοιχα υψηλά επίπεδα αδρεναλίνης για τους αθλούμενους.

Σύμφωνα με το άρθρο 308 ΠΚ αν η πράξη της απλής σωματικής βλάβης τελέστηκε με τρόπο που μπορούσε να προκαλέσει στον παθόντα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, τότε συντελείται το έγκλημα της επικίνδυνης σωματικής βλάβης που τιμωρείται βαρύτερα. Σε έναν αγώνα πυγμαχίας λοιπόν ο αθλητής που συμμετέχει γνωρίζει ή πρέπει να γνωρίζει ότι είναι πιθανόν να προκληθεί κίνδυνο

ζωής ή έστω βαριά σωματική βλάβη. Επίσης γνωρίζει ότι ο ίδιος μπορεί να είναι και θύμα αλλά και θύτης. Έχει υποστηριχθεί ότι εφόσον το θύμα γνώριζε ότι εισερχόμενος στον αγωνιστικό χώρο αναλαμβάνει αυτόν τον κίνδυνο έχει συναινέσει στη συγκεκριμένη διακινδύνευση της σωματικής του ακεραιότητας. Αντίστοιχα όμως μπορεί να υποστηριχθεί ότι και ο θύτης, όντας επαγγελματίας αθλητής οφείλει να δείξει μεγαλύτερη προσοχή από το μέσο άνθρωπο και να προστατεύσει τον αντίπαλο αθλητή κατά το δυνατόν από τον επερχόμενο κίνδυνο.

Η συναίνεση αυτή του θύματος στην διακινδύνευση της σωματικής του ακεραιότητας ή ακόμη και της ζωής του δεν μπορεί να άρει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης που χαρακτηρίζεται στο ποινικό δίκαιο ως επικίνδυνη σωματική βλάβη και συνεπώς η συναίνεση δεν αποτελεί πειστικό επιχείρημα για την απαλλαγή των αθλητών αυτών.¹⁰

VIII. Το Έθιμο

Το Έθιμο είναι ο άγραφος κανόνας δικαίου, που έχει καθιερωθεί στη συνείδηση της κοινωνίας ως δίκαιο και δημιουργείται με τη μακρά, ομοιόμορφη και αδιάκοπη τήρηση ορισμένης συμπεριφοράς από τα μέλη της κοινωνίας με την πεποίθηση ότι τηρώντας αυτή τη συμπεριφορά εφαρμόζουν κανόνα δικαίου.¹¹

Τα έθιμα διακρίνονται¹² σε :

- Γενικά έθιμα που έχουν εφαρμογή σε όλη τη χώρα και ισχύουν για όλους τους κοινωνούς του δικαίου.
- Τοπικά έθιμα που έχουν εφαρμογή σε ορισμένη περιοχή.
- Ειδικά έθιμα που ισχύουν για ορισμένο κύκλο προσώπων ή σχέσεων (π.χ. ένα έθιμο που έχει καθιερωθεί στη συνείδηση των εμπόρων)

Το έθιμο λοιπόν δε θεσπίζεται από το κράτος, όπως ο νόμος αλλά δημιουργείται από την κοινωνία και δεν υπάρχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, που απαιτούνται για να δημιουργηθεί ένα έθιμο. Σε γενικές γραμμές πάντως γίνεται δεκτό, ότι για να δημιουργηθεί θα πρέπει να ισχύουν οι παραπάνω αναφερθείσες προϋποθέσεις. Θα πρέπει λοιπόν καταρχήν να υπάρχει μακρόχρονη πρακτική (longa usus). Κατόπιν θα πρέπει οι κοινωνοί να έχουν τη συνείδηση, ότι η τήρηση αυτής της συμπεριφοράς είναι υποχρεωτική (opinio necessitatis) και ότι η μη τήρησή της συνεπάγεται νομικές κυρώσεις χωρίς να σημαίνει αυτό, ότι η τήρηση της συμπεριφοράς αυτής δεν είναι

¹⁰ Ανδρουλάκης , Ν., «Ποινικό Δίκαιο. Γενικό Μέρος», Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, 2000, σελ. 344-345.

¹¹ «Γενικές Αρχές του Αστικού Δικαίου». Κωνσταντίνου Ι. Σημαντήρα. Εκδοτικός Οίκος Αφοι Σάκκουλα. Θεσσαλονίκη - Αθήνα 1973. Σελ. 42-43.

¹² «Βασικές Έννοιες Αστικού Δικαίου». Πηνελόπης Χρ. Αγαλλοπούλου. Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα. Αθήνα – Κομοτηνή 2003. Σελ. 22.

προαιρετική δηλαδή δε θα πρέπει η τήρηση της συμπεριφοράς αυτής να επιβάλλεται από ορισμένη ισχυρή ομάδα.

Σύμφωνα με το άρθρο 337 ΚπολΔ «το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη αυτεπαγγέλτως και χωρίς απόδειξη τα έθιμα και αν δεν τα γνωρίζει μπορεί να διατάξει απόδειξη ή να χρησιμοποιήσει όποιο μέσο κρίνει κατάλληλο χωρίς να περιορίζεται από τις αποδείξεις που προσκομίζουν οι διάδικοι».

Το έθιμο καταργείται με νόμο ή με άλλο αντίθετο έθιμο. Στη σημερινή εποχή πάντως, με τις σύγχρονες δυνατότητες επικοινωνίας, συγκοινωνίας και με τη σχεδόν εξαντλητική ρύθμιση όλων των θεμάτων από τους νόμους και την βαθμιαία κατάργηση όλων των γενικών, τοπικών και ειδικών εθίμων, το έθιμο σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις μπορεί να εμφανισθεί ως πηγή δικαίου.¹³

Ενώ γίνεται δεκτό ότι το Σύνταγμα (άρθρο 7 παρ. 1) αποκλείει το σχηματισμό εθιμικού κανόνα που θα θεμελιώνει ή θα επέτεινε το αξιόποιο, ανακύπτει το ερώτημα αν είναι δυνατό να σχηματισθεί εθιμικά λόγος άρσης του άδικου χαρακτήρα μιας πράξης. Για να υπάρξει από το εθιμικό δίκαιο λόγος άρσης του αδικου θα πρέπει η κοινωνία για μεγάλο χρονικό διάστημα να εφαρμόζει ομοιόμορφα και αδιάκοπα έναν άγραφο κανόνα έτσι ώστε να έχει διαμορφωθεί στη συνείδηση των μελών της κοινωνίας η πεποίθηση ότι ο κανόνας αυτός είναι υποχρεωτικός ως κανόνας δικαίου.¹⁴ Γίνεται λοιπόν δεκτό στην ελληνική νομολογία ότι εφόσον έχουν τηρηθεί οι κανόνες ενός αθλήματος, οι τραυματισμοί που προκαλούνται σε έναν αθλητή εξ αμελείας δε συνιστούν άδικες πράξεις και επομένως μένουν ατιμώρητες.¹⁵ Επομένως μια σωματική βλάβη ενός αθλητή που προκαλείται εξ αμελείας από συμπαίκτη του εφόσον τηρήθηκαν οι κανόνες του παιχνιδιού δε θα συνιστούν άδικες πράξεις. Ακόμη κι αν η πράξη αυτή συνιστά μια συνηθισμένη περίπτωση φάουλ βάσει των κανόνων του παιχνιδιού θα πρέπει να θεωρείται ότι αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της πράξης.¹⁶ Αντίθετα δε θα αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της πράξης όταν η πράξη ενός παίκτη δε συνιστά συνηθισμένη περίπτωση φάουλ, όταν ο δράστης έχει δόλο σκοπού και όχι αμέλεια καθώς είναι προφανές ότι παραδοσιακά ο αθλητισμός διδάσκει την ευγενή άμιλλα και τιμωρεί τις παραβιάσεις της, οπότε δε θα μπορούσε να σχηματισθεί η

¹³ Παπαλουκάς, Μ, «Αρχές Δικαίου», Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα, 2006, σελ. 46-47.

¹⁴ Βλ. ΑΠ 72/1978 ΝοΒ 26. 1354, ΕφΑΘ 11314/1979 ΝοΒ 28. 1548, ΕφΠειρ 159/1982 ΠοινΧρ ΛΒ 947.

¹⁵ Βλ. 188/1977 ΠλημΧαλκιδικής.

¹⁶ Βλ. Προτάσεις Εισαγ. στο υπ' αριθ. 5025/1958 βουλ. ΣυμβΠλαθ, ΝοΒ 7. 1100, ΠλΔρ 148/1960 ΠοινΧρ ΙΑ 38, ΠλΤρ 130/1965 ΠοινΧρ ΙΕ' 311, ΠλΚερ 119/1971 ΠοινΧρ ΚΑ 859.

πεποίθηση σε μια κοινωνία ότι υπάρχει υποχρεωτικός κανόνας δικαίου που επιτρέπει τραυματισμό αντιπάλου όταν δεν είναι εξ αμελείας.

Υπάρχουν όμως και ιδιαίτερα βίαια αθλήματα στα οποία η συμπεριφορά ενός αθλητή μπορεί να είναι τόσο επικίνδυνη και οι τραυματισμοί τόσο σημαντικοί ώστε να θεωρείται ότι προσβάλλει τα χρηστά ήθη. Τα χρηστά ήθη είναι οι κρατούσες αντιλήψεις του μέσου χρηστού και δίκαιου ανθρώπου ως προς το ποια συμπεριφορά είναι η πρόπουσα, δηλαδή η ανταποκρινόμενη στις αρχές της κοινωνικής ηθικής. Όταν μια πράξη ενός αθλητή φθάνει στο σημείο να έρχεται σε αντίθεση με τα χρηστά ήθη δεν μπορεί να αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της καθώς δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι έχει σχηματισθεί εθιμικός κανόνας αντίθετος στα χρηστά ήθη. Ακόμη κι αν υποστηριχθεί ότι στο χώρο του συγκεκριμένου αθλήματος έχει διαμορφωθεί μια πρακτική να γίνεται αποδεκτή η επικίνδυνη αυτή συμπεριφορά και οι σοβαροί τραυματισμοί, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει σχηματισθεί έθιμο καθώς το έθιμο είναι μια πηγή δικαίου που πηγάζει εξ ορισμού από όλη την κοινωνία και όχι από ένα τμήμα της.¹⁷

ΙΧ. Το «Κοινωνικά Πρόσφορο» του Αθλητισμού

Ως κοινωνικά πρόσφορη θεωρείται μια πράξη όταν εμφανίζεται σε συμφωνία με το κατεστημένο που επικρατεί στην κοινωνική ζωή ή ακόμη και το ενισχύει, το υποστηρίζει, ούτως ώστε να μην μπορεί να πει κανείς ότι μια τέτοια πράξη θα έπρεπε να είναι ποινικά κολάσιμη. Ενώ καταρχήν δεν αποτελεί λόγο άρσης του αδίκου η θεωρία^{18 19} δέχεται ειδικά για τα αθλητικά ατυχήματα και τις ιατροχειρουργικές επεμβάσεις ότι η καταρχήν άδικη πράξη, πρέπει να παύει να θεωρείται άδικη. Κατά την έννοια αυτή χωρίς αυτό το θεωρητικό κατασκευάσμα δε θα επιτρεπόταν να τελούνται χειρουργικές επεμβάσεις, ούτε οι δημοφιλέστερες αθλητικές δραστηριότητες. Το αποτέλεσμα θα ήταν ότι το κοινωνικό σύνολο θα στερείτο των υπηρεσιών αυτής της δραστηριότητας. Η συγκεκριμένη κοινωνικά πρόσφορη

¹⁷ Μαυρομάτης, Α, «Σωματικές Βλάβες στον Αθλητισμό», Εκδόσεις Σάκκουλα, 2007, σελ. 68.

¹⁸ Μαγκάκης, Γ., Α., «Ποινικό Δίκαιο. Γενικό Μέρος», σελ. 215 επ.

¹⁹ Ανδρουλάκης, Ν., «Ποινικό Δίκαιο. Γενικό Μέρος», Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, 2000, σελ. 331 επ.

δραστηριότητα θα υποβαθμιζόταν σε μια δραστηριότητα εγκληματική, εντασόμενη υποχρεωτικά στο χώρο του περιθωρίου ή ακόμη και του υποκόσμου.²⁰

Η αθλητική δραστηριότητα λοιπόν είναι μια δραστηριότητα κατοχυρωμένη συνταγματικά και προστατευόμενη από την Πολιτεία. Επίσης η δραστηριότητα αυτή επιτελεί έναν εκπαιδευτικό σκοπό, αποτελεί μέσο διαπαιδαγώγησης. Με την έννοια αυτή μέσω του αθλητισμού συντελείται μια κρατική αποστολή (εκπαιδευτική, κοινωνική, πολιτιστική, ψυχαγωγική), που εντάσσεται και στο πλαίσιο προστασίας της υγείας των πολιτών.

Η αθλητική δραστηριότητα ως κίνηση, δράση, σωματική καταπόνηση, είτε μιλούμε για αγώνες με φυσική επαφή αντιπάλων ή όχι, είτε ακόμη και για αγώνες επίδειξης, περιλαμβάνει και τραυματισμούς. Όταν οι τραυματισμοί αυτοί δεν αποδίδονται σε πρόθεση του αντιπάλου και μέσα στο πλαίσιο των κανόνων του παιχνιδιού με την ευρεία έννοια (που περιλαμβάνει και τα συνήθη φάουλ) δεν αποστερούν από την αθλητική δραστηριότητα τον κοινωνικά πρόσφορο χαρακτήρα της.

Όμως ο κοινωνικά πρόσφορος χαρακτήρας της αθλητικής δραστηριότητας, όπως και των χειρουργικών επεμβάσεων φαίνεται να αποτελεί έναν νέο, αυτοτελή λόγο άρσης του αδικού. Δε μοιάζει να εντάσσεται στο πλαίσιο του εθίμου αφού δεν είναι μακρά και ομοιόμορφη πρακτική που έχει καθιερώσει τη δραστηριότητα αυτή ως κοινωνικά πρόσφορη αλλά η ίδια η ανάγκη αυτή η χαρακτηριζόμενη ως κοινωνικά πρόσφορη δραστηριότητα να μην τιμωρείται.²¹

Στις περιπτώσεις αυτές, όπως και στην περίπτωση προσβλητικών εκφράσεων μεταξύ συγγενών και φίλων, τα μικρής αξίας δώρα σε υπαλλήλους στις εορτές, τα διακυβευόμενα μικροποσά σε απαγορευμένα παίγνια, δεν παύουν να είναι γενικά άδικες πράξεις. Αυτό που λείπει από τις πράξεις αυτές ώστε να θεωρηθούν εγκληματικές, είναι το εγκληματικό άδικο. Μόνο με την ερμηνεία αυτή μπορεί να υπάρξει η θεωρία αυτή που αποκλείει την τιμωρία του δράστη λόγω του κοινωνικά πρόσφορου της δραστηριότητας.²²

²⁰ Μαυρομάτης, Α., «Σωματικές Βλάβες στον Αθλητισμό», Εκδόσεις Σάκκουλα, 2007, σελ. 73 επ.

²¹ Βλ. όμως και Σιδέρη, Δ., «Νομικά Προβλήματα από Πλαστικές Ιατροχειρουργικές Επεμβάσεις στο Πρόσωπο», Ποινικά Χρονικά, ΜΑ', σελ. 947.

²² Ανδρουλάκης, Ν., «Ποινικό Δίκαιο. Γενικό Μέρος», Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, 2000, σελ. 333.

X. Συμπέρασμα-Πρόταση

Επομένως το νομικό εργαλείο της συναίνεσης του παθόντα δεν είναι ικανό να απαλλάξει τον αθλητή από την ποινική ευθύνη σε όλες τις περιπτώσεις τραυματισμού αντιπάλου παρά μόνο στην περίπτωση πρόκλησης απλής σωματικής βλάβης. Στις πιο σημαντικές περιπτώσεις όμως της πρόκλησης βαρείας σωματικής βλάβης ο θεσμός της συναίνεσης του παθόντα δεν αρκεί. Ο θεσμός της αποδοχής του κινδύνου ή της αποδοχής του αποτελέσματος λόγω της εν γνώσει του αθλητή εισόδου του σε ένα χώρο διακινδύνευσης του εννόμου αγαθού της υγείας του, είναι ένα επιχείρημα που δεν προσφέρει τίποτε παραπάνω από το θεσμό της συναίνεσης καθώς και αυτή η αποδοχή του κινδύνου από τον αθλητή, μόνο ως συναίνεση μπορεί να εκτιμηθεί νομικά.

Αντίθετα η νομολογία στην Ελλάδα έχει ακολουθήσει το θεσμό του εθίμου. Βασιζόμενη σε αυτόν υποστηρίζει ότι έχει δημιουργεί εθιμικά κανόνες δικαίου που απαλλάσσει από την ευθύνη τον αθλητή για τις απλές και βαριές σωματικές βλάβες που προέρχονται από τις συνήθειες αθλητικές ενέργειες. Οι συνήθειες αυτές αθλητικές ενέργειες θα περιλαμβάνουν και πράξεις που κρίνονται ως φάουλ από το διαιτητή, ακόμη και ορισμένες περιπτώσεις που ο διαιτητής τιμωρεί με αποβολή από τον αγωνιστικό χώρο, όταν αυτές δεν κρίνονται ως αντιαθλητικές. Αντίθετα συμπεριφορές που κρίνονται ως αντιαθλητικές, αντίθετες στο πνεύμα της ευγενούς άμιλλας ή στα χρηστά ήθη καθώς επίσης και οι πράξεις που έχουν δόλο σκοπού όσον αφορά στην επερχόμενη βαρεία σωματική βλάβη, δεν μπορούν να καλύπτονται από τον εθιμικό αυτόν κανόνα καθώς ένα τέτοιο έθιμο θα ήταν αντίθετο στα χρηστά ήθη και επομένως εξ ορισμού δε θα μπορούσε να δημιουργηθεί με μακρά, ομοιόμορφη και αδιάκοπη πρακτική.

Τέλος, προτείνεται μέσω ενός παραλληλισμού του κοινωνικά πρόσφορου της αθλητικής δράσης με το κοινωνικά πρόσφορο των χειρουργικών επεμβάσεων, η χρήση της θεωρίας περί γενικού άδικου και εγκληματικού άδικου. Βάσει της θεωρίας αυτής λόγω του ότι η αθλητική δραστηριότητα είναι μια κοινωνικά πρόσφορη δραστηριότητα, καθώς ο αθλητισμός επιτελεί μια κρατική αποστολή, οι βαριές σωματικές βλάβες που τυχόν προκαλούνται ενώ είναι γενικά άδικες, εντούτοις στερούνται του απαραίτητου εγκληματικού άδικου και επομένως δεν πρέπει να τιμωρούνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V
Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ^{23 24 25}

A. Η Ευγενής Καταγωγή του Αθλητισμού και του Αθλητικού Δικαίου

Ο αθλητισμός κατά την ελληνική αρχαιότητα δεν ήταν μόνο μια καθημερινή απασχόληση αλλά και αντικείμενο φιλοσοφικού προβληματισμού καθώς θεωρείτο ότι έπρεπε να χρησιμοποιείται ως εκπαιδευτικό μέσο για την ηθική και πολιτική ανάπτυξη του ανθρώπου. Πέραν αυτών όμως είχε και θρησκευτικό περιεχόμενο, αφού θεωρείτο ως μέσον επικοινωνίας με το Θείο και μέθοδος εξευμενισμού των νεκρών.^{26 27}

Στα χρόνια του μεσαίωνα αποτελούσε μια σημαντική μορφή κοινωνικής δραστηριότητας, που θεωρείτο ότι δεν μπορούσε παρά να αποτελεί προνόμιο της τάξης της αριστοκρατίας και όχι των απλών ανθρώπων.

Η ευγενής καταγωγή του αθλητικού δικαίου προκύπτει όμως και από τη σύγκρισή του με τους άλλους κλάδους του δικαίου. Κάθε διάταξη νόμου δημιουργήθηκε με σκοπό να ρυθμίσει μια κοινωνική συμπεριφορά. Ενώ λοιπόν στους άλλους κλάδους του δικαίου η κοινωνική συμπεριφορά που ρυθμίζεται έχει να κάνει με πρακτικά ζητήματα προστασίας της κοινωνικής τάξης, ασφάλειας, ενότητας και συνοχής όπως είναι η ρύθμιση της εγκληματικής συμπεριφοράς (κανόνες του ποινικού δικαίου) ή της εμπορικής δραστηριότητας (εμπορικό δίκαιο), το αθλητικό δίκαιο έρχεται να ρυθμίσει μια κοινωνική συμπεριφορά με εκπαιδευτικό, ιδεολογικό και θρησκευτικό υπόβαθρο. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι το ίδιο υπόβαθρο μπορεί να συναντήσει κανείς μόνο στο Συνταγματικό Δίκαιο. Και πάλι όμως το συνταγματικό δίκαιο είναι κατά πολύ νεότερο του αθλητικού δικαίου και το παρελθόν του πολύ πιο βίαιο και σκοτεινό αφού το ιδεολογικό υπόβαθρο που αποκρυσταλλώνει κάθε εποχή έχει αποτελέσει αντικείμενο αιματηρής διαμάχης ενώ πολλές τροποποιήσεις ενός

²³ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Η Αθλητική Έννομη Τάξη και η Αθλητική Αγορά». 2007. Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών. Τεύχος 137, Σελ. 569-574.

²⁴ Βλ. Α. Μαλάτος, «Παραδόσεις Αθλητικού Δικαίου». Εκδόσεις Α.Ν.Σάκκουλα. Αθήνα-Κομοτηνή 2005.

²⁵ Βλ. «Αθλητικό Δίκαιο Ι». Δ. Παναγιωτόπουλος. Νομική Βιβλιοθήκη. 2005 και «Αθλητικό Δίκαιο ΙΙ». Δ. Παναγιωτόπουλος. Νομική Βιβλιοθήκη. 2006.

²⁶ Παναγιωτόπουλος, Δημήτριος. «Παραδόσεις Αθλητικού Δικαίου». Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα. Αθήνα, 1989. Βλ. επίσης Παναγιωτόπουλος, Δημήτριος. «Το Δίκαιο των Ολυμπιακών Αγώνων». Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα. Αθήνα, 1991.

²⁷ Μαλάτος, Ανδρέας. «Παραδόσεις Αθλητικού Δικαίου». Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα. Αθήνα, 2005. Σελ. 19 επ.

συντάγματος (ειδικά ενός αυστηρού συντάγματος) μπορεί να συνοδεύονται από αιματηρές αναταραχές.

Αντίθετα ο αθλητισμός και οι κανόνες που τον ρυθμίζουν έχουν μια καταγωγή ελεύθερη μισαλλοδοξίας, κοινωνικών αναταραχών, βίαιης συμπεριφοράς, οικονομικών συμφερόντων και κερδοσκοπίας χωρίς να απεμπολούν το εκπαιδευτικό και ιδεολογικό περιεχόμενό της καταγωγής τους.

Όχι μόνο στο παρελθόν αλλά και στις μέρες μας η μοναδικότητα του αθλητισμού ως κοινωνικού φαινομένου έγκειται στο γεγονός ότι εκτελεί τουλάχιστον πέντε λειτουργίες:²⁸

- *Μια εκπαιδευτική λειτουργία:* Η ενεργός συμμετοχή στον αθλητισμό οδηγεί στην ισορροπημένη προσωπική ανάπτυξη για όλες τις ηλικιακές ομάδες και ενθαρρύνει τους ανθρώπους να υιοθετήσουν τις ηθικές αξίες του δίκαιου παιχνιδιού, του θεμιτού ανταγωνισμού, του ομαδικού πνεύματος.
- *Μια λειτουργία δημόσιας υγείας:* Η σωματική δραστηριότητα βελτιώνει την υγεία των ανθρώπων.²⁹
- *Μια κοινωνική λειτουργία:* Ο αθλητισμός είναι το κατάλληλο εργαλείο για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, της αδιαλλαξίας, του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας, της βίας, της κατάχρησης οινόπνευματος και ναρκωτικών ουσιών.
- *Μια πολιτιστική λειτουργία:* Ο αθλητισμός δίνει στον κάθε άνθρωπο μια πρόσθετη ευκαιρία να καταγράψει τις ρίζες, να γνωρίσει μια περιοχή καλύτερα, να ενσωματωθεί καλύτερα.
- *Μια ψυχαγωγική λειτουργία:* Η αθλητική δραστηριότητα είναι μια δραστηριότητα που παρέχει προσωπική και συλλογική ψυχαγωγία και χάρη στην οποία αξιοποιείται καλύτερα ο ελεύθερος χρόνος.

Τα κράτη αναγνωρίζουν συνήθως τη μεγάλη σημασία του αθλητισμού για τους ανθρώπους από την άποψη ότι καμία άλλη δραστηριότητα δεν μπορεί να επιτελέσει όλες αυτές τις λειτουργίες. Σήμερα ο αθλητισμός έχει χειραφετηθεί από το

²⁸ European Commission, D-G X, Commission Staff Working Paper. "The Development and Prospects for Community Action in the Field of Sport". Brussels, 29.9.1998.

²⁹ Παπαλουκάς, Μ. «Doping». 1995. Σελ.33-48.

κράτος αλλά ακόμα εκτελεί αυτές τις λειτουργίες που έχουν "ανατεθεί" σε αυτό από το κράτος.

B. Ο Αθλητισμός στην Οικονομία της Αγοράς

Το κράτος εξακολουθεί να έχει ενδιαφέρον για την καλή εκτέλεση των λειτουργιών του αθλητισμού αλλά οικονομικά σε μεγάλο βαθμό ο αθλητισμός έχει εγκαταλειφθεί να τα βγάλει πέρα μόνος σε ένα ανταγωνιστικό, εμπορικό περιβάλλον, όπου ο ισχύει ο νόμος της επιβίωσης του ισχυρότερου. Αυτό είναι η λεγόμενη «Αγορά». Κάτω από μια «πλαδαρή» προστασία από το κράτος που δεν επιτρέπει σε άλλους ανταγωνιστές να εισέλθουν σε αυτήν την αγορά, φαίνεται ότι ο αθλητισμός τα έχει καταφέρει καλά μέχρι σήμερα και έχει βρει τα μέσα όχι μόνο να επιζήσει αλλά και να ευημερήσει. Δεδομένου ότι ο στόχος των ενεργειών του ήταν το κέρδος, η εμπορευματοποίησή του άρχισε αμέσως. Είναι απίθανο ότι το κράτος είχε προβλέψει την υπερβολική εμπορευματοποίηση του αθλητισμού και τα απέραντα χρηματικά ποσά που θα διακινούνταν σε αυτήν την αγορά αλλά όταν έγινε προφανές ότι αυτό συνέβη, το κράτος άρχισε να αντιμετωπίζει τον αθλητισμό όπως ακριβώς κάθε άλλη οικονομική δραστηριότητα. Προκειμένου να είναι αποτελεσματικότερος εμπορικά ο αθλητισμός άρχισε να οργανώνεται με τον ίδιο τρόπο που οργανώνονται και οι επιχειρήσεις.

Μετά από μικρό χρονικό διάστημα οι δημόσιες λειτουργίες του αθλητισμού ήταν ξεχασμένες και στο μυαλό του καθένα ο αθλητισμός ήταν επίσημα "απλώς μια ακόμη οικονομική δραστηριότητα".³⁰ Κατά συνέπεια οι φορολογικοί κανόνες και οι κανονισμοί εταιρικού δικαίου εφαρμόστηκαν και στον αθλητισμό. Ήταν μόνο ένα θέμα χρόνου προτού να πιάσουν οι κρατικές αρχές για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού στον τομέα του.^{31 32} Εντούτοις, ο αθλητισμός θα είναι σε θέση να

³⁰ Παπαλουκάς, Μ. «Διοίκηση και Αθλητικό Δίκαιο». 1996.Σελ. 69-83.

³¹ Παπαλουκάς, Μ. (1997). Οι Επιπτώσεις του Ευρωπαϊκού Δικαίου περί Αθέμιτου Ανταγωνισμού στον Αθλητισμό. 5th International Association of Sports Law Congress, Ναύπλιο, Ελλάδα, 10-12 Ιουλίου 1997. Βλ. επίσης Παπαλουκάς, Μ. (1997).Σχολιασμός της υπόθεσης Bosman. Νομικό Βήμα. Τ. 45, 4: 683-687 και Παπαλουκάς, Μ. (1998). Αθλητικές Επιχειρήσεις και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο περί Ανταγωνισμού. Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών.Τομ. 7, 41: 679-685.καθώς επίσης και Παπαλουκάς, Μ. (2000-01). Το Μέλλον του Αθλητισμού στο Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικαίου Περί Ανταγωνισμού. Athlos. Τ.1-2, (36-37): 6-12.

³² Study by Coopers and Lybrand for DG X of the European Commission. "The Impact of European Union Activities on Sport". 1995 Edition.

επιτελέσει τις λειτουργίες του εάν αντιμετωπίζεται αυτόν τον τρόπο; Είναι ο αθλητισμός πραγματικά ακριβώς μια άλλη οικονομική δραστηριότητα;

Ο αθλητισμός έχει ορισμένα μοναδικά χαρακτηριστικά, τα οποία πρέπει να προστατευθούν εάν θέλουμε να αποφύγουμε την αλλοτρίωσή του. Η δυσκολία είναι ποιος θα είναι ο νόμος που μπορεί να εφαρμοστεί στις οικονομικές πτυχές του αθλητισμού λαμβάνοντας υπόψη τη μοναδικότητα, το χαρακτήρα και τις ιδιαιτερότητες του αθλητισμού σε σχέση με τις άλλες μορφές οικονομικής δραστηριότητας. Οι κρατικές αρχές, νομοθέτες, δικαστές, δικηγόροι, αναλυτές αγοράς, πρέπει να αρχίσουν να μελετούν την περιοχή του αθλητισμού ως ειδικό κλάδο από κάθε πτυχή. Όλοι οι νομικοί ή οικονομικοί κανόνες που ισχύουν για άλλες οικονομικές δραστηριότητες πρέπει να εξεταστούν λεπτομερώς πριν να ισχύσουν στον αθλητισμό. Προκειμένου να ρυθμιστούν οι αθλητικές δραστηριότητες, οι νομικές διατάξεις και οι οικονομικοί κανόνες πρέπει κάποιες φορές να μεταρρυθμιστούν και κάποιες άλλες να απορριφθούν.

Γ. Η Αθλητική Έννομη Τάξη

Στη νεότερη εποχή παγκόσμια αθλητική έννομη τάξη διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Με την αναβίωση των ολυμπιακών αγώνων, η αθλητική δραστηριότητα έγινε δημοφιλής στις μάζες. Αυτό οδήγησε στην ανάγκη να θεσπιστούν ορισμένοι γραπτοί κανόνες για να ρυθμιστεί η οργάνωση των αθλητικών δραστηριοτήτων.

Η αθλητική έννομη τάξη αναπτύχθηκε για να ρυθμίσει θέματα που δε ρυθμίζονταν από την κρατική έννομη τάξη είτε λόγω αδιαφορίας και άγνοιας των κρατικών παραγόντων για το χώρο, είτε λόγω της αναγνώρισης της ιδιαιτερότητας³³ του χώρου του αθλητισμού. Το αθλητικό δίκαιο περιέχει όλες τις διατάξεις, που εισάγονται από το κράτος ή από τις αθλητικές αρχές, οι οποίες αφορούν στον αθλητισμό και τις αθλητικές δραστηριότητες και ρυθμίζει τις σχέσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της αθλητικής δραστηριότητας.

Σήμερα οι κανόνες της αθλητικής έννομης τάξης έχουν την ιδιαιτερότητα ότι οι διατάξεις της δεν εισάγονται από το κάθε κράτος αλλά από νομικά πρόσωπα.

Η παγκόσμια αθλητική έννομη τάξη χαρακτηρίζεται από:

- την αυτοδύναμη ίδρυσή της,

³³ Σύμφωνα με την άποψη ότι ο αθλητισμός ασκείται «causa ludendi».

- την ανεξαρτησία της από τις άλλες έννομες τάξεις,³⁴
- την κατά κανόνα μη υποβολή της στον έλεγχο της κρατικής εξουσίας.

Αν όμως η παγκόσμια αθλητική έννομη τάξη μπορεί να χαρακτηρίζεται ως πρωτογενής, δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί το ίδιο και για τις εθνικές αθλητικές έννομες τάξεις.³⁵ Σε εθνικό επίπεδο η πολιτεία είναι αυτή, που θα καθορίσει την ισχύ που θα έχει κάθε κανόνας, ο οποίος προέρχεται από οποιοδήποτε άλλο φορέα εκτός από την κρατική νομοθετική εξουσία. Επομένως η όποια αυτονομία απολαμβάνει ο αθλητισμός σε εθνικό επίπεδο, οφείλεται στην ανοχή της κρατικής εξουσίας.

Το αθλητικό δίκαιο μπορούμε να πούμε ότι είναι το σύνολο των κανόνων, που προέρχονται είτε από την κρατική, είτε από την αθλητική έννομη τάξη, διέπουν τον αθλητισμό και γενικά τη φυσική αγωγή και ρυθμίζουν τις σχέσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της αθλητικής δραστηριότητας. Κατά τον τρόπο αυτό ο αθλητικός χώρος ρυθμίζεται είτε ετερόνομα (από την κρατική έννομη τάξη), είτε αυτόνομα (από τη αθλητική έννομη τάξη) χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ούτε ότι κάθε διάταξη της κρατικής έννομης τάξης που αφορά στον αθλητισμό εντάσσεται υποχρεωτικά στο χώρο του αθλητικού δικαίου (π.χ. ποινικές διατάξεις που αφορούν στην πρόκληση απλής σωματικής βλάβης από έναν αθλητή σε άλλον κατά τη διάρκεια αγώνων) αλλά ούτε και ότι κάθε διάταξη προερχόμενη από την αθλητική πλευρά πρέπει να εντάσσεται αβασάνιστα στην ύλη του αθλητικού δικαίου (π.χ. οι κανόνες «παιδιάς»). Γεγονός είναι πάντως ότι ακόμη και οι διατάξεις που προέρχονται από την κρατική έννομη τάξη και δε φαίνονται εκ πρώτης όψεως να εντάσσονται στην ύλη του αθλητικού δικαίου, από τη στιγμή που θα τύχουν εφαρμογής σε αθλητές αποκτούν μια νέα διάσταση, χάρη στην οποία μπορεί κανείς να πει ότι καθίστανται κανόνες αθλητικού δικαίου.^{36 37}

Καθώς λοιπόν τα διάφορα όργανα του αθλητισμού γεννώνται και λειτουργούν στο εδαφικό πλαίσιο στο οποίο "δρα" η κρατική εξουσία, αναγκαία θα υφίστανται

³⁴ Βλ. «Αθλητικό Δίκαιο Ι». Δ. Παναγιωτόπουλος. Νομική Βιβλιοθήκη. 2005 και «Αθλητικό Δίκαιο ΙΙ». Δ. Παναγιωτόπουλος. Νομική Βιβλιοθήκη. 2006.

³⁵ «Παραδόσεις Αθλητικού Δικαίου». Ανδρέας Λ. Μαλάτος. Εκδόσεις Α.Ν.Σάκκουλα. Αθήνα-Κομοτηνή 2005. Σελ. 57επ. και 91επ.

³⁶ Για τη σχετική διαμάχη για το με ποιόν τρόπο παραμένει ατιμώρητος ο αθλητής για την πράξη πρόκλησης σωματικής βλάβης σε άλλον αθλητή κατά τη διάρκεια των αγώνων βλ. πρακτικά Παγκόσμιου Συνεδρίου Διοίκησης Αθλητισμού. Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Διοίκησης Αθλητισμού. Σπάρτη 3-5 Ιουνίου 2005. «Η Δικαιολόγηση Σωματικών Βλαβών στα Πλαίσια Διεξαγωγής Αθλητικών Αγώνων». Μ. Μακρή, Π. Μιχαϊλίδου, Π.Μπράμος, Μ. Κατσιμπής.

παρεμβάσεις. Συνήθως η παρέμβαση αυτή εκδηλώνεται σε ήπια μορφή με τη συνεργασία των κρατικών φορέων με τους αθλητικούς για τη θέσπιση κάποιου κανόνα. Παρ' όλα αυτά έχει καθιερωθεί η ύπαρξη τομέων αθλητικής δραστηριότητας, οι οποίοι παραδοσιακά ρυθμίζονται αποκλειστικά είτε από το κράτος είτε από τους αθλητικούς φορείς, καθώς επίσης και η ύπαρξη κάποιων τομέων συνεργασίας κράτους και αθλητικών φορέων. Οι πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι οι ακόλουθες:

- Ο τομέας της φορολογίας των αθλητών και αθλητικών σωματείων ρυθμίζεται αποκλειστικά από την κρατική εξουσία.
- Ο τομέας των ρυθμίσεων σχετικά με τη βαθμολογία των ομάδων και των αθλητών στις αθλητικές συναντήσεις, ανήκει αποκλειστικά στους αθλητικούς φορείς.
- Η οργάνωση και λειτουργία των αθλητικών σωματείων, ρυθμίζεται με συνεργασία του κράτους και των αθλητικών φορέων.

Είναι βεβαίως προφανές, ότι στο χώρο, όπου υπάρχει συνεργασία κράτους και αθλητικών φορέων οι αντίστοιχες κρατικές και αθλητικές ρυθμίσεις πολλές φορές συγκρούονται. Τέτοιες συγκρούσεις εμφανίζονται όταν:

- Οι αθλητικές ρυθμίσεις περιέχουν μια εκτίμηση των πραγματικών γεγονότων διαφορετική από αυτή που περιέχουν οι κρατικές ρυθμίσεις για τα ίδια πραγματικά περιστατικά (π.χ. το κτύπημα στο πρόσωπο η κρατική νομοθεσία θεωρεί παράνομη ενέργεια, ενώ η ίδια πράξη στην πυγμαχία θεωρείται θεμιτή).
- Οι αθλητικές και κρατικές ρυθμίσεις εκτιμούν, με τον ίδιο τρόπο τα ίδια πραγματικά γεγονότα, αλλά περιλαμβάνουν γι' αυτά διαφορετικές έννομες συνέπειες (π.χ. για τη φαρμακοδιέγερση - doping οι κρατικές ρυθμίσεις προβλέπουν φυλάκιση, ενώ οι αθλητικές αποκλεισμούς).³⁸
- Οι αθλητικές και κρατικές ρυθμίσεις προβλέπουν την ίδια νομική εκτίμηση, τις ίδιες έννομες συνέπειες, αλλά καθιερώνουν διαφορετικούς τρόπους προστασίας των δικαιωμάτων (π.χ. η καθιέρωση ιδιαίτερων δικαιοδοτικών οργάνων στον αθλητισμό στο πλαίσιο της αθλητικής δικονομίας).

³⁷ Βλ. Μαυρομάτης, Αχ. (2005). «Αθλητισμός και Ποινικό Δίκαιο. Εισαγωγική – Δογματική Προσέγγιση». Ποινική Δικαιοσύνη. Τ.11/2005. Σελ. 1323-1329.

Η κρατική εξουσία εμφανίζεται να ανέχεται κατώτερες μορφές εξουσίας (οι αθλητικοί φορείς) να αναλαμβάνουν δράση σε ένα τομέα (αθλητισμό) και να επιτρέπει οι μορφές αυτές εξουσίας να εμφανίζονται ως εκδοχείς μιας αρμοδιότητας (νομοθετική αρμοδιότητα), την οποία μόνη αυτή έχει, λόγω μιας παραδοσιακής τάσης αυτονόμησης του αθλητισμού, καθώς επίσης και λόγω του γεγονότος, ότι οι αθλητικοί φορείς γνωρίζουν καλύτερα τα προβλήματα του αθλητισμού και τον τρόπο αντιμετώπισής τους. Παρατηρείται λοιπόν, ότι η εφαρμογή της αρχής της επικουρικής, η οποία παρατηρείται σε ομοσπονδιακά κρατικά συστήματα οργάνωσης και σημαίνει την τάση περιορισμού της κεντρικής εξουσίας προς όφελος των κατωτέρων μορφών εξουσίας μέσα σε ένα κράτος, βρίσκει την εφαρμογή της στη σχέση κράτους και αθλητικών φορέων.

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει, ότι σήμερα έχει διαμορφωθεί μια έννομη τάξη, που κινείται παράλληλα με την κρατική και έχει διεθνώς αναγνωρισθεί ως ανεξάρτητη, εμφανίζοντας ιδιαίτερους κανόνες, δικονομία και χαρακτηριστικά, η οποία μπορεί πλέον να καλείται "αθλητική έννομη τάξη" και αποτελεί αυτοτελή πηγή δικαίου και αυτοτελή κλάδο της νομικής επιστήμης.

Δ. Η Αγορά

Κάποιες φορές εκφράζεται η άποψη ότι μια αγορά προϊόντων μπορεί να λειτουργήσει δίκαια χωρίς καμία ρύθμισή της, χωρίς παρεμβάσεις αφήνοντας να λειτουργήσουν μόνο οι κανόνες της προσφοράς και της ζήτησης. Δεν είναι λίγοι αυτοί που έχουν αναφερθεί σε μαγικές, μεταφυσικές δυνάμεις που κατευθύνουν την αγορά ώστε να εξηγήσουν πώς κάτι μπορεί να λειτουργήσει από μόνο του τόσο καλά. Ο Ρόναλντ Ρήγκαν αναφερόταν συχνά στο μαγικό χαρακτήρα της αγοράς. Ο Χαρβεϋ Κόξ καθηγητής θεολογίας εμπαιίζοντας τους «ζηλωτές» της αγοράς ανέφερε ότι για αυτούς η αγορά είναι σαν το θεό, παντοδύναμη, πάνσοφη και πανταχού παρούσα.

Η αγορά όμως δεν είναι τέλεια, ούτε μαγική, ούτε φυσικά έχει θείες ιδιότητες ή δυνατότητες και φυσικά δε χαρακτηρίζεται από τίποτα το μεταφυσικό. Είναι ανθρώπινο δημιούργημα με ανθρώπινες ατέλειες και δε λειτουργεί πάντα σωστά. Κατά τον τρόπο αυτό το χέρι που κατευθύνει την αγορά μπορεί να είναι αόρατο και πρέπει να είναι αλλά δεν είναι μαγικό ή μεταφυσικό. Το χέρι αυτό ρυθμίζει την αγορά με θεσμικά όργανα, κανόνες και διαδικασίες. Όσον αφορά στις αγορές και στα

³⁸ Παπαλουκάς, Μ. «Doping». 1995.

οικονομικά τους η άποψη ότι για κάθε πρόβλημα υπάρχει και μια λύση είναι απλή, ευθεία και πέρα για πέρα λανθασμένη. Για κάθε πρόβλημα της αγοράς υπάρχουν πολλές λύσεις και η επιλογή μιας από αυτές δε μπορεί παρά στην καλύτερη περίπτωση να σημαίνει έναν καλό συμβιβασμό των υπέρ και των κατά.

Ενώ όμως η αγορά δεν έχει μεταφυσικές ιδιότητες είναι εντούτοις πανταχού παρούσα. Σε κάποιες περιπτώσεις φαίνεται να μην υπάρχει αγορά είτε γιατί αυτό επιδιώκεται από το καθεστώς είτε λόγω της οικονομικής ένδειας των ανθρώπων. Και στις περιπτώσεις αυτές όμως στην πραγματικότητα υπάρχει αγορά (έστω και μαύρη αγορά), η διαφορά είναι ότι δε λειτουργεί σωστά. Για να λειτουργήσει σωστά μια αγορά θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα κυκλοφορίας των πληροφοριών, να προστατεύεται η ιδιοκτησία, να υπάρχει εμπιστοσύνη στις συναλλαγές και να προστατεύεται ο ανταγωνισμός.³⁹

Ε. Ο Ανταγωνισμός

Ο Σάμιουελ Τζόνσον έγραψε ότι ο ανταγωνισμός σημαίνει να επιδιώκεις να πετύχεις αυτό που προσπαθεί συγχρόνως να πετύχει και κάποιος άλλος. Όλοι γνωρίζουμε τι σημαίνει ανταγωνισμός από τα παιδικά παιχνίδια μας, από τις πρώτες μας αθλητικές αναμετρήσεις.

Ο ανταγωνισμός έχει συχνά υποστεί κριτική καθώς το αποτέλεσμα που έχει είναι κάποιοι άνθρωποι να επιτυγχάνουν και να ευημερούν και κάποιοι άλλοι να αποτυγχάνουν και να εξαθλιώνονται. Ανταγωνισμός υπάρχει παντού όμως ακόμη και στη φύση και μέχρι σήμερα δεν έχει ανακαλυφθεί κανένα σύστημα που να μπορεί να εξαλείψει τον ανταγωνισμό. Ακόμη και σε σοσιαλιστικά καθεστάτα υπάρχει ανταγωνισμός αλλά διαφορετικού είδους. Αντί να ανταγωνίζεται κανείς για το κέρδος ανταγωνίζεται για μια καλύτερη θέση δημοσίου υπαλλήλου, μια καλύτερη μετάθεση κ.λ.π.

Ενώ αμείλικτος ανταγωνισμός υπάρχει και στον κόσμο των ζώων, ο ανταγωνισμός στις πολιτισμένες ανθρώπινες κοινωνίες πρέπει να διαφέρει στο είδος του. Ο ανταγωνισμός που έχει τη μορφή της βίας και της καταστροφής μειώνει την παραγωγικότητα και υποβαθμίζει τις υλικές τουλάχιστον συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων ενώ ο ανταγωνισμός με τη μορφή της συνεχούς βελτίωσης της παραγωγής προϊόντων αναβαθμίζει καταρχήν τις υλικές συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων.

³⁹ McMillan, John. «Games, Strategies and Markets». Oxford University Press, 1992.

Ο στόχος ενός ευνομούμενου κράτους είναι να υπάρχει σε κάθε αγορά αυτό που καλείται τέλειος ανταγωνισμός, δηλαδή πολλοί ισάξιοι περίπου ανταγωνιζόμενοι επιχειρηματίες. Στις συνθήκες αυτές είναι λίγα αυτά που θα πρέπει να κάνει ένα κράτος για να ρυθμίσει τον ανταγωνισμό καθώς αυτός θα ρυθμίζεται από μόνος του βάσει των κανόνων της αγοράς. Καθώς όμως συνθήκες τέλειου ανταγωνισμού δεν υπάρχουν πάντα, τα κράτη λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για να αποφύγουν τη δημιουργία μονοπωλίων στην αγορά. Η επιχείρηση που μονοπωλεί μια αγορά μπορεί να ρυθμίζει την παραγωγή, να διαστρεβλώνει την ανάγκη της αγοράς δημιουργώντας τεχνητή έλλειψη, να αυξάνει την τιμή κατά το δοκούν και να στραγγίζει τους καταναλωτές και επομένως και την αγορά από ρευστό. Το αποτέλεσμα είναι η μείωση της παραγωγικότητας του συνόλου της αγοράς και η μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών με προφανείς ανυπολόγιστες κοινωνικές συνέπειες.

ΣΤ. ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

ΣΤ1. Τα Είδη των Επιχειρήσεων περί τον Αθλητισμό

Εντός της καλούμενης «Αθλητικής Αγοράς» δραστηριοποιούνται οι αθλητικές επιχειρήσεις. Όταν όμως λέμε «αθλητικές επιχειρήσεις», πρέπει να καταλάβουμε ακριβώς ποιο είδος επιχειρήσεων αναφέρουμε. Υπάρχουν μερικές σχετικές με τον αθλητισμό επιχειρήσεις, οι οποίες πωλούν τα προϊόντα όπως κάθε άλλη βιομηχανία π.χ. μια βιομηχανία αθλητικών παπουτσιών.

Εντούτοις, υπάρχουν επίσης επιχειρήσεις, οι οποίες δημιουργούν το αθλητικό προϊόν, το θέαμα που οργανώνεται, υποστηρίζεται και μεταδίδεται τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά από άλλες σχετικές με τον αθλητισμό βιομηχανίες. Αυτές οι επιχειρήσεις, που οργανώνονται σήμερα ως συνηθισμένες επιχειρήσεις εφεξής θα αναφέρονται ως *αθλητικές επιχειρήσεις*.

Τι πωλούν οι επιχειρήσεις αυτές; Πωλούν ένα πολύ ειδικό προϊόν, ένα θέαμα. Η επιχείρηση που πωλεί το καλύτερο θέαμα είναι λογικό να κερδίζει περισσότερα χρήματα από τις άλλες. Ακριβώς όπως οι αθλητικές επιχειρήσεις, οι θεατρικές επιχειρήσεις αγωνίζονται να παράγουν το καλύτερο θέαμα προκειμένου να προσελκύσουν περισσότερους πελάτες και να ωφεληθούν από τα εισιτήρια, τη ραδιοφωνική αναμετάδοση, τις χορηγίες κ.λπ. Ποια όμως είναι η επιχείρηση που παράγει το αθλητικό θέαμα; Ποιος παράγει, πωλεί και εν γενεί εκμεταλλεύεται το

πρωτάθλημα στο οποίο συμμετέχουν οι ομάδες, η διοργανώτρια ομοσπονδία ή οι ομάδες;

ΣΤ2. Η εμφάνιση του «Παράδοξου της Αθλητικής Αγοράς»

Ο αθλητισμός έχει αναγνωριστεί πλέον από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως άλλη μια οικονομική δραστηριότητα.⁴⁰ Η άποψη αυτή όμως πρέπει να διευκρινιστεί περισσότερο διότι εάν διατυπώνεται γενικά υπάρχει κίνδυνος να οδηγήσει σε παράλογα αποτελέσματα.

Όταν λοιπόν μιλάμε για αθλητική αγορά, αθλητικές επιχειρήσεις και ανταγωνισμό μεταξύ τους οπωσδήποτε πρέπει να αναφερόμαστε μόνο στην αθλητική βιομηχανία (π.χ. επιχείρηση εμπορείας αθλητικών ειδών) και στις ομοσπονδίες που πωλούν το θέαμα του πρωταθλήματος (έστω και με μονοπωλιακό καθεστώς). Σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να θεωρούνται ανταγωνιζόμενες αθλητικές επιχειρήσεις οι ομάδες που συμμετέχουν σε ένα πρωτάθλημα, ούτε να θεωρείται ότι μπορεί να εφαρμοστεί στο μεταξύ τους ανταγωνισμό το δίκαιο περί ανταγωνισμού. Στην περίπτωση που αυτό συμβεί, προκύπτει το «Παράδοξο της Αθλητικής Αγοράς» που δημιουργεί πλήθος θεωρητικών και πρακτικών προβλημάτων.

ΣΤ3. Χαρακτηριστικά του «Παράδοξου της Αθλητικής Αγοράς»

Για να εφαρμοστεί το δίκαιο του ανταγωνισμού θα πρέπει να θεωρήσει κανείς ότι οι αθλητικές επιχειρήσεις είναι οι ομάδες ενός πρωταθλήματος που παράγουν ένα θέαμα, οπότε οι ίδιοι κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού που εφαρμόζονται στις κοινές επιχειρήσεις θα πρέπει να ισχύσουν και για αυτές.

Εάν εξετάσουμε το θέαμα ως προϊόν των ομάδων που χαρακτηρίζονται αθλητικές επιχειρήσεις θα διαπιστώσουμε ότι υπάρχουν πολλές διαφορές από άλλα προϊόντα. Είναι επίσης πολύ ενδιαφέρον να προσπαθήσει να διευκρινίσει πώς παράγεται και από ποιόν παράγεται το προϊόν. Εάν εξετάσουμε επίσης την αγορά αθλητικών επιχειρήσεων θα βρούμε ένα απολύτως διαφορετικό είδος αγοράς.

Έτσι λοιπόν όλες οι αγορές πλην της αθλητικής αγοράς εμφανίζουν τα ακόλουθα κοινά σημεία:

⁴⁰ Βλ. υπόθεσεις Bosman C-415/1993, Graf C-190/1998, Deliege C-51/1996, C-191/1997, Lehtonen C-176/1996, Piau C-171/2005, Deutscher Handballbund C-438/2000, Meca-Medina C-519/2006

1. Η προσπάθεια εξόντωσης του ανταγωνισμού. Όλες οι επιχειρήσεις που αναπτύσσουν δραστηριότητες μέσα σε μια ορισμένη αγορά προσπαθούν να πωλήσουν περισσότερο από άλλες επιχειρήσεις που ανταγωνίζονται στην ίδια αγορά. Συμφέρον της κάθε επιχείρησης είναι να παραμείνει ει δυνατόν ο μόνος βιώσιμος παραγωγός. Στην πραγματικότητα κάθε χώρα εισάγει τους κανόνες ανταγωνισμού προκειμένου να αποφευχθεί αυτή η επίδραση, στέλνοντας κατά συνέπεια ένα μήνυμα σε όλες τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις ότι υπάρχει ένα όριο σε αυτό που μπορούν να κάνουν προκειμένου να αποκτήσουν περισσότερους πελάτες και έτσι να αποφύγουν τη δημιουργία μονοπωλίων.

2. Την ανησυχία για την αβέβαιη επιτυχία του αποτελέσματος. Σε μια συνηθισμένη αγορά μια επιχείρηση προτού να εισαγάγει ένα νέο προϊόν στην αγορά υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα για την αποδοχή του από τους καταναλωτές. Αυτή η αβεβαιότητα είναι μια μεγάλη πρόκληση για τις επιχειρήσεις και για το σκοπό αυτό πολλά χρήματα ξοδεύονται στην ανάλυση αγοράς, σε μια προσπάθεια να αποφευχθούν τα χαμηλά ποσοστά πωλήσεων.

Αντίθετα η αθλητική αγορά με την παραπάνω έννοια, παρουσιάζει διαφορετικά χαρακτηριστικά:

1. Η προσπάθεια ενίσχυσης του ανταγωνισμού. Αφενός μεν οι αθλητικές επιχειρήσεις σε καμία περίπτωση δεν επιθυμούν να αποσυρθούν οι ανταγωνιστικές τους επιχειρήσεις από την αγορά. Αντίθετα προσπαθούν να προσελκύσουν περισσότερες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις στην αγορά τους επειδή αυτό είναι στο συμφέρον τους.^{41 42}

Αφετέρου δε οι αθλητικές επιχειρήσεις μπορεί μεν να επιδιώκουν να κερδίσουν περισσότερα χρήματα από τους ανταγωνιστές τους αλλά σε καμία περίπτωση δεν επιθυμούν να υπάρξουν μεγάλες οικονομικές διαφορές μεταξύ τους και των ανταγωνιστών τους καθώς εάν αυτό συνέβαινε δε θα μπορούσαν να παράγουν το προς πώληση προϊόν, το θέαμα των αγώνων πρωταθλήματος.

2. Την επιδίωξη αύξησης της αβεβαιότητας του αποτελέσματος. Οι αθλητικές επιχειρήσεις από οικονομική άποψη δεν αισθάνονται το κίνδυνο της επίδρασης ενός νέου προϊόντος στους καταναλωτές, ούτε ακόμη και φοβούνται την αβεβαιότητα στην έκβαση των προσπαθειών τους. Αντίθετα, η αβεβαιότητα του αποτελέσματος του

⁴¹ Conclusions of Advocate General Lenz in the Case C-415/93 point 227.

παραχθέντος θεάματος, προσθέτει στην εμπορική αξία του προϊόντος. Όσο περισσότερες εκπλήξεις στο θέαμα, τόσο υψηλότερη η εμπορική αξία του προϊόντος.⁴³

Κατά συνέπεια αν οι ομάδες ενός πρωταθλήματος θεωρηθούν επιχειρήσεις ανταγωνιζόμενες σε μία αθλητική αγορά, **τότε τα χαρακτηριστικά αυτού που καλείται «Παράδοξο της Αθλητικής Αγοράς» που διαφοροποιούν την αθλητική από οποιαδήποτε άλλη αγορά είναι τα ακόλουθα:**

1. Η αγορά αθλητικών επιχειρήσεων είναι η μόνη αγορά όπου η μοίρα των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων είναι με τέτοιο τρόπο αλληλοεξαρτώμενη ώστε η ύπαρξη της κάθε επιχείρησης να εξαρτάται από την ύπαρξη των άλλων αλλά και σε μεγάλο βαθμό **η οικονομική ευρωστία κάθε επιχείρησης να εξαρτάται από την οικονομική ευρωστία των άλλων.**
2. **Υπάρχουν μερικοί κανόνες ανταγωνισμού, που καλούνται κανόνες παιδιάς** οι οποίοι εισάγονται όχι από το κράτος αλλά από τις αθλητικές αρχές και αφορούν τον τρόπο που το παιχνίδι παίζεται, τα όρια και τους κανόνες του ανταγωνισμού. Αυτοί οι κανόνες ανταγωνισμού είναι επίσης ένα έμφυτο μέρος του προϊόντος. Επομένως πρέπει να εξετασθεί κατά πόσο υπάρχει χώρος για τους πρόσθετους κανόνες ανταγωνισμού.
3. **Ο ανταγωνισμός λοιπόν μεταξύ των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων δεν είναι μια πτυχή της αγοράς αλλά ένα έμφυτο μέρος του προϊόντος που παράγεται.** Με άλλα λόγια ο ανταγωνισμός δεν προκύπτει μέσα σε ένα σύστημα αγοράς και δε λειτουργεί με τους κανόνες της προσφοράς και της ζήτησης αλλά κατασκευάζεται τεχνητά από τις συμμετέχουσες στην αγορά επιχειρήσεις ανάγεται σε παραγόμενο προϊόν και τελικά αυτό που πωλείται είναι ο ίδιος ο ανταγωνισμός. Όταν λοιπόν οι κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού επιβάλλονται στις αθλητικές επιχειρήσεις το προϊόν το ίδιο ζωντανεύει και κατευθύνει τον επιχειρηματία.⁴⁴

⁴² Sloane, P.J. (1980). «Sport In the Market?». The Institute of Economic Affairs. Page 16.

⁴³ Van Miert, K. (1997). «Sport et Concurrence: Developments Recents et action de la Commission. Forum Europeen du Sport». Luxembourg, 27.11.1997.

⁴⁴ Papaloukas, M. (2006). “Sports Law and Sports Market”. Χορηγία. Sport Management International Journal. Vol. 1(1): 39-45.

Τελικά σύμφωνα με το παράδοξο της αθλητικής αγοράς, αν οι ομάδες ενός πρωταθλήματος θεωρηθούν ανταγωνιζόμενες επιχειρήσεις, η αγορά αθλητικών επιχειρήσεων είναι η μόνη αγορά όπου η έννοια του προϊόντος επεκτείνεται έτσι ώστε να περιληφθεί όλη η παραγωγή από όλες τις ανταγωνιστικές αθλητικές επιχειρήσεις, όλες τις αθλητικές επιχειρήσεις, όλοι οι κανόνες ανταγωνισμού, ολόκληρη η έννοια της αγοράς και μερικές φορές ακόμη και οι αρχές που επιτηρούν την αγορά έτσι ώστε ο νομοθέτης του δικαίου του ανταγωνισμού δεν είναι σε αυτήν την περίπτωση ρυθμιστής της αγοράς αλλά μάλλον μετασχηματίζεται σε ένα εργαλείο στη γραμμή παραγωγής ή ένα μέρος του προϊόντος!

Επομένως μόνο οι ομοσπονδίες μπορούν να θεωρούνται ως αθλητικές επιχειρήσεις οι οποίες παράγουν το θέαμα, το οποίο τελικά είναι το προϊόν που πωλείται στον καταναλωτή. Οι επιχειρήσεις αυτές δραστηριοποιούνται στην αγορά του θεάματος και εάν υπήρχαν πολλές ομοσπονδίες και διαφορετικά πρωταθλήματα στο ίδιο άθλημα, τότε κάθε ομοσπονδία θα ανταγωνιζόταν «σκληρά» τις άλλες ομοσπονδίες του ίδιου αθλήματος, ενώ ήδη ανταγωνίζονται ήπια όλες τις ομοσπονδίες που παράγουν αθλητικό θέαμα, επίσης ανταγωνίζονται ακόμη πιο ήπια όλες τις επιχειρήσεις του θεάματος (π.χ.θέατρα) και τέλος σε κάποιο βαθμό ανταγωνίζονται όλες τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο της διασκέδασης (καταστήματα διασκέδασεων, μπαρ, κ.λ.π.).⁴⁵

Όταν όμως οι κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού εφαρμόζονται στις ομοσπονδίες συνήθως επηρεάζονται και οι ομάδες και το μεταξύ τους πρωτάθλημα και ο ανταγωνισμός μεταξύ τους.⁴⁶ Σε υποθέσεις όπως την υπόθεση Bosman, όπως εξειδικεύεται στην υπόθεση Graf, στις υποθέσεις Deliege, Lehtonen, Piau, Deutscher Handballbund, Wouters, Meca-Medina κ.α., το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει ασχοληθεί με πολλές υποθέσεις στις οποίες διάδικοι εμφανίζονταν οι ομοσπονδίες αλλά τελικά επηρεάστηκαν οι ομάδες και οι παίκτες τους και σε τελική ανάλυση το παραγόμενο προϊόν, το πρωτάθλημα. Τί πρέπει να γίνεται σε αυτές τις περιπτώσεις; Τελικά ποιος παράγει το προϊόν (το θέαμα) και ποιος το εμπορεύεται; η ομοσπονδία ή οι ομάδες του πρωταθλήματος;

⁴⁵ Όσον αφορά στο θέμα της έννοιας της αγοράς και το σε ποιο βαθμό μπορεί να επεκτείνεται μια αγορά ώστε να περιλαμβάνει διαφορετικές επιχειρήσεις βλ. Whish, Richard. «Competition Law». 4th Edition. Butterworths 2001. Σελ.25επ.

⁴⁶ Παράδειγμα: η απαγόρευση των μεταγραφικών συστημάτων επηρέασε και το προϊόν που πωλούν οι ομάδες αφού ο κίνδυνος της ενίσχυσης των μεγάλων ομάδων σε βάρος των μικρών επαληθεύθηκε.

Z. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι ομάδες ενός πρωταθλήματος δε μπορεί να θεωρηθεί ότι σχηματίζουν μια αγορά στην οποία οι επιχειρήσεις αυτές ανταγωνίζονται η μια την άλλη έτσι ώστε να απαιτείται η εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού καθώς η εφαρμογή του στο χώρο αυτό οδηγεί σε παράδοξα αποτελέσματα.

Από την άλλη μεριά είναι σαφές ότι στον αθλητισμό και στις συμμετέχουσες σε ένα πρωτάθλημα ομάδες υπάρχει το οικονομικό στοιχείο και όταν μιλάμε για θέματα οικονομικά, σαφείς και μονόπλευρες λύσεις – πανάκεια δεν υπάρχουν. Στον αθλητισμό υπάρχουν εργαζόμενοι αθλητές και υπάρχουν κέρδη που διανέμονται, υπάρχει δηλαδή μια οικονομική δραστηριότητα εντός μιας μονοπωλιακής επιχείρησης σε κάθε άθλημα.⁴⁷

Στα δύο ανωτέρω αντικρουόμενα προβλήματα αν προσθέσει κανείς και την καταγωγή του αθλητισμού ως μια δραστηριότητα, ευγενούς άμιλλας, ηθικοπλαστικής σημασίας, αμόλυντη από οικονομικές και πολιτικές διεκδικήσεις που παρήγαγε μια πρωτογενή έννομη τάξη, θα διαπιστώσει ότι αυτά τα τρία χαρακτηριστικά του αθλητισμού σήμερα αποτελούν το λόγο για τον οποίο ο αθλητισμός πρέπει να αντιμετωπίζεται με ειδικό τρόπο από ένα ειδικό δίκαιο, το αθλητικό δίκαιο.

Όπου απαιτείται ρύθμιση ενός θέματος σίγουρα η ρύθμιση αυτή θα πρέπει να είναι πολύ διαφορετική από τη ρύθμιση που προβλέπεται για τις κοινές επιχειρήσεις και ίσως και σε διαφορετική νομική βάση. Επομένως σε καμιά περίπτωση δε θα πρέπει να θεωρηθεί ότι το δίκαιο περί ανταγωνισμού θα πρέπει να εφαρμοστεί σε χαμηλότερο επίπεδο από τις ομοσπονδίες του κάθε αθλήματος. Ακόμη και όταν εφαρμόζεται σε επίπεδο ομοσπονδιών, θα πρέπει να εφαρμόζεται με πολλή προσοχή ώστε να μην επηρεάζονται οι ομάδες και το πρωτάθλημα.

Όταν το κράτος ή η ευρωπαϊκή ένωση νομοθετεί στο χώρο, πρέπει να το κάνει με φειδώ και σεβασμό στις ιδιαιτερότητές του, όταν ο δικαστής καλείται να κρίνει υπόθεση με αθλητικό αντικείμενο να μην καταφεύγει στις γενικές διατάξεις αλλά στις ειδικές αθλητικές διατάξεις και ο ερευνητής να μην επιδιώκει να εντάξει το αθλητικό δίκαιο στο αστικό, στο εμπορικό, στο διοικητικό δίκαιο αλλά να το αντιμετωπίζει ως

⁴⁷ Παπαλουκάς, Μ. (1998). Αθλητικές Επιχειρήσεις και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο περί Ανταγωνισμού. Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών. Τομ. 7, 41: 679-685.

αυτό που είναι, ένα σύστημα κανόνων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ιδιαίτερη προέλευση και ιστορία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI
Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ – ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

I. Γενικά

Ο βασικότερος στόχος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), η οποία σήμερα είναι γνωστή ως Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) ήταν από την αρχή η εγκαθίδρυση μιας Κοινής Αγοράς. Τα κράτη-μέλη φιλοδοξούσαν να την επιτύχουν μέχρι το 1969. Ο στόχος αυτός δεν επετεύχθη εντός του προβλεπόμενου χρόνου και αρχικά τα κράτη-μέλη αρκέστηκαν στη λεγόμενη τελωνειακή ένωση, η οποία εξασφάλιζε την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών. Κατόπιν πολλών προσπαθειών το 1992 επετεύχθη η δημιουργία της λεγόμενης ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς η οποία διασφαλίζει ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων. Κατόπιν αυτής της επιτυχίας στη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς, οι αρχηγοί των κρατών-μελών καθόρισαν ήδη από το 1988, το πλαίσιο προς την κατεύθυνση μιας οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης.

II. Θεμελιώδεις Ελευθερίες της Εσωτερικής Αγοράς

Οι θεμελιώδεις ελευθερίες που ισχύουν στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς στην Ευρώπη εντάσσονται σε πέντε βασικούς τομείς:

1. Η **ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων**, η οποία περιλαμβάνει την τελωνειακή ένωση και την άρση φορολογικών φραγμών στη διακίνηση των εμπορευμάτων.
2. Η **ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων και η εκτέλεση πληρωμών**.
3. Η **ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων**, η οποία περιλαμβάνει τη γεωγραφική κινητικότητα την επαγγελματική κινητικότητα και την κοινωνική ενσωμάτωση.
4. Η **ελευθερία εγκατάστασης**.
5. Η **ελευθερία παροχής υπηρεσιών**.

III. Οι Ελευθερίες που Αφορούν Ειδικά στον Αθλητισμό

Από τις παραπάνω αναφερόμενες θεμελιώδεις ελευθερίες, οι τρεις τελευταίες είναι εκείνες που βρίσκουν μεγαλύτερη εφαρμογή στον αθλητισμό.

Η **ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων** εντός του χώρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σκοπό έχει την κατοχύρωση του δικαιώματος ίσης μεταχείρισης όλων των κατοίκων της Κοινότητας, όσον αφορά στην απασχόληση, στην αμοιβή και στις λοιπές συνθήκες εργασίας. Αυτό το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων περιλαμβάνει καταρχήν, τη λεγόμενη γεωγραφική κινητικότητα, δηλαδή το δικαίωμα των πολιτών οποιουδήποτε κράτους-μέλους να μεταβαίνουν σε οποιοδήποτε άλλο κράτος-μέλος προκειμένου να διαμείνουν εκεί με το σκοπό αναζήτησης εργασίας ή για την ανάληψη και άσκηση εργασίας σε θέση που έχουν ήδη βρεί. Αντιρρήσεις από τις εθνικές αρχές για το κοινοτικό αυτό δικαίωμα δικαιολογούνται μόνο σε ιδιαίτερα σοβαρές περιπτώσεις και για λόγους δημόσιας υγείας ή δημόσιας τάξης και ασφάλειας.

Η ελευθερία αυτή περιλαμβάνει επίσης τη λεγόμενη επαγγελματική κινητικότητα, η οποία συνίσταται στην απαγόρευση της άνισης μεταχείρισης ενός εργαζομένου σε σχέση με τους εργαζομένους που φέρουν την υπηκοότητα του κράτους μέλους στο οποίο εργάζεται, δηλαδή πρέπει αλλοδαποί και ημεδαποί εργαζόμενοι σε κάθε κράτος μέλος να τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης (ίση αμοιβή, επαγγελματική επανένταξη, πρόσβαση στα ιδρύματα κατάρτισης και αναπροσανατολισμού και επαναπρόσληψη σε περίπτωση ανεργίας). Τέλος η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων περιλαμβάνει τη λεγόμενη κοινωνική ενσωμάτωση, η οποία συνίσταται στο δικαίωμα συμμετοχής και των αλλοδαπών εργαζομένων σε ένα κράτος-μέλος στις ίδιες κοινωνικές παροχές και παροχές διευκολύνσεων που απολαμβάνουν και οι ημεδαποί υπήκοοι (π.χ. υποτροφίες, επιδόματα μητρότητας, πολυτέκνων, εκπτώσεις στα μέσα μεταφοράς δικαίωμα παιδείας κ.λ.π.).

Η **ελευθερία εγκατάστασης** περιλαμβάνει γενικά την ανάληψη και άσκηση ανεξαρτήτων επαγγελματικών δραστηριοτήτων (π.χ. δραστηριότητες ιατρών, δικηγόρων, αρχιτεκτόνων, μεσιτών, τεχνικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες) από οποιοδήποτε πολίτη σε οποιοδήποτε κράτος-μέλος. Στο δικαίωμα αυτό περιλαμβάνεται ρητά η ίδρυση και διεύθυνση επιχειρήσεων, ίδρυση πρακτορείων, υποκαταστημάτων και θυγατρικών εταιριών.

Η **ελευθερία παροχής υπηρεσιών** περιλαμβάνει τις ίδιες δραστηριότητες όπως η ελευθερία εγκατάστασης με τη διαφορά ότι η άσκησή τους είναι χρονικά περιορισμένη και συνεπάγεται τη διέλευση των συνόρων ούτως ώστε να συμβαίνει ένα από τα παρακάτω:

1. είτε ο παρέχων τις υπηρεσίες να πηγαίνει προσωρινώς στη χώρα του αποδέκτη των υπηρεσιών του για να του παράσχει τις υπηρεσίες αυτές,

2. είτε ο αποδέκτης των υπηρεσιών να πηγαίνει στη χώρα του παρέχοντα τις υπηρεσίες προκειμένου να χρησιμοποιήσει την παρεχόμενη υπηρεσία εκεί,
3. είτε τέλος και ο παρέχων και ο αποδέκτης των υπηρεσιών πηγαίνουν και συναντιούνται σε μια χώρα διαφορετική από τη δική τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ

Είναι βέβαιο ότι η επιλογή του να περιληφθεί ένα άρθρο για τον αθλητισμό στη Συνθήκη της Ευρ. Ένωσης είναι μια τεράστια επιτυχία για τον αθλητισμό, η οποία θα μπορούσε να του δώσει νέα δυναμική για ανάπτυξη. Καταρχήν θα μπορούσε να θέσει τέλος στη διαμάχη μεταξύ των δύο παρατάξεων. Εκτός αυτού όλα τα όργανα της Ε.Ε. θα είναι υποχρεωμένα όταν αναλαμβάνουν να διαμορφώσουν οποιαδήποτε άλλη πολιτική, να λαμβάνουν υπόψη τους τα συμφέροντα του αθλητισμού.

Η επιλογή αυτή θα επέλυε ένα τεράστιο πρόβλημα χρηματοδότησης αθλητικών δράσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με την απόφαση του ΔΕΚ C-106/96 της Μεγ. Βρετανίας κατά της Επιτροπής, κάθε χρηματοδότηση θα πρέπει να βρίσκει συγκεκριμένο νομικό έρεισμα.⁴⁸ Η Ευρ. Ένωση δεν διαθέτει αρμοδιότητα στηριζόμενη σε κάποιο άρθρο της Συνθήκης για να προβεί σε αθλητικές χρηματοδοτούμενες δράσεις και επομένως κάθε δράση στον τομέα αυτό γίνεται πολύ επιφυλακτικά. Η ανωτέρω απόφαση του ΔΕΚ ανάγκασε την Επιτροπή να εγκαταλείψει όλες τις χρηματοδοτούμενες δράσεις της σχετικά με το αθλητισμό. Φυσικά για να παρακαμφθεί η δυσκολία αυτή υπάρχουν αθλητικές δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν από τη Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού. Παρόλα αυτά η χρηματοδότηση κάθε αθλητικής δράσης είναι πολύ ευθραυστη και πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή και αιτιολόγηση λόγω της έλλειψης νομικού ερείσματος στη Συνθήκη.

Τέλος, η υιοθέτηση ενός άρθρου για τον αθλητισμό θα μπορούσε να βοηθήσει μια πολιτική που στόχο έχει την καθιέρωση στην συνείδηση των πολιτών της Ε.Ε. την αίσθηση ότι αποτελούν πολίτες ενός ενιαίου ευρωπαϊκού μορφώματος.

⁴⁸ Βλ. σκέψη 19 της απόφασης του ΔΕΚ C-106/96 «... για κάθε κοινοτική δαπάνη απαιτείται μια διττή νομική βάση, συγκεκριμένα η εγγραφή της στον προϋπολογισμό και, κατά γενικό κανόνα, η προηγούμενη έκδοση πράξεως παραγωγού δικαίου εγκρίνουσας την εν λόγω δαπάνη. Η μόνη εξαίρεση από αυτή τη δεύτερη επιταγή είναι η χρηματοδότηση μη σημαντικών δράσεων, συγκεκριμένα μελετών-πilotων και προπαρασκευαστικών δράσεων σκοποουσών στην εκτίμηση των υπέρ και κατά, από πολιτική άποψη, μιας προτάσεως για έκδοση βασικής πράξεως. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η νομική βάση συνίσταται στην εξουσία πρωτοβουλίας της Επιτροπής, που απορρέει ευθέως από τη Συνθήκη. Όμως, είναι πρόδηλον ότι τα επίδικα προγράμματα δεν αποτελούν μέρος τέτοιων μη σημαντικών δράσεων, λαμβανομένου, εξάλλου, υπόψη ότι δεν έχει εκδοθεί από το Συμβούλιο καμιά βασική πράξη εγκρίνουσα τη χρηματοδότησή τους.»

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας, γνωστή και ως Ευρωσύνταγμα, υπογράφηκε στη Λισσαβόνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007. Βρίσκεται στο στάδιο της κύρωσης από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες. Η Συνθήκη, όπως προβλέπει το άρθρο 6 αυτής, θα αρχίσει να ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2009, εφόσον θα έχουν κατατεθεί όλα τα έγγραφα κύρωσης πριν από την ημερομηνία αυτή ή, εν ελλείψει, από την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί την κατάθεση του τελευταίου εγγράφου κύρωσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 της Συνθήκης αυτής, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις για να υποστηρίζει, να συντονίζει ή να συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών. Ένας από τους τομείς δράσης ορίζεται και ο αθλητισμός στην ευρωπαϊκή του διάσταση.

Στο άρθρο 165 παρ. 1 της Συνθήκης ορίζεται ότι η Ένωση συμβάλλει στην προώθηση των ευρωπαϊκών επιδιώξεων στον χώρο του αθλητισμού, λαμβάνοντας υπόψη παράλληλα τις ιδιαιτερότητές του, τις δομές του, που βασίζονται στον εθελοντισμό καθώς και τον κοινωνικό και εκπαιδευτικό του ρόλο.

Στο άρθρο 165 παρ. 2 της Συνθήκης αναφέρεται ως δράση της Ευρ. Ένωσης να αναπτύσσει την ευρωπαϊκή διάσταση του αθλητισμού, προάγοντας την δικαιοσύνη και τον ανοιχτό χαρακτήρα των αθλητικών αναμετρήσεων και τη συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων για τον αθλητισμό φορέων, καθώς και προστατεύοντας τη σωματική και ηθική ακεραιότητα των αθλητών, ιδίως των νεότερων μεταξύ τους.

Στο άρθρο 165 παρ. 3 της Συνθήκης αναφέρεται ότι η Ένωση και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς σε θέματα παιδείας και αθλητισμού, και ειδικότερα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, ενώ στο άρθρο 165 παρ. 4 της Συνθήκης αναφέρεται ότι προκειμένου να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων του παρόντος άρθρου το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και με την Επιτροπή των Περιφερειών, θεσπίζουν δράσεις ενθάρρυνσης, χωρίς να εναρμονίζουν τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών και τέλος, το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, διατυπώνει συστάσεις.

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω αναφερόμενα εάν επικυρωθεί από τα κράτη-μέλη η Συνθήκη της Λισσαβόνας τότε ο αθλητισμός θα αναφέρεται ρητώς για πρώτη φορά στη Συνθήκη της Ευρ. Ένωσης. Ο αθλητισμός, τουλάχιστον στην ευρωπαϊκή

του διάστασης, θα απολαμβάνει πλέον του σεβασμού της ιδιαιτερότητάς του από τα όργανα της Ε.Ε., πράγμα το οποίο αφήνει περιθώριο για αισιοδοξία στον τομέα της αυτονομίας του αθλητισμού. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι ο αθλητισμός δε θα ελέγχεται. Δεν παρέχει μια γενική εξαίρεση στον αθλητισμό αλλά μάλλον αναγνωρίζει τον κανόνα των τριών περιοχών που αναλύσαμε παραπάνω. Η ανάθεση στην παρ. 2 του άρθρου 165 στα όργανα της Ευρ. Ένωσης, να προάγουν τον ανοιχτό χαρακτήρα και το δίκαιο των αναμετρήσεων φαίνεται ότι αφήνει χώρο για ιδιωτικές διεκδικήσεις είτε από αθλητές είτε από ομάδες κατά των αθλητικών φορέων.

Σε κάθε περίπτωση η αλλαγή που θα επέλθει από το άρθρο αυτό είναι η μεγαλύτερη δυνατότητα των οργάνων της Ε. Ε. να αναλάβουν δράση στον τομέα του αθλητισμού και να χρηματοδοτήσουν περισσότερα αθλητικά ερευνητικά προγράμματα, που θα οδηγήσουν σε μια σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ αθλητικών φορέων και πανεπιστημίων στην Ευρώπη με άμεσο επακόλουθο μια επιστημονική αναβάθμιση του αθλητισμού στον Ευρωπαϊκό χώρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII
Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ Δ.Ε.Κ. ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

**I. Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ
ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ**

A. Η Υπόθεση Bosman

Ο Jean-Marc Bosman ήταν ένας Βέλγος επαγγελματίας ποδοσφαιριστής από το 1985. Τα τρία πρώτα χρόνια ως επαγγελματίας έπαιζε για την ομάδα "Standard Club de Liege". Στις 10 Μαΐου 1988 υπέγραψε σύμβαση με την R.C.L. και μετεγράφη στην ομάδα αυτή έναντι ποσού 3.000.000 βελγικών φράγκων, για δύο χρόνια, με μηνιαίο μισθό 75.000 βελγικά φράγκα. Τον Απρίλιο του 1990 πριν λήξει το συμβόλαιο, η ομάδα του R.C.L. του πρότεινε ανανέωση του συμβολαίου τους με μηνιαίο μισθό 30.000 βελγικά φράγκα. Την πρόταση αυτή θεώρησε εξαιρετικά χαμηλή και αρνήθηκε την προσφορά. Το αποτέλεσμα ήταν να γραφεί στην επίσημη λίστα "επιβεβλημένων μεταγραφών". Οποιοσδήποτε σύλλογος ενδιαφερόταν να αποκτήσει τον παίκτη αυτόν θα έπρεπε, σύμφωνα με το ισχύον σύστημα μεταγραφών της βελγικής ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας, να καταβάλει στην ομάδα, από την οποία ο παίκτης θα αποχωρούσε, δηλαδή την R.C.L., ένα ορισμένο ποσό, που προκύπτει βάσει αντικειμενικού συστήματος υπολογισμού, αφού ληφθούν υπόψη το μικτό εισόδημα του παίκτη, σε σχέση με την ηλικία του. Τελικά το ποσό το οποίο η ομάδα, που θα δεχόταν τον παίκτη, όφειλε να καταβάλει στην R.C.L. ανερχόταν σε ύψος 11.743.070 βελγικά φράγκα. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η λογική της καταβολής αυτού του ποσού βάσει του μεταγραφικού συστήματος στηρίζεται στο γεγονός, ότι κάθε ομάδα που χρησιμοποίησε για ένα διάστημα κάποιον παίκτη πρέπει να αποζημιωθεί κατά την αποχώρησή του από την ομάδα της για την εκπαίδευση, την οποία θεωρείται, ότι έλαβε ο παίκτης στην ομάδα αυτή.

Τελικά κανένα βελγικό σωματείο δεν προσέφερε το ποσό αυτό και έτσι ο Jean-Marc Bosman αναζήτησε εργοδότη στο εξωτερικό και πέτυχε τη σύναψη υποσχετικής ενός έτους μεταξύ της πρώην ομάδας του και του σωματείου της Δουνκέρκης της Γαλλίας. Βάσει του συμβολαίου του με την ομάδα της Δουνκέρκης, η ομάδα αυτή είχε το δικαίωμα μονομερούς λύσεως του συμβολαίου, αν ο παίκτης δεν ελάμβανε τη "μπλέ κάρτα" από τη βελγική ομοσπονδία, που θα του εξασφάλιζε την άδεια εξόδου. Ομως η R.C.L. τελικά διαφώνησε με την ομάδα της Δουνκέρκης στην οικονομική διευθέτηση του θέματος και αρνήθηκε να εγκρίνει τη χορήγηση της άδειας εξόδου του παίκτη από τη βελγική ομοσπονδία.

B. Ο Αθλητισμός ως Οικονομική Δραστηριότητα

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε πάρα πολλά νομικά θέματα σχετικά με την υπόθεση του ποδοσφαιριστή Bosman. Πριν από όλα όμως έπρεπε να αποφασίσει σχετικά με το κατά πόσο ο επαγγελματικός αθλητισμός μπορεί να θεωρηθεί οικονομική δραστηριότητα καθώς το Ευρωπαϊκό Δίκαιο διέπει κυρίως οικονομικές και όχι άλλες δραστηριότητες. Στην προσπάθεια για την επίτευξη μιας κοινής αγοράς στην Ευρώπη οι κανόνες του Ευρωπαϊκού Δικαίου ρυθμίζουν κυρίως θέματα που σχετίζονται με οικονομικές δραστηριότητες είτε αυτές αφορούν φυσικά πρόσωπα είτε νομικά πρόσωπα. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε λοιπόν ότι ο επαγγελματικός αθλητισμός έτσι όπως διεξάγεται σήμερα με σωματεία οργανωμένα ως μεγάλες επιχειρήσεις με εργαζόμενους που απασχολούνται στα αθλητικά αυτά σωματεία και με τεράστια κέρδη που αποκομίζουν έστω κι αν το κέρδος δεν είναι ο κύριος στόχος του, σαφώς αποτελεί οικονομική δραστηριότητα και όσον αφορά στην ομάδα αλλά και όσον αφορά στον αθλητή που παρέχει τις υπηρεσίες του.

Κατόπιν αυτού η οικονομική αυτή δραστηριότητα (ο επαγγελματικός αθλητισμός) έπρεπε να υπάγεται στους ίδιους κανόνες που ισχύουν και για τις άλλες οικονομικές δραστηριότητες στην Ενωμένη Ευρώπη. Θα πρέπει δηλαδή:

1. Οι αθλητές όπως και κάθε απλός πολίτης στην Ευρωπαϊκή Ένωση να μπορεί να κινείται ελεύθερα στον Ευρωπαϊκό χώρο αναζητώντας εργασία χωρίς να γίνεται θύμα διακρίσεων λόγω ιθαγένειας.
2. Δεν θα επιτρέπεται να θεσπίζονται εμπόδια στην ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων, όπως είναι η καταβολή αποζημίωσης για να μεταγραφεί αθλητής ακόμη και αφού έχει λήξει το συμβόλαιό του (τα λεγόμενα μεταγραφικά συστήματα).
3. Να απαγορεύεται και οι αθλητικές ομοσπονδίες και ενώσεις (όπως είναι η ΕΠΟ και η ΕΠΑΕ), όπως κάθε επιχείρηση ενός συγκεκριμένου κλάδου να ιδρύουν μονοπώλια μέσα στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Γ. Τα 12 Ευαίσθητα Σημεία του Αθλητισμού

Ως τρωτά σημεία του αθλητισμού από την άποψη ρυθμίσεων, που δύσκολα συμβιβάζονται με διατάξεις του Ευρωπαϊκού Δικαίου, μπορούν να χαρακτηρισθούν αυτά που αφορούν στους ακόλουθους τομείς:

α. Η επιβολή ανώτατου αριθμού ξένων παικτών, που επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν από ομάδα χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντίκειται στην απαγόρευση διακρίσεων με βάση την εθνικότητα.

β. Η επιβολή συστήματος μεταγραφών εμποδίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

γ. Η μετάδοση αθλητικών τηλεοπτικών συναντήσεων αποκλειστικά από καλωδιακά κανάλια με συνδρομή εμποδίζει ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

δ. Οι κυρώσεις των αθλητικών δικαιοδοτικών οργάνων εμποδίζουν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών των αθλητών (ιδίως σε περιπτώσεις αποκλεισμού τους από αγώνες).

ε. Η μονοπωλιακή οργάνωση λαχειοφόρων αγορών αντίκειται στην απαγόρευση διαμόρφωσης μονοπωλίων εντός της Ευρώπης.

στ. Υποστήριξη προϊόντων από αθλητικούς φορείς και η αναγόρευση προϊόντων ως επισήμων χορηγών πιθανώς αντίκειται στους Ευρωπαϊκούς κανόνες περί αθέμιτου ανταγωνισμού.

ζ. Η διάθεση εισιτηρίων ιδίως στην περίπτωση διεθνών διοργανώσεων από ταξιδιωτικά πρακτορεία που εξαρτούν την πώληση από την εθνικότητα αυτού που επιδιώκει να αγοράσει τα εισιτήρια ή η εξάρτηση της διάθεσης από την αγορά ταξιδιωτικού πακέτου που περιλαμβάνει και διαμονή σε συγκεκριμένα ξενοδοχεία αντίκειται στους κανόνες του Ευρωπαϊκού Δικαίου περί διακρίσεων βάσει ιθαγένειας και αθέμιτου ανταγωνισμού.

η. Οι κρατικές επιχορηγήσεις στον τομέα του αθλητισμού δημιουργούν ανισότητες μεταξύ ομάδων που ανταγωνίζονται η μια την άλλη καθώς η μια μπορεί να ανήκει σε χώρα περισσότερο γενναιόδωρη από την άλλη όσον αφορά τις κρατικές επιχορηγήσεις αθλητικών σωματείων.

Αλλα θέματα που έχουν απασχολήσει τα όργανα της Ευρ. Ένωσης είναι:

θ. Βανδαλισμοί.

ι. Ασφάλιση.

κ. Αθλητικές Εταιρίες.

λ. Doping.

II. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΞΑΙΡΕΣΗΣ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

1. Η Πορεία προς τη Θεσπίση της Αρχής της Εξαίρεσης του Αθλητισμού^{49 50 51 52}

Η απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) στην υπόθεση Bosman,^{53 54} όσο κι αν για το μεγαλύτερο μέρος του αθλητικού κόσμου αποτέλεσε "κεραυνό εν αιθρία", στην πραγματικότητα κάθε άλλο παρά κάτι τέτοιο θα έπρεπε να αποτελεί.⁵⁵ Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των οργάνων της είχε δείξει την πρόθεσή της πολύ πιο νωρίς.⁵⁶ Για την ακρίβεια είχε δείξει ότι ο αθλητισμός δεν θα παρέμενε στο απυρόβλητο.^{57 58} Όλο το αθλητικό οικοδόμημα με τους αθλητικές προέλευσης κανόνες του, θα έπρεπε να εξετασθεί κατά πόσο συμβαδίζει με τους κανόνες της Εσωτερικής Αγοράς αλλά και τους κανόνες Ανταγωνισμού του ευρωπαϊκού δικαίου.^{59 60} Οι αποφάσεις του ΔΕΚ που αφορούν στον αθλητισμό, άλλοτε αναφέρονται σε παραβάσεις κανόνων Εσωτερικής Αγοράς και άλλοτε σε παραβάσεις κανόνων του Ανταγωνισμού. Εξετάζονται όμως στο παρόν βιβλίο σαν να επρόκειτο για το ίδιο θέμα μια και είναι προφανής η τάση του ΔΕΚ να θεσπίσει και για τις δύο περιπτώσεις έναν κοινό κανόνα με κοινές εξαιρέσεις.

⁴⁹ Βλ. The White Paper on Sport (http://ec.europa.eu/sport/white-paper/index_en.htm)

⁵⁰ Βλ. Report from the EU Sport Forum Organised by the European Commission in Biarritz on 26-27 November 2008 (http://ec.europa.eu/sport/pdf/doc687_en.pdf)

⁵¹ Βλ. σχετικά με την ιδιαιτερότητα του αθλητισμού: I. Blackshaw, «The Specificity of Sport and the EU White Paper on Sport: Some Comments» (http://www.sportslaw.nl/documents/cms_sports_id102_1_WSLRTHE%20SPECIFICITYYOFSPORTANDTHEEUWHITEPAPERONSPORT.doc)

⁵² R. Siekmann, «The EU and Sport: Is Sport Special in EU Law and Policy?» (<http://sportslaw.ru/data/files/siekmann.doc>)

⁵³ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Σχολιασμός της απόφασης Bosman», 1997, Νομικό Βήμα. Τόμος 45. Τεύχος 4, σελ. 683-687.

⁵⁴ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Sport: Case Law of the Court of Justice of the E.C.», Papaloukas Editions, 2008, p. 16-34.

⁵⁵ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Αρχές Δικαίου», Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα Κομοτηνή 2006, σελ. 145-148.

⁵⁶ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Οι Αθλητικές Επιχειρήσεις και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο περί Ανταγωνισμού», 1998, Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών. Τόμος 7. Τεύχος 41, σελ. 679-685.

⁵⁷ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Το Μέλλον του Αθλητισμού στο Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικαίου Περί Ανταγωνισμού», 2001, ATHLOS. Τόμος 1-2. Τεύχος [36-37], σελ. 6-12.

⁵⁸ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Διοίκηση και Αθλητικό Δίκαιο», Εκδόσεις Παπαλουκά, 1996, σελ. 69-86.

⁵⁹ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Sport Law and the European Union Χορηγία. Sport Management International Journal. Vol. 3(2): 39-49, 2007.

⁶⁰ Βλ. Χ. Ταγαράς, «Αθλητισμός και Κοινοτική Έννομη Τάξη», Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου 1:1994.

Φυσικά το καθοριστικό πλήγμα των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο αθλητικό κατεστημένο, ήταν το γεγονός ότι αποφάσισε να εξομοιώσει τους αθλητικούς φορείς (ομοσπονδίες, ομάδες) με τις κοινές επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων,⁶¹ γεγονός, το οποίο είχε αρχίσει να διαφαίνεται είκοσι χρόνια νωρίτερα από την απόφαση Bosman.⁶² ⁶³ Πάντως μετά την έκδοση της απόφασης Bosman θα έπρεπε να ήταν αναμενόμενα και τα "δεινά" που αντιμετώπισαν οι αθλητικοί φορείς, τα οποία όμως συνέβαλλαν στον εκσυγχρονισμό του αθλητισμού.

Πολλές φορές λησμονείται από μη νομικούς, ότι πριν την περίφημη απόφαση Bosman το Δ.Ε.Κ. είχε εκδώσει κι άλλες δύο αποφάσεις, που αφορούσαν στον αθλητισμό, το 1974 και το 1976, που προμήνυαν, ότι τα όργανα της Ε.Ε. σκόπευαν να ασχοληθούν εκτενέστερα στο μέλλον με το πρόβλημα της συμμόρφωσης των αθλητικών φορέων στις επιταγές της Ενωμένης Ευρώπης. Τις αποφάσεις αυτές ακολούθησαν ενέργειες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τον ίδιο στόχο.⁶⁴

Η πρώτη απόφαση του Δ.Ε.Κ. (Walrave - Koch v. Union Cycliste Internationale)⁶⁵ αφορούσε στο κατά πόσον είναι νόμιμη η διάταξη του καταστατικού της Union Cycliste Internationale, η οποία ορίζει, ότι στην ποδηλασία ο *pacet*, δηλαδή αυτός που καθοδηγεί και δίνει το ρυθμό (συνήθως με μοτοσυκλέτα) στον ποδηλάτη πρέπει να είναι της ίδιας εθνικότητας με τον ποδηλάτη. Έκρινε δηλαδή, ότι ο ποδηλάτης και ο *pacet* αποτελούν μέλη μιας ομάδας και κατά τον τρόπο αυτό τα μέλη της ομάδας έπρεπε να είναι της ίδιας εθνικότητας. Το Δ.Ε.Κ. έκρινε μεν, ότι όσον αφορά στις εθνικές ομάδες οι περιορισμοί αυτοί δεν βλάπτουν, από την άλλη όμως σε ένα σημείο η απόφαση περιείχε σκεπτικό παρεμφερές με αυτό, που περιλαμβάνει δεκαεννέα χρόνια αργότερα η απόφαση Bosman. Επιβεβαίωσε δηλαδή, ότι οι ρυθμίσεις του Ευρωπαϊκού Δικαίου σχετικά με την ελευθερία αναζήτησης εργασίας και παροχής υπηρεσιών στον Ευρωπαϊκό χώρο, καλύπτουν και το χώρο του αθλητισμού.⁶⁶

⁶¹ Βλ. Μ. Παπαλουκάς,, «Το Αθλητικό Δίκαιο στην Ευρώπη», Εκδόσεις Παπαλουκάς, 2008, σελ. 75-82.

⁶² Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Αθλητισμός και Δίκαιο». 2007. Εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ - Δευτέρα 2 Ιουλίου 2007.

⁶³ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Η Αθλητική Έννομη Τάξη και η Αθλητική Αγορά». 2007. Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών. Τεύχος 137, Σελ. 569-574.

⁶⁴ Βλ. Μ. Παπαλουκάς,, «Το Αθλητικό Δίκαιο στην Ευρώπη», Εκδόσεις Παπαλουκάς, 2008, σελ. 9-35.

⁶⁵ Βλ. Απόφαση 36-74

⁶⁶ Βλ. Μ. Παπαλουκάς,, «Το Αθλητικό Δίκαιο στην Ευρώπη», Εκδόσεις Παπαλουκάς, 2008, σελ. 9-35.

Όταν εκδόθηκε και η δεύτερη απόφαση (δεκαεπτά χρόνια πριν από την απόφαση Bosman), που αφορούσε στο χώρο του αθλητισμού (Dona v. Mantero)⁶⁷ και έκρινε τη νομιμότητα της διάταξης, που απαγόρευε τη χρησιμοποίηση αλλοδαπών ποδοσφαιριστών στην Ιταλία, ποιος μπορεί να αρνηθεί σήμερα, πως αποτέλεσε ένα προμήνυμα του τι θα ακολουθούσε.

Η πρώτη επίσημη τουλάχιστον αντίδραση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αποτυπώνεται στο ψήφισμά του υπ' αρ. 120/33 της 1.4.1989, που αφορούσε στην ελεύθερη κυκλοφορία των επαγγελματιών ποδοσφαιριστών στην Κοινότητα. Στο ψήφισμα αυτό "καταγγέλλεται" συνολικά η επιβίωση διατάξεων στον αθλητισμό που αφορούν στα λεγόμενα μεταγραφικά συστήματα (βάσει των οποίων για να τελεσθεί μια μεταγραφή ενός παίκτη, πρέπει η ομάδα, που δέχεται τον παίκτη, να καταβάλει ένα ποσό στην ομάδα, από την οποία αποχωρεί ο παίκτης) καθώς και στους περιορισμούς της Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας προς τις ομάδες σχετικά με τη χρησιμοποίηση αλλοδαπών ποδοσφαιριστών.

Κατόπιν πιέσεων του Κοινοβουλίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1990 έθεσε σε κίνηση το μηχανισμό των διαπραγματεύσεων με τις εθνικές ομοσπονδίες και την UEFA⁶⁸ σχετικά με τα προβλήματα αυτά. Αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων στο θέμα των περιορισμών χρησιμοποίησης αλλοδαπών παικτών ήταν η περίφημη συμφωνία του 3+2, η οποία έλαβε χαρακτήρα μη δεσμευτικής "Συμφωνίας Κυρίων". Οσον αφορά όμως στο θέμα των μεταγραφικών συστημάτων, δεν έγινε κάποια σημαντική πρόοδος.

Ο κλοιός όμως έσφιγγε και η αντίστροφη μέτρηση για τους κανονισμούς της UEFA άρχισε, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις αρχές του 1992, αποφάσισε, ότι η Βελγική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία με την προσπάθειά της να υπαγάγει όλα τα σωματεία ποδοσφαίρου κλειστού χώρου στη δικαιοδοσία της εξαναγκάζοντάς τα να αποδεχθούν τους κανονισμούς διεξαγωγής του αθλήματος, που θα επέβαλλε, παραβίαζε τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης της ΕΟΚ περί αθέμιτου ανταγωνισμού, και ζήτησε από τη Βελγική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία τη λήψη προσωρινών μέτρων θεραπείας των παραβιάσεων.

2. Η Θέσπιση και η Επιβεβαίωση της Εξαίρεσης (Απόφασεις Walrave, Dona και Bosman)

⁶⁷ Βλ. Απόφαση 13-76

Η αρχή της εξαίρεσης του αθλητισμού^{69 70} θεσπίστηκε για πρώτη φορά στην περίφημη απόφαση Walrave. Η αρχή αυτή ικανοποιούσε τους αθλητικούς φορείς αφού τους εξασφάλιζε την αυτονομία που επιθυμούσαν. Λίγη σημασία δόθηκε τότε στο γεγονός ότι στην απόφαση αυτή πριν από το σημείο στο οποίο αναφερόταν στην εξαίρεση του αθλητισμού, ξεκαθάριζε καταρχήν ότι η αθλητική δραστηριότητα εμπίπτει στο κοινοτικό δίκαιο κατά το μέτρο που συνιστά οικονομική δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 2 της Συνθήκης. Αναρρωτιέται λοιπόν κανείς ποιά μπορεί να είναι το νόημα μιας εξαίρεσης μετά από μια τέτοια δήλωση. Το ΔΕΚ όμως στην απόφασή του αυτή αμέσως μετά αναφέρει ότι η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω εθνικότητας που περιλαμβάνονται στα άρθρα 7, 48 και 59 της Συνθήκης δεν επηρεάζει τη σύνθεση μιας αθλητικής ομάδας, ειδικότερα την εθνική ομάδα, η σύνθεση της οποίας είναι **θέμα γνήσιου αθλητικού ενδιαφέροντος και, ως εκ τούτου δεν έχει καμία σχέση με οικονομική δραστηριότητα.**

Ο κανόνας που τέθηκε στην απόφαση αυτή συνίσταται λοιπόν στο ότι, ενώ αφενός το τμήμα του αθλητισμού που αποτελεί οικονομική δραστηριότητα υπόκειται στους κανόνες του Ευρωπαϊκού Δικαίου περί Εσωτερικής Αγοράς, αφετέρου τα θέματα που χαρακτηρίζονται ως γνήσιου αθλητικού ενδιαφέροντος δεν έχουν καμμία σχέση με οικονομική δραστηριότητα, και επομένως εξαιρούνται. Επομένως στην υπόθεση αυτή η βαρύτητα δε δίνεται στο κατά πόσο μια πρακτική έχει σχέση με την οικονομική δραστηριότητα αλλά στο κατά πόσο αποτελεί θέμα γνήσιου αθλητικού ενδιαφέροντος, αφού εξ ορισμού οι πρακτικές αυτές δεν μπορούν να έχουν σχέση με οικονομική δραστηριότητα.

Η αρχή της εξαίρεσης του αθλητισμού επιβεβαιώθηκε και μάλλον επεκτάθηκε στην απόφαση Dona το 1976. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, κανόνες ή εθνική πρακτική, ακόμη κι αν έχουν εγκριθεί από μια αθλητική οργάνωση, η οποία περιορίζει το δικαίωμα συμμετοχής σε αγώνες ποδοσφαίρου μόνο σε επαγγελματίες ή ημι-επαγγελματίες παίκτες που είναι υπήκοοι του εν λόγω κράτους μέλους, είναι ασυμβίβαστοι με το άρθρο 7 και, κατά περίπτωση με τα άρθρα 48 έως 51 ή 59 έως 66

⁶⁸ Βλ. B. Garcia, «UEFA and the European Union: From Confrontation to Co-Operation?», Journal of Contemporary European Research, Vol. 3, Issue 3, p.202-223.

⁶⁹ Βλ. A. Rincon, «EC Competition and Internal Market Law: On the Existence of a Sporting Exemption and its Withdrawal», Journal of Contemporary European Research, Vol. 3, Issue 3, p.224-237.

⁷⁰ Βλ. A. Vermeersch, «All's Fair in Sport and Competition? The Application of EC Competition Rules to Sport », Journal of Contemporary European Research, Vol. 3, Issue 3, p.238-254.

της Συνθήκης εκτός αν αυτοί οι κανόνες ή οι πρακτικές αποκλείουν αλλοδαπούς παίκτες από τη συμμετοχή σε ορισμένους αγώνες για λόγους που **δεν έχουν οικονομικό χαρακτήρα, που αφορούν την ιδιαίτερη φύση και πλαίσιο των εν λόγω αγώνων και έτσι είναι αθλητικού ενδιαφέροντος και μόνο.**

Σε αντίθεση όμως με την απόφαση Walrave στην απόφαση Dona το ΔΕΚ θεωρεί ως βασικό κριτήριο το κατά πόσο μια πρακτική στον αθλητισμό έχει οικονομικό χαρακτήρα για να υπαχθεί ή όχι στην εξαίρεση. Όλες οι πρακτικές που δεν έχουν οικονομικό χαρακτήρα, εξ ορισμού είναι υποθέσεις αθλητικού ενδιαφέροντος και μόνον.

Αν εξετάσουμε συνολικά τις δύο αυτές αποφάσεις του ΔΕΚ, θα διαπιστώσουμε ότι ο κανόνας που είχε θέσει το δικαστήριο σχετικά με τον αθλητισμό είναι ότι υπάρχουν καταρχήν οι πρακτικές που είναι γνήσιου αθλητικού ενδιαφέροντος και εξαιρούνται αυτομάτως. Αν μια πρακτική δεν εντάσσεται σε αυτή την κατηγορία τότε πρέπει να εξετάζει κανείς κατά πόσο αποτελεί οικονομική δραστηριότητα. Αν αποτελεί οικονομική δραστηριότητα δεν εξαιρείται ενώ αν δεν αποτελεί τότε είναι (μη γνήσιου) αθλητικού ενδιαφέροντος και εξαιρείται.

Βέβαια ο αθλητισμός το 1974 (Walrave) και 1976 (Dona) ήταν πολύ διαφορετικός από τη δεκαετία του 90 (Bosman). Η εμπορευματοποίηση δεν είχε τις διαστάσεις που έλαβε στη δεκαετία του 90, όταν πολύ λίγα αθλητικά θέματα πλέον δεν αποτελούσαν οικονομική δραστηριότητα και πολύ λιγότερα ακόμη δεν είχαν συνέπειες σε οικονομικό επίπεδο. Δύσκολα βέβαια μπορεί κανείς να ισχυριστεί, ότι ο αθλητισμός και τη δεκαετία του 70 ήταν απόλυτα απαλλαγμένος από οικονομικές επιπτώσεις. Ίσως το ΔΕΚ ήθελε να δώσει λίγο ακόμη χρόνο ακόμη στους αθλητικούς φορείς για να προετοιμαστούν για τις αλλαγές που έρχονταν. Αλλωστε ήδη στην απόφαση Dona το 1976 αναγνωρίζει ότι στον αθλητισμό υπάρχει μια ιδιαίτερη φύση, που ίσως δικαιολογούσε μια παράταση.⁷¹

Στην απόφαση Bosman το ΔΕΚ φροντίζει να ξεκαθαρίσει εξ αρχής ότι η προηγούμενη νομολογία του δε μπορεί να αποτελέσει τη βάση για μια συνολική εξαίρεση του αθλητισμού από τους Ευρωπαϊκούς Κανόνες καθώς αναφέρει στην παράγραφο 76 *«Ως προς τη δυσχέρεια διαχωρισμού των οικονομικών και αθλητικών πλευρών του ποδοσφαίρου, το Δικαστήριο έκρινε, στην προαναφερθείσα απόφαση Dona, σκέψεις 14*

και 15, ότι οι κοινοτικές διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και των υπηρεσιών δεν αποκλείουν κανονιστικές ρυθμίσεις ή πρακτικές δικαιολογούμενες από μη οικονομικούς λόγους αναγόμενους στον ειδικό χαρακτήρα και στο πλαίσιο ορισμένων συναντήσεων. Υπογράμμισε, όμως, ότι αυτός ο περιορισμός του πεδίου εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων δεν πρέπει να υπερβαίνει τον σκοπό για τον οποίο προβλέπεται. Δεν μπορεί επομένως να προβληθεί προκειμένου να αποκλεισθεί ολόκληρος ο αθλητικός τομέας από το πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης.»

Στην προκειμένη περίπτωση στην υπόθεση Bosman το ΔΕΚ δεν απέρριψε την προηγούμενη νομολογία του αλλά την περιόρισε σημαντικά καθορίζοντας το πλαίσιο της. Αντί να εξετάσει αν η πρακτική αποτελούσε θέμα γνήσιου αθλητικού ενδιαφέροντος, προχώρησε αμέσως στο επόμενο ερώτημα αν δηλαδή η επίδικη πρακτική περιλαμβάνει οικονομική δραστηριότητα. Όσο για το τελευταίο κριτήριο αν δηλαδή η επίδικη πρακτική αποτελεί θέμα αθλητικού ενδιαφέροντος ώστε να μην αποτελεί οικονομική δραστηριότητα, προφανώς δεν ετίθετο πλέον θέμα αφού είχε κρίνει ήδη ότι αποτελεί οικονομική δραστηριότητα.

Επομένως μια ερμηνεία της απόφασης μπορεί να είναι ότι ο κανόνας που έθεσε η απόφαση Bosman είναι ότι αν μια πρακτική αποτελεί οικονομική δραστηριότητα δεν εξαιρείται. Το ΔΕΚ λοιπόν δε χρειαζόταν να αναφερθεί στην απόφαση Dona αφού σύμφωνα με αυτή μόνο αν η πρακτική δεν αποτελεί οικονομική δραστηριότητα μπορεί να είναι αθλητικού ενδιαφέροντος και άρα να εξαιρείται. Ποιός είναι άραγε ο λόγος που επιλέγει να αναφερθεί στην απόφαση Dona και όχι να την αγνοήσει;

Η μη αναφορά του ΔΕΚ στον κανόνα που τέθηκε στην υπόθεση Walrave και η αναφορά από την άλλη στην παράγραφο 76 στον κανόνα που έθεσε στην υπόθεση Dona σε συνδυασμό με την προσπάθειά του να ανακαλύψει μια δίοδο μέσα από αυτή δεν μπορεί να σημαίνει τίποτε άλλο από το γεγονός ότι τροποποιεί τον κανόνα της απόφασης Dona με την έννοια, ότι οι αθλητικού ενδιαφέροντος πρακτικές δε στερούνται πάντοτε οικονομικού χαρακτήρα και για το λόγο αυτό εξαιρούνται, όπως όριζε η απόφαση Dona, αλλά εξαιρούνται επειδή είναι αθλητικού ενδιαφέροντος και μπορούν να εξαιρεθούν ακόμη κι όταν έχουν οικονομικό χαρακτήρα εφόσον δεν υπερβαίνουν το σκοπό για τον οποίο θεσπίστηκαν.

⁷¹ Βλ. A. Rincon, «EC Competition and Internal Market Law: On the Existence of a Sporting Exemption and its Withdrawal», Journal of Contemporary European Research, Vol. 3, Issue 3, p.224-237.

Η ερμηνεία αυτή μπορεί να μην είναι η πιο προφανής. Πράγματι για πολλά χρόνια θεωρείτο ως πιο προφανής η ερμηνεία της απόφασης Bosman με τέτοιο τρόπο ώστε να θεωρείται ότι ποτέ δεν εξαιρούνται οι οικονομικού χαρακτήρα πρακτικές στον αθλητισμό. Αυτή όμως είναι σίγουρα η μόνη ερμηνεία που συμβαδίζει και προετοιμάζει το έδαφος για τη νομολογία του ΔΕΚ που έμελλε να ακολουθήσει.

3. Από τον Περιορισμό του «Αθλητικού Ενδιαφέροντος» στην Αρχή της Αναλογικότητας (Απόφασεις Deliege, Lehtonen)

Στις υποθέσεις Deliege και Lehtonen μπορεί να πει κανείς ότι εξειδικεύεται η έννοια του αθλητικού ενδιαφέροντος. Το ΔΕΚ αναφέρει δύο περιπτώσεις όπου ανεξαρτήτως εάν αποτελούν οικονομική δραστηριότητα θεωρούνται ότι εξαιρούνται. Στην υπόθεση Deliege εξαιρούνται λοιπόν οι αθλητικοί κανόνες που απορρέουν από μια ανάγκη συμφυή της διοργάνωσης διεθνών αθλητικών αγώνων υψηλού επιπέδου όχι γιατί δεν έχουν οικονομικό ενδιαφέρον αλλά διότι δε συνιστούν καθεαυτόν περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Αλλά και στην υπόθεση Lehtonen το δικαστήριο δεν αναφέρεται στο κριτήριο της οικονομικής δραστηριότητας και εκτιμά, ότι δε θα αντίκειται στους κανόνες της Εσωτερικής Αγοράς μια διάταξη εφόσον η υιοθέτησή της οφείλεται σε αντικειμενικούς λόγους που αφορούν αποκλειστικά στον αθλητισμό και δικαιολογούν μια τέτοια διαφορετική ρύθμιση. Με τις υποθέσεις αυτές θεσπίζεται εξαίρεση για τον αθλητισμό από την εφαρμογή των κανόνων της Εσωτερικής Αγοράς.

Αν εξετάσει κανείς τις μέχρι τώρα αναφερθείσες αποφάσεις του ΔΕΚ, διαπιστώνει, ότι οι αθλητικού ενδιαφέροντος πρακτικές δεν εξαιρούνται αυτομάτως αλλά τίθενται συνεχώς προϋποθέσεις για τον περιορισμό της εξαίρεσης. Το ΔΕΚ διακατέχεται προφανώς από το φόβο που έχει εκφράσει την παράγραφο 76 της απόφασης Bosman, ότι το επιχείρημα του αθλητικού ενδιαφέροντος δε θα πρέπει να αποτελέσει τη δικαιολογία για να εξαιρεθεί ολόκληρος ο αθλητισμός από το ευρωπαϊκό δίκαιο καθώς υπάρχει ένα σημαντικό κομμάτι του που αποτελεί οικονομική δραστηριότητα.

Μετά και από τις αποφάσεις αυτές πάντως μια πρακτική αθλητικού ενδιαφέροντος ανεξαρτήτως αν έχει οικονομικό χαρακτήρα μπορεί να εξαιρείται, όταν δεν υπερβαίνει το σκοπό για τον οποίο θεσπίστηκε (Dona), όταν δεν αποτελεί καθεαυτόν περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (Deliege) και όταν η υιοθέτησή της οφείλεται σε αντικειμενικούς λόγους που αφορούν αποκλειστικά στον αθλητισμό και δικαιολογούν μια τέτοια διαφορετική ρύθμιση (Lehtonen).

Είναι προφανές ότι το ΔΕΚ, δεν μπορεί να συνεχίσει επ' άπειρον να επινοεί διαφορετικές έννοιες σε κάθε απόφαση για να περιορίσει τις υποθέσεις αθλητικού ενδιαφέροντος. Στην πραγματικότητα οδηγείται αναγκαστικά προς την αρχή της αναλογικότητας ως τη μόνη λύση για να εμποδίσει την εξαίρεση να λάβει μεγάλες διαστάσεις.⁷²

4. Η Αρχή της Αναλογικότητας ως Κριτήριο Εξαίρεσης (Απόφασεις DLG, Wouters και Piau)

Η αρχή της αναλογικότητας έχει αναγνωριστεί από το ΔΕΚ ως γενική αρχή του Κοινοτικού Δικαίου. Η αρχή αυτή επιβάλλει στα Κοινοτικά Όργανα και στα κράτη μέλη έναν περιορισμό στην άσκηση κάθε κοινοτικής προέλευσης αρμοδιότητάς τους. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, κάθε μέτρο που υιοθετείται πρέπει να βρίσκεται σε αναλογία (εύλογη σχέση) με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Το μέτρο αυτό δεν μπορεί να υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη των στόχων. Με άλλα λόγια, πρέπει να υπάρχει αντιστοιχία, αναλογικότητα ανάμεσα στην έκταση της δράσης και στον επιδιωκόμενο στόχο της.⁷³

Το σκεπτικό για τη θέσπιση εξαίρεσης του αθλητισμού τέθηκε από τις υποθέσεις DLG⁷⁴ και Wouters⁷⁵, οι οποίες δεν ανήκουν στις αθλητικές υποθέσεις του ΔΕΚ με την έννοια ότι δεν έχουν καμμία αναφορά στον αθλητισμό. Για του λόγου το αληθές η πρώτη αφορά αντιδικία μεταξύ συνεταιριστικών ενώσεων της Δανίας για μια διάταξη του καταστατικού τους που εμφανιζόταν να αντίκειται στο δίκαιο του ανταγωνισμού και η δεύτερη αφορά διάταξη του καταστατικού δικηγορικού συλλόγου της Ολλανδίας που εμφανιζόταν να αντίκειται στο δίκαιο του ανταγωνισμού. Παρόλα αυτά αξίζει να γίνει μια σημαντική αναφορά στις αποφάσεις αυτές, που στη μετά Bosman εποχή αποτελούν ίσως τις σημαντικότερες αποφάσεις για τον αθλητισμό καθώς σε αυτές βασίστηκαν όλες οι επόμενες αποφάσεις του ΔΕΚ που αφορούν την αρχή της εξαίρεσης για τον αθλητισμό.

⁷² Βλ. A. Rincon, «EC Competition and Internal Market Law: On the Existence of a Sporting Exemption and its Withdrawal», *Journal of Contemporary European Research*, Vol. 3, Issue 3, p.224-237.

⁷³ Βλ. N. Emiliou, «The Principle of Proportionality in European Law, A Comparative Study», Kluwer Law International, 1996.

⁷⁴ Βλ. Απόφαση C-250/92, Gøttrup-Klim e.a. Grovwareforeninger κατά Dansk Landbrugs Grovvareselskab AmbA.

⁷⁵ Βλ. Απόφαση C-309/99, J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh, Price Waterhouse Belastingadviseurs BV κατά Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten.

Ο λόγος που οι μη αθλητικές αυτές υποθέσεις έχουν τόση σημασία για τον αθλητισμό είναι διότι θέσπισαν την αρχή της αναλογικότητας ως κριτήριο για το κατά πόσο μια διάταξη έρχεται σε αντίθεση με το ευρωπαϊκό δίκαιο. Έτσι στην απόφαση DLG το ΔΕΚ ορίζει ότι μια διάταξη δεν θα θεωρείται αντίθετη στο κοινοτικό δίκαιο εφόσον περιορίζεται στη ρύθμιση που είναι αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία του συνεταιρισμού. Στην απόφαση Wouters πάλι το ΔΕΚ στηρίχθηκε στην απόφαση DLG για να κρίνει ότι μια ρύθμιση δεν θα θεωρείται αντίθετη στο κοινοτικό δίκαιο, εφόσον παρά τα περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα που είναι συνυφασμένα με τη ρύθμιση αυτή, είναι αναγκαία για την προσήκουσα άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος, όπως είναι οργανωμένο στο οικείο κράτος μέλος.

Με την έννοια αυτή το ΔΕΚ κρίνει, ότι υπάρχουν κάποια μέτρα, τα οποία παρότι είναι περιοριστικά του ανταγωνισμού, δε θεσπίζονται με στόχο τον περιορισμό του ανταγωνισμού αλλά με στόχο τη νόμιμη και δικαιωματική για τον φορέα που τη θεσπίζει, ρύθμιση ενός θέματος της αρμοδιότητάς του. Ο στόχος είναι να προστατεύσει κάποια νόμιμα δικαιώματά του και μόνο ως παράπλευρη συνέπεια έχει τον περιορισμό του ανταγωνισμού.

Επομένως και οι αθλητικές διατάξεις και πρακτικές που περιορίζουν τον ανταγωνισμό θα μπορούσαν να εξαιρεθούν από τους ευρωπαϊκούς κανόνες περί ανταγωνισμού εφόσον δε θεσπίζονται με στόχο τον περιορισμό του ανταγωνισμού αλλά με στόχο τη νόμιμη και δικαιωματική για τον αθλητικό φορέα που τη θεσπίζει, ρύθμιση ενός θέματος της αρμοδιότητάς του, έχει δηλαδή μόνο ως παράπλευρη συνέπεια τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Αυτό βέβαια προϋποθέτει ότι το ΔΕΚ θα αναγνώριζε στον αθλητισμό δικαίωμα αυτορρύθμισης, αυτονομίας, ένα χώρο αρμοδιότητάς του που δικαιούται να ρυθμίζει. Το μόνο που απέμενε ήταν μια αθλητική υπόθεση για να επικαλεστεί το ΔΕΚ τις δύο αυτές αποφάσεις του και να εφαρμοστεί ευθέως και όχι πλέον πλαγίως η αρχή της αναλογικότητας και στον αθλητισμό.

Η ευκαιρία παρουσιάστηκε με την υπόθεση Piau, που αφορούσε μια αμφισβήτηση από των αθλητικών κανόνων σχετικά με τους πράκτορες αθλητών. Το ΔΕΚ άδραξε την ευκαιρία για να αναφερθεί ρητά στις προηγούμενες αποφάσεις του DLG και Wouters.

5. Η Αμφισβήτηση και Τελική Επικράτηση της Αρχής της Αναλογικότητας (Απόφασεις Meca-Medina)

Αντίθετα η απόφαση Meca-Medina⁷⁶ έχει πολύ μεγαλύτερο ενδιαφέρον καθώς εισήχθη αρχικώς στο Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και αυτό αναγνώρισε μεν την αρχή της εξαίρεσης του αθλητισμού αλλά στήριξε την απόφασή του στις παλαιότερες αποφάσεις του ΔΕΚ επί του θέματος. Επικαλέστηκε δηλαδή τις αποφάσεις Walrave και Dona. Κατά τον τρόπο αυτό αντί να χρησιμοποιήσει την αρχή της αναλογικότητας αναφέρθηκε σε αμιγώς αθλητικούς κανόνες, δηλαδή κανόνες που διέπουν ζητήματα τα οποία αφορούν αποκλειστικώς τον αθλητισμό και, ως τέτοια, είναι ξένα προς την οικονομική δραστηριότητα. Κατόπιν προσέθεσε ότι το γεγονός ότι μια αμιγώς αθλητική κανονιστική ρύθμιση είναι ξένη προς την οικονομική δραστηριότητα, με συνέπεια να μην εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων της Εσωτερικής Αγοράς σημαίνει επίσης, ότι είναι ξένη προς τις οικονομικές σχέσεις ανταγωνισμού, με συνέπεια, να μην εμπίπτει ούτε στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ. Το σκεπτικό αυτό μας επαναφέρει στη δεκαετία του '70 και συγκεκριμένα στην απόφαση Walrave κυρίως αφού αναφέρεται σε αμιγώς αθλητικούς κανόνες που εξ ορισμού δεν αποτελούν οικονομική δραστηριότητα.

Η αναταραχή που θα προκαλούσε η υπόθεση αυτή θα ήταν μεγάλη αν δεν εισαγόταν ενώπιον του ΔΕΚ σε δεύτερο βαθμό για να ανατραπεί τελικώς.^{77 78} Ο νομικός και αθλητικός κόσμος ανέμενε πλέον με αγωνία να διαπιστώσει αν θα επικυρωνόταν αυτή η πρωτόβαθμη απόφαση, καθώς κάτι τέτοιο θα σήμαινε ότι το ΔΕΚ θα εγκατέλειπε την αρχή της αναλογικότητας και θα επέστρεφε πολλά χρόνια πίσω στη θεωρία περί ύπαρξης αμιγώς αθλητικής φύσης κανόνων. Το ΔΕΚ αναιρώντας την απόφαση αυτή του Πρωτοδικείου μάλλον έθεσε οριστικά την ταφόπλακα στη θεωρία περί αμιγώς αθλητικών κανόνων προς όφελος της αρχής της αναλογικότητας.

⁷⁶ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Η Σημασία της Απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου C-519/04 «Meca-Medina» για τον Αθλητισμό». 2006. Επιθεώρηση Αθλητικού Δικαίου. Περίοδος Ζ', Τεύχος 3, Σελ.431-443.

⁷⁷ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Sport: Case Law of the Court of Justice of the E.C.», Παπαλουκάς Editions, 2008, p. 299-308.

⁷⁸ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Το Αθλητικό Δίκαιο στην Ευρώπη», Εκδόσεις Παπαλουκάς, 2008, σελ. 72-74.

III. ΤΑ ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΑ

1. Η Θέσπιση της Αρχής της Αναλογικότητας⁷⁹ στα Τυχερά Παιχνίδια

Μια μελέτη της αντιμετώπισης των αθλητικών στοιχημάτων από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δε θα μπορούσε να είναι πλήρης χωρίς να εξετάσει κανείς τη γενικότερη αντιμετώπιση των τυχερών παιχνιδιών από το ΔΕΚ. Οι δύο πολύ σημαντικές αποφάσεις που θα πρέπει να αναφερθούν στο σημείο αυτό δεν έχουν αθλητικό περιεχόμενο αλλά σε αυτές στηρίζονται όλες οι μεταγενέστερες αποφάσεις του ΔΕΚ που αφορούν στα αθλητικά στοιχήματα.

Η πρώτη συναφής με το θέμα των στοιχημάτων υπόθεση που τέθηκε ενώπιον του ΔΕΚ ήταν η περίφημη υπόθεση Schindler.⁸⁰ Στην υπόθεση αυτή οι Schindler που λειτουργούσαν ως ανεξάρτητοι πράκτορες μια γερμανικής λοτταρίας απέστειλαν ταχυδρομικώς στη Μ. Βρετανία φακέλλους με έγγραφα που προέτρεπαν τον αποδέκτη να συμμετάσχει στη γερμανική λοτταρία, ενώ περιείχαν και έναν προτυπωμένο φάκελο απάντησης. Πολλά κράτη-μέλη υποστήριξαν, ότι επειδή πρόκειται για τυχερό παιχνίδι με κέρδη μη εξασφαλισμένα και επειδή η συμμετοχή στο παιχνίδι εντάσσεται στη σφαίρα της ψυχαγωγίας, δεν πρέπει η συγκεκριμένη δραστηριότητα να θεωρείται οικονομική δραστηριότητα κατά την έννοια της Συνθήκης.

Το ΔΕΚ⁸¹ απέρριψε τις απόψεις αυτές και ξεκαθάρισε, ότι πρόκειται για οικονομική δραστηριότητα και μάλιστα, ότι εντάσσεται στην ελευθερία παροχής υπηρεσιών. Το γεγονός, ότι το κέρδος του συμμετέχοντα δεν είναι εξασφαλισμένο δεν αρκεί για να θεωρηθεί, ότι και η όλη δραστηριότητα δεν είναι οικονομική. Ο πράκτορας εργάζεται με κέρδος και τα ποσά που συγκεντρώνονται από το διοργανωτή του παιχνιδιού δεν απονέμονται όλα στο νικητή. Όσον αφορά στο θέμα της ψυχαγωγίας, το ΔΕΚ έκανε έναν πολύ ενδιαφέροντα παραλληλισμό με τον ερασιτεχνικό αθλητισμό, όπου ο χαρακτήρας του ως ψυχαγωγικός δεν αναιρεί το γεγονός, ότι εμπίπτει στον κανόνα περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Τέλος, όσον αφορά στους ισχυρισμούς, ότι τα τυχερά παιχνίδια είναι επικίνδυνα και πρέπει να απαγορεύονται, το ΔΕΚ απάντησε, ότι σε αντιδιαστολή με άλλες παράνομες δραστηριότητες όπως είναι οι παράνομες ουσίες, η πολιτική των κρατών-

⁷⁹ Βλ. N. Emiliou, «The Principle of Proportionality in European Law, A Comparative Study», Kluwer Law International, 1996.

⁸⁰ Βλ. Απόφαση C-275/92

μελών δεν είναι να απαγορεύονται γενικά τα τυχερά παιχνίδια αλλά μάλλον να ελέγχεται η διάθεσή τους στο κοινό.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει ακόμη αποφασίσει να υιοθετήσει νομοθετικά μέτρα που θα εναρμόνιζαν τη νομοθεσία των κρατών-μελών⁸² σχετικά με τα τυχερά παίγνια, είναι προφανές, ότι υπάρχει μια αβεβαιότητα σχετικά με την έκταση διακριτικής ευχέρειας, που απολαμβάνουν τα κράτη μέλη⁸³ όσον αφορά στον περιορισμό της διάθεσης υπηρεσιών τυχερών παιχνίτων.^{84 85}

Όμως το ΔΕΚ δέχθηκε, ότι υπάρχουν τέσσερις λόγοι, που μπορούν να δικαιολογήσουν, όχι βέβαια την απόλυτη απαγόρευση αλλά τον περιορισμό των τυχερών παιχνίτων και τον έλεγχο τους από το κράτος. Καταρχήν δέχθηκε ότι υπάρχουν ηθικοί, θρησκευτικοί και πολιτιστικοί λόγοι, που «ενοχοποιούν» τα κέρδη από τυχερά παιχνίδια. Δεύτερον, λόγω των μεγάλων ποσών που διακυβεύονται υπάρχει κίνδυνος απάτης. Τρίτον, αποτελούν έναν πειρασμό να ξοδεύει κανείς, κάτι το οποίο μπορεί να έχει δυσάρεστες συνέπειες και προσωπικά αλλά και κοινωνικά και τέταρτον, τα τυχερά παίγνια μπορούν να συνεισφέρουν σε κοινοφελείς σκοπούς ή σκοπούς δημοσίου συμφέροντος, όπου περιλαμβάνονται και οι αθλητικές δραστηριότητες.⁸⁶

Το ΔΕΚ λοιπόν καταλήγει, ότι εξ αιτίας όλων αυτών των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, τα κράτη μέλη απολαμβάνουν μια σημαντικής έκτασης ευχέρεια στα μέτρα που θα λάβουν για να περιορίσουν ή ακόμη και να απαγορεύσουν στο έδαφός τους την παροχή αυτής της υπηρεσίας υπό τον όρο, ότι η απαγόρευση αυτή δε θα εισάγει διάκριση εις βάρος υπηκόων άλλων κρατών μελών.

Η επόμενη υπόθεση που τέθηκε ενώπιον του ΔΕΚ ήταν η υπόθεση Läära⁸⁷. Στην απόφαση αυτή το ΔΕΚ φαίνεται να έρχεται να απαντήσει στο θέμα του κατά πόσο ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα να απαγορεύσει την παροχή της υπηρεσίας των

⁸¹ Βλ. The Case for State Lotteries, A Report for the European Lotteries and Toto Association by London Economics, September 2006.

⁸² Βλ. Institut Suisse de Droit Compare, «Study of Gambling Services in the Internal Markwt of the EU, Final Report», European Commission 14-6-2006.

⁸³ Βλ. The Case for a Single European Gambling Market, A Report by Europe Economics, 4. March 2004.

⁸⁴ Βλ. A. Littler, «Regulatory Perspectives on the Future of Interactive Gambling in the Internet Market», European Law Review, issue 2, 2008, p. 211-229.

⁸⁵ Βλ. Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 10ης Μαρτίου 2009 σχετικά με την τιμιότητα των τυχερών παιχνιδιών σε απευθείας ηλεκτρονική σύνδεση (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0097+0+DOC+XML+V0//EL>)

⁸⁶ Βλ. παραγράφους 60 και 61 της απόφασης Schindler C-275/92

τυχερών παιχνιδιών σε ιδιώτες όταν μάλιστα διατηρεί για τον εαυτό του το δικαίωμα να παρέχει μονοπωλιακά την υπηρεσία αυτή μέσω ενός δημόσιου οργανισμού. Το διάδικο κράτος μέλος υποστήριξε ότι η επίμαχη νομοθεσία ανταποκρίνεται στη μέριμνα να περιοριστεί η εκμετάλλευση του πάθους των ανθρώπων για τα τυχερά παίγνια, να αποτραπούν οι κίνδυνοι διαπράξεως εγκλημάτων και απάτης που ενέχουν οι αντίστοιχες δραστηριότητες και να επιτρέπονται οι δραστηριότητες αυτές μόνον εφόσον σκοπούν στη συλλογή χρημάτων που προορίζονται για φιλανθρωπικά έργα ή για την ενίσχυση αφιλοκερδών σκοπών.⁸⁸

Το ΔΕΚ ακολουθώντας τη λογική που χρησιμοποίησε και στη σκέψη 61 της αποφάσεως Schindler έκρινε όμως ότι ο προσδιορισμός της εκτάσεως της προστασίας, που σκοπεί να διασφαλίσει ένα κράτος μέλος εντός του εδάφους του, στον τομέα των λαχειοφόρων αγορών και των λοιπών παιγνίων επί χρήμασι, εντάσσεται στην εξουσία εκτιμήσεως. Το γεγονός και μόνον ότι ένα κράτος μέλος επέλεξε ένα σύστημα προστασίας διαφορετικό από εκείνο που υιοθέτησε άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να έχει επίπτωση στην εκτίμηση της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας των διατάξεων που έχουν θεσπιστεί στον τομέα αυτό. Οι διατάξεις αυτές πρέπει να αξιολογούνται αποκλειστικά υπό το φως των σκοπών που επιδιώκουν οι εθνικές αρχές του ενδιαφερομένου κράτους μέλους και του επιπέδου της προστασίας που σκοπούν να διασφαλίσουν.⁸⁹

Το ΔΕΚ όμως δεν παρέλειψε να αναφερθεί και στην αρχή της αναλογικότητας στο σκεπτικό του αναφέροντας ότι το ζήτημα αν, για την επίτευξη των σκοπών αυτών, θα ήταν προτιμότερη, αντί της χορηγήσεως αποκλειστικού δικαιώματος εκμεταλλεύσεως στον διαθέτοντα άδεια δημόσιο οργανισμό, η θέσπιση ρυθμίσεως επιβάλλουσας στους ενδιαφερομένους επιχειρηματίες τις αναγκαίες υποχρεώσεις, εμπίπτει στην εξουσία εκτιμήσεως των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη, πάντως, ότι η προκρινόμενη λύση δεν είναι δυσανάλογη σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.⁹⁰

2. Η Εφαρμογή της Αρχής της Αναλογικότητας στα Αθλητικά Στοιχήματα (Zenatti, Gambelli)

⁸⁷ Βλ. Απόφαση C-124/97

⁸⁸ Βλ. παράγραφο 32 της απόφασης Läägå C-124/97

⁸⁹ Βλ. παράγραφο 35 και 36 της απόφασης Läägå C-124/97

⁹⁰ Βλ. παράγραφο 39 της απόφασης Läägå C-124/97

Το ΔΕΚ ακολούθησε την ίδια πολιτική της παροχής μεγάλης ελευθερίας δράσης και στην επόμενη απόφασή του στην υπόθεση Zenatti.^{91 92} Η απόφαση αυτή ήταν η πρώτη που αφορούσε τον αθλητισμό. Στην περίπτωση αυτή όμως η αρχή της αναλογικότητας δεν υπονοείται απλώς σε μια σκέψη εντός της απόφασης αλλά αναφέρεται ξεκάθαρα στην απόφαση. Το ΔΕΚ στην υπόθεση αυτή διευκρίνησε, ότι οι διατάξεις της Συνθήκης σχετικά με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών δεν απαγορεύουν εθνική νομοθεσία επιφυλάσσουσα σε ορισμένους οργανισμούς το δικαίωμα της συλλογής των στοιχημάτων επί αθλητικών γεγονότων, εφόσον η οικεία νομοθεσία δικαιολογείται όντως από στόχους κοινωνικής πολιτικής προς περιορισμό των επιβλαβών συνεπειών παρομοίων δραστηριοτήτων και εφόσον οι περιορισμοί που επιβάλλει δεν είναι δυσανάλογοι υπό το φως των στόχων αυτών. Επομένως εκτός από τους λόγους δημοσίου συμφέροντος που πρέπει να υπάρχουν θα πρέπει να εξετάζεται και το κατά πόσον οι ίδιοι στόχοι δημοσίου συμφέροντος θα μπορούσαν να επιτευχθούν με την επιβολή μικρότερης έκτασης περιορισμών στην ελεύθερη παροχή της υπηρεσίας των τυχερών παιχνιδιών.

Στην υπόθεση Gambelli^{93 94} πλέον το ΔΕΚ αφού κάνει μια γενική επισκόπηση της σχετικής νομολογίας του μέχρι τη στιγμή αυτή,⁹⁵ κατόπιν αναφέρεται και σε άλλες αποφάσεις του⁹⁶ για να επιβεβαιώσει τον κανόνα της αρχής της αναλογικότητας, ο οποίος πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη θέσπιση περιορισμών στην ελευθερία παροχής υπηρεσιών και ελευθερία εγκατάστασης. Διευκρινίζει δηλαδή ότι οι περιορισμοί που μπορεί να επιβάλει ένα κράτος μέλος για τους προαναφερθέντες λόγους δημοσίου συμφέροντος θα πρέπει:

- να δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος,
- να είναι πρόσφοροι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και
- να μην βαίνουν πέραν του αναγκαίου ορίου για την επίτευξη του σκοπού αυτού.

⁹¹ Βλ. Απόφαση C-67/98

⁹² Βλ. Μ. Papaloukas, «Sport: Case Law of the Court of Justice of the E.C.», Papaloukas Editions, 2008, p. 42.

⁹³ Βλ. Απόφαση C-243/01

⁹⁴ Βλ. Μ. Papaloukas, «Sport: Case Law of the Court of Justice of the E.C.», Papaloukas Editions, 2008, p. 125.

⁹⁵ Βλ. παράγραφο 63 στην απόφαση Gambelli C-243/01

⁹⁶ Βλ. παράγραφο 64 στην απόφαση Gambelli C-243/01, όπου το ΔΕΚ αναφέρεται στην απόφαση Kraus C-19/92 και Gebhard C-55/94

3. Η Εξειδίκευση των Όρων της Αρχής της Αναλογικότητας (Gambelli)

Διευκρινίζοντας όμως κατόπιν το ΔΕΚ την εφαρμογή των δύο πρώτων από τα ανωτέρω στοιχεία της αρχής της αναλογικότητας θεσπίζει και ορισμένες επιπλέον προϋποθέσεις. Θεσπίζει μια γενική προϋπόθεση, που θα πρέπει να εξετάζεται μετά τη διαπίστωση των όρων της αρχής της αναλογικότητας και δύο ειδικές προϋποθέσεις, που θα πρέπει να εξετάζονται ταυτόχρονα με τον πρώτο και το δεύτερο από τους όρους της αρχής της αναλογικότητας.

Η γενική προϋπόθεση έγκειται στο ότι οι προβλεπόμενοι από τη νομοθεσία του κράτους μέλους περιορισμοί πρέπει να επιβάλλονται αδιακρίτως, υπό την έννοια ότι πρέπει να εφαρμόζονται με τον ίδιο τρόπο και με τα ίδια κριτήρια στους επιχειρηματίες που είναι εγκατεστημένοι στη χώρα αυτή καθώς και σε εκείνους που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη.⁹⁷ Στην περίπτωση αυτή ανακύπτει το ερώτημα ποιά μπορεί να είναι η σημασία του κριτηρίου αυτού όταν μιλάμε για κράτη-μέλη όπου οι υπηρεσίες τυχερών παιγνίων παρέχονται μονοπωλιακά από το κράτος.⁹⁸

Όσον αφορά στον πρώτο από τους όρους της αρχής της αναλογικότητας, ενώ τα μέτρα πρέπει να δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος εντούτοις, εφόσον οι αρχές κράτους μέλους ενισχύουν και ενθαρρύνουν τους καταναλωτές να μετέχουν σε λαχειοφόρες αγορές, σε τυχηρά παίγνια και σε παίγνια στοιχημάτων με σκοπό την άντληση οφέλους για το δημόσιο ταμείο, οι αρχές του εν λόγω κράτους δεν μπορούν να επικαλούνται τη δημόσια κοινωνική τάξη, προς δικαιολόγηση των περιορισμών.⁹⁹

Τέλος στην υπόθεση Gambelli το ΔΕΚ έκρινε σχετικά με το δεύτερο από τους όρους της αρχής της αναλογικότητας, ότι ενώ οι περιορισμοί της δραστηριότητας των παιγνίων πρέπει να είναι πρόσφοροι προς διασφάλιση της επιτεύξεως αυτών των σκοπών δημοσίου συμφέροντος, εντούτοις διευκρινίζει, ότι οι περιορισμοί αυτοί πρέπει να συμβάλλουν στον περιορισμό της δραστηριότητας των στοιχημάτων κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό.¹⁰⁰

4. Η Εξειδίκευση των Λοιπών Όρων του Κανόνα (Lindman, Placanica)

⁹⁷ Βλ. παράγραφο 70 στην απόφαση Gambelli C-243/01

⁹⁸ Βλ. Α. Littler, «Regulatory Perspectives on the Future of Interactive Gambling in the Internet Market», *European Law Review*, issue 2, 2008, p. 211-229.

⁹⁹ Βλ. παράγραφο 69 στην απόφαση Gambelli C-243/01

¹⁰⁰ Βλ. παράγραφο 67 στην απόφαση Gambelli C-243/01

Εκτός όμως από τους όρους της αρχής της αναλογικότητας υπήρχαν και άλλοι όροι στον κανόνα που είχε τεθεί μέχρι την υπόθεση Gambelli, που χρειάζονταν περαιτέρω διευκρίνιση. Καταρχήν οι όροι γενικότερου συμφέροντος, που επικαλούνταν τα κράτη-μέλη δεν μπορούσαν να είναι ασαφείς και το ΔΕΚ έπρεπε να πείσει τα κράτη-μέλη να διευκρινίζουν τους λόγους αυτούς, που επικαλούνταν αόριστα για να επιβάλλουν περιορισμούς στην ελευθερία παροχής υπηρεσιών τυχερών παιγνιδιών. Στην υπόθεση Lindman^{101 102} βρήκε την ευκαιρία να ασχοληθεί με το θέμα αυτό. Έτσι το ΔΕΚ έκρινε, ότι οι δικαιολογητικοί λόγοι, που μπορούν να προβληθούν από ένα κράτος μέλος πρέπει να συνοδεύονται από ανάλυση της σκοπιμότητας και της αναλογικότητας του περιοριστικού μέτρου που λαμβάνεται από το κράτος μέλος αυτό.¹⁰³ Κατόπιν έκρινε, ότι δεν αρκούν οι αόριστοι ισχυρισμοί του κράτους-μέλους περί λόγων δημοσίου συμφέροντος αλλά απαιτούνται και στατιστικά στοιχεία ή άλλα στοιχεία που τεκμηριώνουν τη σοβαρότητα των κινδύνων από τα τυχερά παιχνίδια και την ύπαρξη ιδιαίτερης συνάφειας μεταξύ των κινδύνων αυτών και της συμμετοχής των υπηκόων του οικείου κράτους μέλους σε λαχειοφόρους αγορές διοργανούμενες σε άλλα κράτη μέλη.¹⁰⁴

Όμως, όπως φάνηκε από την υπόθεση Gambelli η γενική προϋπόθεση που το ΔΕΚ δέχθηκε ως απαραίτητη, ότι οι προβλεπόμενοι από τη νομοθεσία του κράτους-μέλους περιορισμοί πρέπει να εφαρμόζονται με τον ίδιο τρόπο και με τα ίδια κριτήρια στους επιχειρηματίες, που είναι εγκατεστημένοι στη χώρα αυτή καθώς και σε εκείνους που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη δε θα έχει κανένα νόημα σε κράτη-μέλη όπου οι υπηρεσίες τυχερών παιγνίων παρέχονται μονοπωλιακά από το κράτος.¹⁰⁵ Η υπόθεση Placanica^{106 107 108} εκ πρώτης όψεως φαίνεται να σηματοδοτεί το τέλος των κρατικών μονοπωλίων στα τυχερά παίγνια. Αυτό όμως δεν είναι ορθό. Το ΔΕΚ έκρινε βέβαια αρνητικά μια κρατική ρύθμιση, που επέβαλε τη διαδικασία αδειοδότησης σε επιχειρηματίες, που επιθυμούν να παράσχουν υπηρεσίες τυχερών

¹⁰¹ Βλ. Απόφαση C-42/02

¹⁰² Βλ. M. Papaloukas, «Sport: Case Law of the Court of Justice of the E.C.», Papaloukas Editions, 2008, p. 181.

¹⁰³ Βλ. παράγραφο 25 στην απόφαση Lindman C-42/02

¹⁰⁴ Βλ. παράγραφο 26 στην απόφαση Lindman C-42/02

¹⁰⁵ Βλ. A. Littler, «Regulatory Perspectives on the Future of Interactive Gambling in the Internet Market», European Law Review, issue 2, 2008, p. 211-229.

¹⁰⁶ Βλ. M. Παπαλουκάς, «Η Υπόθεση C-338/04 «Placanica» ενώπιον του Δ.Ε.Κ.». 2007. Επιθεώρηση Αθλητικού Δικαίου. Περίοδος Η', Τεύχος 1, Σελ.29-42.

¹⁰⁷ Βλ. Αποφάσεις C-338/04, C-359/04 και C-360/04.

παιγνίων αλλά στήριξε την απόφασή του στο γεγονός, ότι η κρατική ρύθμιση χρησιμοποιώντας ως επιχείρημα λόγους γενικού συμφέροντος προχώρησε πλέον του αναγκαίου μέτρου στην επιβολή πολύ αυστηρών περιορισμών, ενώ το ίδιο γενικό συμφέρον μπορούσε να προστατευθεί και με λιγότερο αυστηρούς περιορισμούς. Έτσι το κράτος μέλος αποκλείοντας για λόγους διαφάνειας όλες τις κεφαλαιουχικές εταιρείες από τη δυνατότητα λήψης άδειας παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας.

Εκ πρώτης όψεως λοιπόν αφού το ΔΕΚ στην απόφαση Placanica δεν απέκλεισε *expressis verbis* τα μονοπώλια παροχής υπηρεσιών τυχερών παιγνίων, αυτό σημαίνει άραγε ότι κάθε κράτος-μέλος διατηρεί το δικαίωμα επικαλούμενο λόγους γενικού-δημοσίου συμφέροντος να ασκεί μονοπωλιακά τη δραστηριότητα της παροχής των υπηρεσιών αυτών; Η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας μπορεί να συμβιβαστεί με κάτι τέτοιο;

5. Η Μελλοντική Νομολογία του ΔΕΚ σχετικά με τα Αθλητικά Στοιχήματα

Το σκεπτικό της απόφασης Placanica¹⁰⁹ αφήνει λίγο χώρο για αμφιβολία σχετικά με την κατεύθυνση, που μπορεί να ακολουθήσει η μελλοντική νομολογία του ΔΕΚ. Αν εξαιρέσει κανείς την περίπτωση της πλήρους απαγόρευσης της δραστηριότητας παροχής των υπηρεσιών τυχερών παιγνίων, μπορεί να διακρίνει υποθετικά τέσσερις γενικές δυνατότητες κρατικής ρύθμισης του θέματος κατά βαθμίδα αυστηρότητας:

1. Κρατικό Μονοπώλιο
2. Κρατικά ελεγχόμενη παροχή αδειών υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις
3. Παροχή αδειών με τυπική διαδικασία
4. Απόλυτη ελευθερία παροχής υπηρεσιών τυχερών παιγνίων.

Βάσει όμως του τρίτου όρου του κανόνα της αρχής της αναλογικότητας, η κρατική ρύθμιση δε θα πρέπει να υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού δημοσίου συμφέροντος. Για να μην υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο δε θα πρέπει να υπάρχει κάποια άλλη πιο ελαστική κρατική ρύθμιση, που να μπορεί να επιτύχει τον ίδιο στόχο δημοσίου συμφέροντος. Είναι πλέον δύσκολο να

¹⁰⁸ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Sport: Case Law of the Court of Justice of the E.C.», Παπαλουκάς Editions, 2008, p. 309.

¹⁰⁹ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Η Υπόθεση C-338/04 «Placanica» ενώπιον του Δ.Ε.Κ.». 2007. Επιθεώρηση Αθλητικού Δικαίου. Περίοδος Η', Τεύχος 1, Σελ.29-42.

προβάλλει ένα κράτος μέλος πειστικά επιχειρήματα για να υποστηρίξει κάποιον στόχο δημοσίου συμφέροντος, που δε θα μπορούσε να επιτευχθεί με κανένα άλλο ελαστικότερο μέτρο παρά μόνο με την πιο αυστηρή, την επιβολή κρατικού μονοπωλίου.

Όσον αφορά στο αθλητικό στοίχημα το ΔΕΚ θα μπορούσε να διακρίνει από τις υπόλοιπες περιπτώσεις και βασιζόμενο στην ιδιαιτερότητα του αθλητισμού να δικαιολογήσει μια μεγαλύτερη χαλάρωση των κανόνων της ελεύθερης αγοράς και του ανταγωνισμού. Αναμένει να διαπιστώσουμε αν το ΔΕΚ θα κατευθυνθεί συνολικά προς μια άκαμπτη επιβολή των κανόνων της εσωτερικής αγοράς ή μια πιο ελαστική και αν θα υπάρξει μια ιδιαίτερη μεταχείριση του αθλητισμού.^{110 111 112}

Πράγματι, μετά την υπόθεση Placanica, το ΔΕΚ θα έχει την ευκαιρία να απαντήσει στο θέμα αυτό σε δύο προδικαστικές παραπομπές που έχουν τεθεί ενώπιόν του και αφορούν σε θέματα κρατικών μονοπωλίων, την υπόθεση Winner Wetten^{113 114} και την υπόθεση SOBO Sport.^{115 116}

Στις 10 Μαρτίου 2009, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε ψήφισμα σχετικά με την τιμότητα των τυχερών παιχνιδιών σε απευθείας ηλεκτρονική σύνδεση.¹¹⁷ Το ψήφισμα αυτό περιλαμβάνει καταρχήν τη διαπίστωση ότι «τα έσοδα που προέρχονται από κρατικά ή εγκεκριμένα από το κράτος τυχερά παιχνίδια είναι η μακράν πιο σημαντική πηγή εσόδων των αθλητικών οργανώσεων σε πολλά κράτη μέλη». Επίσης αναφέρεται στους κινδύνους από μια ανεξέλεγκτη μη κρατική παροχή υπηρεσιών στοιχήματος.¹¹⁸

¹¹⁰ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Διοίκηση και Αθλητικό Δίκαιο», Εκδόσεις Παπαλουκά, 1996, σελ. 81.

¹¹¹ Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Το Μέλλον του Αθλητισμού στο Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικαίου Περί Ανταγωνισμού», 2001, ATHLOS. Τόμος 1-2. Τεύχος [36-37], σελ. 6-12.

¹¹² Βλ. Χ. Ταγαράς, «Αθλητισμός και Κοινωνική Έννομη Τάξη», Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου 1:1994.

¹¹³ Βλ. Απόφαση C-409/06

¹¹⁴ Βλ. Μ. Papaloukas, «Sport: Case Law of the Court of Justice of the E.C.», Papaloukas Editions, 2008, p. 322.

¹¹⁵ Βλ. Απόφαση C-359/07

¹¹⁶ Βλ. Μ. Papaloukas, «Sport: Case Law of the Court of Justice of the E.C.», Papaloukas Editions, 2008, p. 324.

¹¹⁷ Βλ. Ψήφισμα Ευρ. Κοινοβουλίου 2008/2215 το οποίο έχει καταστεί ευρέως γνωστό ως «Schaldemose Report»

(<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0097+0+DOC+XML+V0//EL>)

¹¹⁸ Η Betfair, η μεγαλύτερη ίσως εταιρία ηλεκτρονικών στοιχημάτων παγκοσμίως έσπευσε να τοποθετηθεί σχετικά με το ψήφισμα αυτό υποστηρίζοντας, ότι οι συντάκτες του αναφέρονται μόνο σε κρατική και μη κρατική παροχή στοιχημάτων. Θεωρεί, ότι το ψήφισμα «βάζει στο ίδιο καλάθι» ιδιωτικές εταιρείες που έχουν λάβει κρατική άδεια

Το ψήφισμα αυτό μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο στοιχείο στην παρούσα φάση για να διαπιστώσει κανείς την κατεύθυνση στην οποία αναμένεται να κινηθεί το ΔΕΚ. Αν λοιπόν λάβουμε υπόψη, ότι τα ηλεκτρονικά τυχερά παίγνια δεν αφορούν αποκλειστικά στον αθλητισμό, το έντονο ενδιαφέρον για τον αθλητισμό στο κείμενο αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως προάγγελος εξελίξεων στην νομολογία του ΔΕΚ στο χώρο των αθλητικών στοιχημάτων.

Το ψήφισμα αυτό αναφέρει, ότι η προστασία της έντιμης διεξαγωγής αθλητικών διοργανώσεων και αγώνων απαιτεί συνεργασία μεταξύ των κατόχων αθλητικών δικαιωμάτων, των φορέων εκμετάλλευσης των στοιχημάτων σε απευθείας ηλεκτρονική σύνδεση και των δημοσίων αρχών σε εθνικό καθώς και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Κατόπιν καλεί τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν, ότι οι διοργανωτές αθλητικών αγώνων, οι φορείς εκμετάλλευσης στοιχημάτων και οι ρυθμιστικές αρχές συνεργάζονται όσον αφορά στα μέτρα για την αντιμετώπιση των κινδύνων που σχετίζονται με τα παράνομα στοιχήματα και τη νόθευση αποτελεσμάτων στον αθλητισμό και να εξετάσουν τη θέσπιση λειτουργικού, δίκαιου και βιώσιμου ρυθμιστικού πλαισίου για την ακεραιότητα του αθλητισμού. Τέλος, τονίζει, ότι τα αθλητικά στοιχήματα αποτελούν μια μορφή εμπορικής εκμετάλλευσης των αθλητικών αγώνων και συνιστά στα κράτη μέλη να προστατεύσουν τους αθλητικούς αγώνες από οιαδήποτε εμπορική χρήση χωρίς άδεια, κυρίως με την αναγνώριση του δικαιώματος διοργανωτή αθλητικού αγώνα και να θέσουν σε εφαρμογή ρυθμίσεις, που θα εξασφαλίζουν δίκαια οικονομικά έσοδα προς όφελος όλων των επιπέδων του επαγγελματικού και ερασιτεχνικού αθλητισμού.¹¹⁹

6. Η Ελληνική Πραγματικότητα

Όλα τα προαναφερθέντα δημιουργούν το εύλογο ερώτημα, πώς συμβιβάζεται η ελληνική πραγματικότητα με τη μέχρι σήμερα νομολογία του ΔΕΚ. Ενδέχεται πολύ σύντομα το ΔΕΚ να ασχοληθεί και με τη χώρα μας σχετικά με το θέμα των αθλητικών στοιχημάτων. Όταν αυτό συμβεί, θα έχει πολύ ενδιαφέρον να δούμε κατά πόσο η μονοπωλιακή κατάσταση, που ισχύει στη χώρα μας μπορεί να συμβιβαστεί με την αρχή της αναλογικότητας, που θέσπισε η υπόθεση Gambelli. Καθώς λοιπόν η

με άλλες «ύποπτες» εταιρείες που δεν έχουν άδεια. Επί του θέματος αυτού βλ. Betfair Corporate Statement on the Schaldemose Report (<http://corporate.betfair.com/BETFAIR%20CORPORATE%20STATEMENT%20ON%20THE%20SCHALDEMOSE%20REPORT.pdf>)

κρατική ρύθμιση δε θα πρέπει να υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού δημοσίου συμφέροντος και για να μην υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο δε θα πρέπει να υπάρχει κάποια άλλη πιο ελαστική κρατική ρύθμιση, που να μπορεί να επιτύχει τον ίδιο στόχο δημοσίου συμφέροντος, αναμένονται με πολύ ενδιαφέρον επιχειρήματα, που τυχόν θα υποστηρίζουν, ότι η προστασία των πολιτών και της ακεραιότητας των στοιχημάτων δε θα μπορούσε να επιτευχθεί με κανένα άλλο μέτρο παρά μόνο με την επιβολή μονοπωλίου, ιδιαίτερα μάλιστα αφού επιτρέπεται να ενθαρρύνεται με διαφημίσεις η συμμετοχή του κοινού στα αθλητικά αυτά στοιχήματα αλλά και σε άλλες μορφές τυχερών παιγνιδιών ακόμη πιο «υψηλού κινδύνου» για το κοινό, όπως είναι τα καζίνο.

Ιδιαίτερα χρήσιμη μπορεί να είναι για τον αναγνώστη σχετικά με το θέμα αυτό η μελέτη των προδικαστικών παραπομπών στις υποθέσεις Winner Wetten και SOBO Sport, που αναφέρονται παρακάτω. Στην πρώτη από τις υποθέσεις αυτές βλέπουμε, ότι ίσως υπάρχει και η δυνατότητα μιας μεταβατικής περιόδου χάριτος για τη χώρα μας. Εκείνη όμως η υπόθεση, που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι η SOBO Sport, καθώς βρίσκουμε μεγάλες ομοιότητες με την ελληνική πραγματικότητα, το οποίο σημαίνει, ότι ίσως να μην χρειαστεί να αναμείνουμε την απάντηση του ΔΕΚ στην παραπομπή υπόθεσης σχετικά με τα αθλητικά στοιχήματα στην Ελλάδα, καθώς η απάντηση του ΔΕΚ στην υπόθεση SOBO Sport, μάλλον θα αφορά και στη χώρα μας.

¹¹⁹ Βλ. σημεία 8 έως 10 του Ψηφίσματος του Ευρ. Κοινοβουλίου 2008/2215.

IV. ΟΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΔΟΣΕΙΣ

1. Η Ιδιοκτησία των Δικαιωμάτων Μετάδοσης Αθλητικών Συναντήσεων

Σύμφωνα με το άρθρο 345 της Συνθήκης της Ευρ. Ένωσης «Οι Συνθήκες δεν προδικάζουν με κανένα τρόπο το καθεστώς της ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη.» Οσον αφορά και στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας δεν υπάρχουν άμεσες ρυθμίσεις, που να αναφέρονται στο είδος και στους κανόνες κτήσης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Καταρχήν τίθεται το ερώτημα κατά πόσο μπορούν οι αθλητικές συναντήσεις να θεωρηθούν πρωτότυπα οπτικοακουστικά έργα, που ως εκ τούτου εγείρουν θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας του δημιουργού τους πάνω σε αυτά. Τα δικαιώματα αυτά διακρίνονται συνήθως στα ηθικά δικαιώματα του δημιουργού και στα περιουσιακά δικαιώματα οικονομικής εκμετάλλευσης του προϊόντος.

Το πρώτο προφανές πρόβλημα, που ανακύπτει είναι το κατά πόσο πρόκειται για «έργο» που χρήζει προστασίας από πλευράς πνευματικών δικαιωμάτων, καθώς λόγω του ανταγωνιστικού χαρακτήρα των αθλητικών συναντήσεων το «έργο» δεν μπορεί να αναπαραχθεί επακριβώς όσες φορές κι αν γίνει η ίδια αθλητική συνάντηση. Σε αντίθεση με το αθλητικό γεγονός καθεαυτό, η οπτικοακουστική καταγραφή του γεγονότος με τα σύγχρονα τεχνικά μέσα μπορεί να αποκρυσταλλώσει εκ πρώτης όψεως ένα αθλητικό γεγονός σε ένα συγκεκριμένο δημιούργημα. Το δημιούργημα αυτό όμως δε θα είναι ένα πρωτότυπο πνευματικό οπτικοακουστικό δημιούργημα, ώστε να προστατεύονται τα δικαιώματα του καταγράφοντος το γεγονός, ούτε ο καταγράφων το γεγονός καθίσταται δημιουργός τους. Το εμπορεύσιμο οπτικοακουστικό υλικό αποτελεί μια απλή καταγραφή ενός τέτοιου πνευματικού δημιουργήματος (όπως θα μπορούσε να είναι μια φωτογραφία ενός γλυπτού).

Το δεύτερο πρόβλημα σχετικά με τις αθλητικές συναντήσεις ως οπτικοακουστικά έργα είναι το ερώτημα, ποιός είναι ο δημιουργός τους. Η απάντηση σε αυτό γίνεται πιο περίπλοκη στις περιπτώσεις αθλητικών συναντήσεων ομαδικών αθλημάτων, καθώς εκεί υπάρχουν πολλοί, που από κοινού δημιουργούν το αθλητικό θέαμα

Στον αθλητισμό βέβαια υπήρχε από παλαιά ο άγραφος κανόνας, ότι ο διοργανωτής μια αθλητικής συνάντησης έχει τα αποκλειστικά δικαιώματα

οικονομικής εκμετάλλευσης.¹²⁰ Εκτός από τον άγραφο αυτό κανόνα, τα δικαιώματα αυτά μπορούν να προκύπτουν και από το γεγονός, ότι ο διοργανωτής έχει την κυριότητα του χώρου της συνάντησης ή έχει την νομή ή κατοχή του χώρου αυτού. Ο διοργανωτής μπορεί να θεμελιώσει πιθανώς δικαιώματα μετάδοσης επί του αθλητικού γεγονότος και βάσει του δικαίου του ανταγωνισμού, ισχυριζόμενος, ότι η ζωντανή μετάδοση από τρίτο μπορεί να περιορίσει την προσέλευση θεατών στο χώρο της αθλητικής συνάντησης.

Εάν λοιπόν ο αθλητής δεν μπορεί να χαρακτηριστεί δημιουργός έργου, είναι προφανές, ότι δεν μπορεί να μεταβιβάσει τα περιουσιακά δικαιώματα του δημιουργού προς το διοργανωτή καθώς *nemo dat quod non habet*. Ο αθλητής όμως μπορεί να μεταβιβάσει στο διοργανωτή δικαιώματα επί της εικόνας του, που προέρχονται από το δικαίωμα στην προσωπικότητά του και με τον τρόπο αυτό μπορεί να θεμελιώσει νομικά ο διοργανωτής το δικαίωμα στην εκμετάλλευση της μετάδοσης του αγώνα.¹²¹

Στις 10 Μαρτίου 2009, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε ψήφισμα σχετικά με την τιμότητα των τυχερών παιχνιδιών σε απευθείας ηλεκτρονική σύνδεση.¹²² Το ψήφισμα αυτό περιλαμβάνει κλήση προς την Επιτροπή να εξετάσει κατά πόσον είναι δυνατό να δοθεί στους διοργανωτές αγώνων ένα δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας (ένα είδος "δικαιώματος πορτρέτου") για τους αγώνες τους.¹²³

2. Οι κανόνες Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Από τη Συνθήκη της Ρώμης για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) του 1957 στο άρθρο 3(f) βλέπουμε, ότι ένας από τους βασικούς στόχους της ΕΟΚ ήταν η δημιουργία ενός συστήματος, που θα εξασφάλιζε τον ελεύθερο ανταγωνισμό μέσα στο χώρο της Εσωτερικής Αγοράς. Οι βασικοί κανόνες του ανταγωνισμού περιλαμβάνονταν στα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης της Ρώμης και περιλήφθηκαν και στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές Συνθήκες.¹²⁴ Σύμφωνα με τα άρθρα αυτά είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ

¹²⁰ Βλ. σκέψεις 60-66 υπόθεση T-185/00, *Metropole*.

¹²¹ Βλ. S. Nikoltchev, «Sport as Reflected in European Media Law», 2004.

(http://www.obs.coe.int/oea_publ/iris/iris_plus/iplus04_2004.pdf.en)

¹²² Βλ. Ψήφισμα Ευρ. Κοινοβουλίου 2008/2215 το οποίο έχει καταστεί ευρέως γνωστό ως «Schaldemose Report»

(<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0097+0+DOC+XML+V0//EL>)

¹²³ Βλ. σημεία 8 έως 10 του Ψηφίσματος του Ευρ. Κοινοβουλίου 2008/2215.

¹²⁴ Συνθήκες του Μάαστριχτ, Αμστερνταμ, Νικαιας, Λισσαβώνας.

επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς.¹²⁵

Σύμφωνα όμως με το άρθρο 85(3) προβλέπεται και μια εξαίρεση του κανόνα αυτού. Έτσι επιτρέπονται κατ' εξαίρεση συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές, που συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει, εφόσον :

α) δεν επιβάλλονται στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις περιορισμοί μη απαραίτητοι για την επίτευξη των στόχων αυτών· και

β) δεν παρέχεται στις επιχειρήσεις αυτές η δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων.

3. Τα Προβλήματα Ανταγωνισμού που έχει Αντιμετωπίσει η Επιτροπή

Η τηλεοπτική μετάδοση αθλητικών συναντήσεων ανήκει στα προγράμματα εκείνα που προσελκύουν τους περισσότερους τηλεθεατές. Οι τηλεθεατές αυτοί είναι συνήθως το αγοραστικό κοινό με τη μεγαλύτερη αγοραστική ικανότητα, δηλαδή άνδρες στην ηλικία μεταξύ 16 και 50 ετών. Το κοινό αυτό παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους διαφημιστές καθώς είναι ένα ξεχωριστό κοινό, που πολύ δύσκολα προσελκύεται από άλλα προγράμματα. Το αποτέλεσμα είναι να υπάρχει μεγάλος ανταγωνισμός για την μετάδοση διαφημίσεων στα προγράμματα αυτά καθώς επίσης και για την απόκτηση των δικαιωμάτων τηλεοπτικής μετάδοσης των αθλητικών συναντήσεων.¹²⁶

Η τηλεοπτική μετάδοση αθλητικών συναντήσεων παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες σε σχέση με τη μετάδοση άλλων γεγονότων. Καταρχήν οι αθλητικές συναντήσεις έχουν εφήμερη τηλεοπτική αξία. Οι τηλεθεατές ενδιαφέρονται κυρίως για τη ζωντανή μετάδοση του αγώνα, όσο το αποτέλεσμα δεν είναι ακόμη γνωστό. Μετά τη λήξη του αγώνα και την ανακοίνωση του αποτελέσματος, το προϊόν χάνει το μεγαλύτερο τμήμα της τηλεοπτικής του αξίας.

¹²⁵ Βλ. Μ. Papaloukas, «Sport Law and the European Union» Χορηγία. Sport Management International Journal. Vol. 3(2): 39-49, 2007.

¹²⁶ Βλ. Μ. Meltz, «Hand it Over: Eurovision Exclusive EU Sports Broadcasting Rights and the Art. 83(1) Exemption», 1999.

Κατά δεύτερον οι αθλητικές συναντήσεις ως τηλεοπτικά προϊόντα έχουν μικρή εναλλακτικότητα με την έννοια, ότι πολύ δύσκολα μπορεί να αντικαταστήσει κανείς στο πρόγραμμα μεταδόσεων τη μετάδοση ενός αγώνα με κάποιον άλλο χωρίς να δυσαρεστήσουν τους τηλεθεατές. Π.χ. ο τηλεθεατής που επιθυμεί να παρακολουθήσει τον τελικό του παγκοσμίου πρωταθλήματος ποδοσφαίρου πολύ δύσκολα θα ικανοποιηθεί με το να παρακολουθήσει αντί αυτού τον τελικό του παγκοσμίου πρωταθλήματος πυγμαχίας.¹²⁷

Εκτός αυτών η συγκέντρωση των δικαιωμάτων μετάδοσης στις αθλητικές ομοσπονδίες, η συνακόλουθη δημιουργία μεγάλων τηλεοπτικών πακέτων με πολλές αθλητικές συναντήσεις, που συνδυάζουν την αποκλειστική παραχώρηση αυτών και μάλιστα για μεγάλη χρονική διάρκεια καθιστούν το προϊόν πολύ ακριβό με αποτέλεσμα μόνο πολύ ισχυροί παράγοντες της αγοράς να μπορούν να πλειοδοτήσουν για τα προϊόντα αυτά.¹²⁸

Η πώληση δικαιωμάτων αναμετάδοσης αθλητικών συναντήσεων γίνεται μέσω της διάθεσής τους από την ομοσπονδία τους ως ένα συνολικό πακέτο. Με τον τρόπο αυτό οι ομάδες δεν ανταγωνίζονται μεταξύ τους για την πώληση του προϊόντος. Αντίστοιχα περιορίζεται και ο ανταγωνισμός μεταξύ των υποψηφίων αγοραστών των δικαιωμάτων αυτών. Πρόκειται για τον καλούμενο οριζόντιο περιορισμό του ανταγωνισμού. Επίσης η παραχώρηση αποκλειστικών δικαιωμάτων λόγω της υψηλής τιμής που έχουν, όταν μάλιστα συνδυάζονται με την πώλησή τους ως συνολικό πακέτο, καταλήγουν στην περαιτέρω ενίσχυση των οικονομικά ισχυρών εις βάρος των ασθενέστερων καναλιών στην αγορά των δικαιωμάτων αναμετάδοσης αγώνων. Το αποτέλεσμα είναι στις περιπτώσεις αυτές ο αγοραστής των δικαιωμάτων να μην κάνει αναμετάδοση όλων των αγώνων αλλά των πιο σημαντικών και να περιορίζεται σε αποσπασματική αναμετάδοση των υπολοίπων, ενώ θα μπορούσε να παραχωρήσει τα δικαιώματα αυτά σε άλλα κανάλια, που θα τα μετέδιδαν ζωντανά. Κατάληξη αυτών είναι ο τηλεθεατής να έχει λιγότερες επιλογές. Στις περιπτώσεις αυτές μιλάμε για κάθετο περιορισμό του ανταγωνισμού.

(http://www.bc.edu/bc_org/avp/law/lwsch/journals/bcicl/23_1/06_FMS.htm)

¹²⁷ Βλ. T. Toft, «Football: Joint Selling of Media Rights», European Commission Competition Policy Newsletter, number 3, Autumn 2003, p. 47-52.

¹²⁸ Βλ. M. Meltz, «Hand it Over: Eurovision Exclusive EU Sports Broadcasting Rights and the Art. 83(1) Exemption», 1999.

(http://www.bc.edu/bc_org/avp/law/lwsch/journals/bcicl/23_1/06_FMS.htm)

Από την άλλη πλευρά ο κατακερματισμός μιας σειράς αθλητικών συναντήσεων (π.χ. του Euro ή του champions league στο ποδόσφαιρο) παρουσιάζει εγγενείς αδυναμίες αλλά μειώνει και την αξία του προϊόντος.¹²⁹ Οι εγγενείς αδυναμίες έγκεινται στο γεγονός, ότι λόγω του ότι είναι άγνωστο από την αρχή ποιές ομάδες θα περάσουν σε κάθε γύρο, με αποτέλεσμα ένας υποψήφιος αγοραστής μόνο των δικαιωμάτων αναμετάδοσης του τελικού, να μη γνωρίζει την ακριβή αξία και τρόπο προώθησης αυτού που αγοράζει, καθώς δε μπορεί να προβλέψει στο κοινό ποιές χώρες θα απευθύνεται η μετάδοση του τελικού. Από την άλλη πλευρά η αξία του προϊόντος ως ένα σύνολο αυξάνεται καθώς μπορούν να γίνουν πολύ καιρό πριν προωθητικές ενέργειες που θα διαφημίζουν το συνολικό προϊόν και θα διαφημίζουν την αξία του συνολικού πρωταθλήματος με αποτέλεσμα να δημιουργείται ενδιαφέρον από όλους τους τηλεθεατές ακόμη και στις φάσεις που δε συμμετέχει η ομάδα τους. Αντίθετα προωθητικές ενέργειες, που θα διαφημίζουν συγκεκριμένο αγώνα εντός του συγκεκριμένου πρωταθλήματος δεν μπορούν να γίνουν προκαταβολικά καθώς δεν είναι γνωστό από πριν ποιές ομάδες θα συναντηθούν και σε ποιά ακριβώς ημερομηνία. Μάλιστα ως γνωστό αυτή η αδυναμία πρόβλεψης είναι που προσδίδει μεγάλη αξία στο προϊόν.¹³⁰

4. Η EBU και το Σύστημα της Eurovision

Η Ευρωπαϊκή ένωση ραδιοτηλεοράσεως, συνήθως καλούμενη EBU (European Broadcasting Union)¹³¹ είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες στο χώρο των τηλεοπτικών μεταδόσεων. Συστάθηκε το 1950 ως μια μη κερδοσκοπική ένωση ραδιο-τηλεοπτικών οργανισμών.¹³² Σκοπός της είναι η προώθηση των ανταλλαγών ραδιο-τηλεοπτικών προγραμμάτων μεταξύ των μελών του. Καθώς δεν έχει κερδοσκοπικό σκοπό, δε δέχεται καθαρά εμπορικές εταιρείες ως μέλη της. Έτσι μέλη της αποτέλεσαν καταρχήν δημόσια κανάλια μετάδοσης προγραμμάτων, τα οποία αναλαμβάνουν να φέρουν σε πέρας μια δημόσια αποστολή, που αντανακλάται στο

¹²⁹ Βλ. W. Rumphorst, «Sports Broadcasting Rights and EC Competition Law», International Conference on the Collective Selling of Sports Television Broadcasting Rights, London 12 October 1999.

(http://www.ebu.ch/CMSimages/en/leg_p_sports_rights_wr_tcm6-4406.pdf)

¹³⁰ Βλ. A. Schaub, «Sports and Competition: Broadcasting Rights of Sports Events», Jornada dia de competencia, Madrid 26-2-2002.

¹³¹ Σχετικά με την EBU βλ. R. Zeller, «Die EBU – Internationale Rundfunkkooperationen im Wandel», Baden-baden, 1999.

¹³² Βλ. Μ. Παπαλουκάς, «Το Αθλητικό Δίκαιο στην Ευρώπη», Εκδόσεις Παπαλουκάς, 2008, σελ. 137-138.

είδος των προγραμμάτων και στην εμβέλεια που έχουν. Το είδος των προγραμμάτων πρέπει να περιλαμβάνει προγράμματα ποιότητας, που απευθύνονται και σε μικρά τμήματα του πληθυσμού ανεξάρτητα από το πόσο ασύμφορα είναι τα προγράμματα αυτά εμπορικά. Επίσης με την εμβέλειά τους πρέπει να καλύπτουν το μεγαλύτερο τμήμα και κατά προτίμηση ολόκληρο τον εθνικό πληθυσμό. Η Eurovision δημιουργήθηκε και οργανώθηκε το 1954 από την EBU και αποτελεί ένα σύστημα κοινής απόκτησης προγραμμάτων, διανομής κόστους απόκτησής τους και ανταλλαγής τους μεταξύ των μελών. Όσον αφορά στις εθνικές αθλητικές συναντήσεις τα μέλη της EBU ανταγωνίζονται μεταξύ τους και με τα υπόλοιπα ιδιωτικά κανάλια. Το σύστημα της Eurovision αφορά λοιπόν μόνο στις διεθνείς αθλητικές συναντήσεις και συνίσταται στη βάση της αρχής της αμοιβαιότητας ανταλλαγή μεταξύ των μελών ειδήσεων σχετικών με αθλητικά και πολιτιστικά γεγονότα, που αφορούν άλλα μέλη. Όποτε λοιπόν ένα μέλος (δημόσιο κανάλι) καλύπτει ένα αθλητικό γεγονός στο έδαφός του παραχωρεί δωρεάν το υλικό αυτό και στα υπόλοιπα μέλη.

Όταν δημιουργήθηκε η EBU το 1950 η παροχή στο κοινό ραδιο-τηλεοπτικών μεταδόσεων ανήκε στο δημόσιο τομέα. Σήμερα όμως υπάρχουν στην Ευρώπη πλήθος ιδιωτικών καναλιών μεγάλης εμβέλειας, που ανταγωνίζονται τα δημόσια κανάλια και μάλιστα στις περισσότερες περιπτώσεις προσελκύοντας το μεγαλύτερο τμήμα της αγοράς. Ήταν θέμα χρόνου λοιπόν να προκύψει και η σύγκρουση των δημόσιων με τα ιδιωτικά κανάλια για την μετάδοση των πολύ προσοδοφόρων αθλητικών συναντήσεων.

Δεν πρέπει να λησμονεί κανείς ότι τα δημόσια κανάλια - μέλη της EBU - λόγω της δημόσιας αποστολής τους αντιμετωπίζουν περιορισμούς, που δεν έχουν τα ιδιωτικά κανάλια. Έτσι υφίστανται περιορισμούς στην ποσότητα των διαφημίσεων και αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μεταδίδουν αθλητικά γεγονότα, που δεν είναι ευρέως δημοφιλή. Από την άλλη πλευρά τα ιδιωτικά κανάλια ενδιαφέρονται μόνο για τα σημαντικότερα και ως εκ τούτου εμπορικότερα αθλητικά γεγονότα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το σύστημα της Eurovision και η κοινή διαπραγμάτευση, απόκτηση και ανταλλαγή μεταξύ των μελών της EBU των δικαιωμάτων μετάδοσης περιορίζει ή και εξαλείφει τον ανταγωνισμό μεταξύ των δημοσίων αυτών καναλιών, πράγμα που απαβαίνει σε βάρος των ιδιωτικών καναλιών, που ανταγωνίζονται τα δημόσια

κανάλια. Το ερώτημα είναι εάν μπορεί το σύστημα αυτό να ενταχθεί στις κατ' εξαίρεση επιτρεπόμενες περιπτώσεις του άρθρου 85(3).¹³³

5. Οι Αποφάσεις της Επιτροπής και η Νομολογία του Δ.Ε.Κ.

Οι περισσότερες υποθέσεις που αφορούν τα δικαιώματα μετάδοσης αθλητικών συναντήσεων δεν έχουν κριθεί ενώπιον του ΔΕΚ. Η αντιδικία έχει ολοκληρωθεί ενώπιον της Επιτροπής χωρίς να παραπεμφθεί στο ΔΕΚ.

Από το 1991 ήδη η Επιτροπή είχε εκδώσει μια απόφαση στην υπόθεση Screensport κατά EBU, που αφορούσε την καταγγελία του συστήματος της Eurovision από την Screensport.¹³⁴ Το αθλητικό αυτό κανάλι κατέθεσε καταγγελία σχετικά με το σύστημα της Eurovision, που αποκλείει άλλα κανάλια, που δεν είναι μέλη της EBU από τη λήψη δικαιωμάτων μετάδοσης αγώνων, δεδομένου μάλιστα ότι ορισμένα μέλη της EBU συμμετείχαν στο κανάλι Eurosport, ανταγωνιστικό κανάλι του Screensport. Μη μέλη της EBU μπορούσαν μάλιστα να λάβουν άδεια μετάδοσης αγώνων αλλά με πολλούς περιορισμούς. Αντίθετα το κανάλι Eurosport λάμβανε άδεια χωρίς περιορισμούς.

Η πρακτική αυτή, έκρινε η Επιτροπή, ήταν αντίθετη στις αρχές του ελεύθερου ανταγωνισμού στην Κοινή Αγορά. Παρόλα αυτά σε μεταγενέστερη απόφασή της η Επιτροπή το Μάιο του 2000 έκρινε ότι το σύστημα της Eurovision μπορεί να παρέχει οφέλη για την παραγωγή και διανομή προγραμμάτων, ενώ μπορεί και να συμβάλει στην τεχνική και οικονομική πρόοδο προς όφελος των καταναλωτών και επομένως μπορεί να ενταχθεί στην εξαίρεση του άρθρου 85(3) της Συνθήκης σύμφωνα με το οποίο επιτρέπονται κατ' εξαίρεση συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές, που συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει.¹³⁵

Το 2002 η απόφαση της Επιτροπής προσβλήθηκε ενώπιον του ΔΕΚ (στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις T-185/00, T-216/00, T-299/00 και T-300/00)¹³⁶ από ένα

¹³³ Βλ. M. Meltz, «Hand it Over: Eurovision Exclusive EU Sports Broadcasting Rights and the Art. 83(1) Exemption», 1999.

(http://www.bc.edu/bc_org/avp/law/lwsch/journals/bcicl/23_1/06_FMS.htm)

¹³⁴ Βλ. υπόθεση IV/32.524-Screensport/EBU Members.

¹³⁵ Βλ. A. Van der Wolk, «Sports Broadcasting: Fair Play from a Competition Perspective», *International Sports Law Journal*, January-April 2006.

¹³⁶ Βλ. M. Papaloukas, «Sport: Case Law of the Court of Justice of the E.C.», Papaloukas Editions, 2008, p. 94-108.

γαλλικό κανάλι με την επωνυμία Metropole Television, το οποίο μάλιστα είχε υποβάλει έξι φορές αίτηση να γίνει μέλος της EBU, ώστε να απολαμβάνει των σχετικών προνομίων στη λήψη δικαιωμάτων μετάδοσης αθλητικών συναντήσεων. Καθώς δεν κατόρθωσε να γίνει μέλος, μπορούσε να λάβει δικαιώματα μόνο σε αγώνες που κάναμε μέλος της EBU δεν επιθυμούσε να μεταδώσει. Αν ένα μέλος επιθυμούσε να μεταδώσει την αθλητική συνάντηση ή ακόμη κι ένα μικρό μέρος της, όλα τα υπόλοιπα κανάλια μη μέλη της EBU αποκλείονταν και τους επιτρεπόταν μόνο μη ζωντανή μετάδοση της συνάντησης. Το ΔΕΚ έκρινε ότι η πρακτική αυτή είναι αντίθετη στους κανόνες ανταγωνισμού και εξ αυτού του λόγου απαγορεύεται.

Η διαμάχη μεταξύ των ιδιωτικών και δημόσιων καναλιών, που αποτελούν μέλη της EBU είναι εντονότερη στο θέμα των δικαιωμάτων αποκλειστικής μετάδοσης των Ολυμπιακών Αγώνων. Πολλά έχουν αλλάξει από το 1960 όταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Ρώμης μεταδόθηκαν για πρώτη φορά τηλεοπτικά. Σήμερα οι προσφορές για την απόκτηση των αποκλειστικών αυτών δικαιωμάτων ανέρχονται σε δισεκατομμύρια ευρώ, ποσά που τα ευρωπαϊκά ιδιωτικά κανάλια δύσκολα μπορούν να αντέξουν σε αντίθεση με τα δημόσια κανάλια, που εισπράτουν τεράστια ποσά ως τέλη, που επιβάλλονται υποχρεωτικά από την ισχύουσα νομοθεσία στους κατοίκους των ευρωπαϊκών χωρών με αποτέλεσμα να διαθέτουν τεράστιες οικονομικές δυνατότητες.¹³⁷ Η διαμάχη κορυφώθηκε τον Ιούλιο του 2004 όταν η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή (ΔΟΕ) αποδέχθηκε την προσφορά της EBU για τα δικαιώματα πρώτης μετάδοσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2010 και 2012. Ιδιωτικά κανάλια είχαν υποβάλει και αυτά προσφορές, μεταξύ αυτών και το γερμανικό ιδιωτικό κανάλι Premiere. Η ΔΟΕ προτίμησε την προσφορά της EBU παρότι τα ιδιωτικά κανάλια είχαν υποβάλει υψηλότερη προσφορά. Η ΔΟΕ αιτιολόγησε την απόφασή της υποστηρίζοντας, ότι επιλέγοντας την παραχώρηση των δικαιωμάτων στην EBU εξασφάλιζε την τηλεοπτική πρόσβαση στους αγώνες σε μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού καθώς τα δημόσια κανάλια, που είναι μέλη της EBU έχουν μεγαλύτερη εμπέλεια από τα ιδιωτικά. Το κανάλι Premiere κατέθεσε καταγγελία στην Επιτροπή κατά της EBU με τον ισχυρισμό, ότι η EBU αποτελεί ένα καρτέλ, που μονοπωλεί τα δικαιώματα μετάδοσης αθλητικών συναντήσεων στην Ευρώπη βασιζοντας τα επιχειρήματά του στην πρόσφατη απόφαση του ΔΕΚ στην υπόθεση Metropole. Ίσως

¹³⁷ Βλ. D. Linsey, «Media davids vs. Goliath», Deutsche Welle, 19.8.2004. (<http://www2.dw-world.de/southasia/germany/1.106200.1.html>)

υπό την πίεση των γεγονότων αυτών η EBU δέχθηκε ως μέλη της και πολλά ιδιωτικά κανάλια.¹³⁸

Υπάρχουν όμως και άλλες δύο πολύ σημαντικές υποθέσεις που προέρχονται από το χώρο του ποδοσφαίρου και δεν εισήχθησαν ποτέ για κρίση ενώπιον του ΔΕΚ. Πρόκειται για τις υποθέσεις της UEFA¹³⁹ και της γερμανικής ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας DFB.¹⁴⁰

Στην πρώτη από τις υποθέσεις αυτές η UEFA το 1999 υπέβαλε αίτηση στην Επιτροπή για να λάβει την άδεια να πωλήσει ως πακέτο, συνολικά τα εμπορικά δικαιώματα του Champions League. Τα εμπορικά δικαιώματα, που θα πωλούνταν ως πακέτο περιλάμβαναν εκτός από τα δικαιώματα μετάδοσης των αγώνων και τα δικαιώματα χορηγίας, διαφήμισης και πνευματικής ιδιοκτησίας. Η UEFA υποστήριξε, ότι είναι τουλάχιστον συνιδιοκτήτης των εμπορικών δικαιωμάτων του Champions League καθώς δημιούργησε και καθιέρωσε το προϊόν στην αγορά ως θεσμό με ένα δικό του ξεχωριστό όνομα και ένα συγκεκριμένο κοινό ως καταναλωτές. Επίσης η UEFA τόνισε ότι επιβαρύνεται με ένα πλήθος οργανωτικών υποχρεώσεων, που αφορούν στη διοργάνωση των αγώνων καθεαυτών, τη θέσπιση των κανόνων και την επίβλεψη της εφαρμογής τους, οργάνωση των αγωνιστικών χώρων, θέματα ασφάλειας αγώνων κ.α. Η πιο σημαντική συνεισφορά της όμως έγκειται στην ανάληψη του τεράστιου οικονομικού κινδύνου, που εμπεριέχεται σε μια τέτοια διοργάνωση καθώς μάλιστα εξασφαλίζει στις συμμετέχουσες ομάδες και ένα ελάχιστο ποσό για τη συμμετοχή τους ανεξάρτητα από την έκταση της προσέλευσης του κοινού στους αγωνιστικούς χώρους.¹⁴¹ Η UEFA μάλιστα μέχρι το 2003 είχε τροποποιήσει τον κανονισμό της σχετικά με τη μετάδοση αγώνων, ώστε να παραχωρήσει και στις συμμετέχουσες ομάδες ορισμένα δικαιώματα. Έτσι οι ομάδες διατηρούσαν τα δικαιώματα πάνω στους προκριματικούς αγώνες του Champions League, ενώ η UEFA θα είχε τα αποκλειστικά καταρχήν δικαιώματα στη φάση των ομίλων και στους τελικούς. Αν όμως η UEFA δεν κατορθώσει να πωλήσει τα δικαιώματα εντός μιας εβδομάδας από την επιλογή των ομάδων στη φάση των

¹³⁸ Βλ. Symposium organised by Max Planck Institute for Comparative and International Private Law «Broadcasting Rights of Sporting Events under European Anti-trust Law», organized in Hamburg on the 20th of May 2005. (<http://www.forumsporecht.de/>)

¹³⁹ Βλ. υπόθεση IV/37.398-UEFA

¹⁴⁰ Βλ. υπόθεση IV/37.214-DFB

¹⁴¹ Βλ. T. Toft, «Football: Joint Selling of Media Rights», European Commission Competition Policy Newsletter, number 3, Autumn 2003, p. 47-52.

ομίλλων, οι ομάδες επανακτούν το δικαίωμα να πωλήσουν παράλληλα με την UEFA τα δικαιώματα αυτά. Η Επιτροπή έκρινε ότι συνολική πώληση αυτή των δικαιωμάτων μπορεί να περιληφθεί στις περιπτώσεις εξαιρέσης βάσει του άρθρου 85(3) της Συνθήκης.

Η δεύτερη υπόθεση της γερμανικής ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας Deutsche Fussball Bund (DFB), αφορούσε τη χορήγηση άδειας για τη συνολική πώληση δικαιωμάτων τηλεοπτικής και ραδιοφωνικής μετάδοσης αγώνων του γερμανικού πρωταθλήματος. Τα επιχειρήματα της DFB αφορούσαν κυρίως τα οφέλη που αποκόμιζαν από την πρακτική αυτή οι ασθενέστερες οικονομικά ομάδες του πρωταθλήματος καθώς η ομοσπονδία φρόντιζε για μια ορθολογική διανομή των κερδών σε όλες τις ομάδες. Επίσης τα δικαιώματα αυτά δεν απέκλειαν ολοκληρωτικά τις ομάδες από τα δικαιώματα αυτά και έτσι η Επιτροπή έκρινε και πάλι θετικά την πρακτική αυτή.¹⁴²

6. Εφαρμογή της Αρχής της Αναλογικότητας και στα Τηλεοπτικά Δικαιώματα;

Προσφάτως τέθηκε ενώπιον του ΔΕΚ μια αίτηση προδικαστικής παραπομπής, που μπορεί να προσδώσει μια νέα διάσταση στο θέμα των αποκλειστικών δικαιωμάτων μετάδοσης αθλητικών συναντήσεων. Πρόκειται για την υπόθεση της UEFA κατά της Επιτροπής¹⁴³ στην οποία τίθεται το ερώτημα αν κάποια ιδιαίτερα σημαντικά αθλητικά γεγονότα θα πρέπει να ενταχθούν στο άρθρο 3α της οδηγίας του Συμβουλίου 89/552/ΕΟΚ ως "μείζονος σημασίας για την κοινωνία" με αποτέλεσμα να μην μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αποκλειστικών ραδιοτηλεοπτικών δικαιωμάτων, διότι αλλιώς μια σημαντική μερίδα του κοινού στο εν λόγω κράτος μέλος θα εμποδίζεται να παρακολουθήσει τις εκδηλώσεις αυτές μέσω δωρεάν ζωντανής ή αναμεταδιδόμενης κάλυψης. Η UEFA έχει αντιτάξει διάφορα επιχειρήματα με σημαντικότερο αυτό της αρχής της αναλογικότητας, με την έννοια ότι η απόφαση της Επιτροπής που εκτίμησε ότι ένα αθλητικό γεγονός, όπως το Euro, συμπεριλαμβάνεται στις εκδηλώσεις "μείζονος σημασίας για την κοινωνία", με αποτέλεσμα να μην μπορούν να αποτελέσει αντικείμενο αποκλειστικών

¹⁴² Βλ. A. Van der Wolk, «Sports Broadcasting: Fair Play from a Competition Perspective», *International Sports Law Journal*, January-April 2006.

¹⁴³ Βλ. Υπόθεση T-55/08.

ραδιοτηλεοπτικών δικαιωμάτων δεν είναι ούτε η ενεδειγμένη ούτε αναγκαία για την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκει.

Η υπόθεση αυτή περιλαμβάνει μια πρωτόγνωρη κατάσταση. Συνήθως είναι οι αθλητικοί φορείς αυτοί που προβάλλουν επιχειρήματα υπέρ της σημασίας, που έχει ο αθλητισμός για την κοινωνία και για τη δημόσια αποστολή του αθλητισμού, με στόχο να δικαιολογήσουν την καλούμενη ιδιαιτερότητα του αθλητισμού και την εξαίρεσή του από τους κανόνες του ανταγωνισμού. Στόχος ήταν ο αθλητισμός να μη θεωρείται απλά άλλη μια οικονομική δραστηριότητα αλλά κάτι περισσότερο, που χρήζει ιδιαίτερης μεταχείρισης. Τώρα το επιχείρημα αυτό επιστρέφεται από την άλλη πλευρά καθώς ένα κράτος-μέλος το επικαλείται για να στηρίξει, ότι οι μεγάλες αθλητικές εκδηλώσεις είναι "μείζονος σημασίας για την κοινωνία", με αποτέλεσμα να μην μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αποκλειστικών ραδιοτηλεοπτικών δικαιωμάτων. Παραμένει να δούμε αν θα κριθεί, ότι οι αγώνες αυτοί δεν είναι "μείζονος σημασίας για την κοινωνία" ή αν το ΔΕΚ θα προτιμήσει να αποφύγει να κρίνει το θέμα αυτό καταφεύγοντας στην αρχή, που απ' ό,τι φαίνεται μέχρι σήμερα αποτελεί την απάντηση σε όλα τα αθλητικά νομικά ζητήματα, την αρχή της αναλογικότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ
ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ (Lex Sportiva)

Όλες οι σύγχρονες εξελίξεις και οι σχετικές με τον αθλητισμό ρυθμίσεις από την Ε.Ε. συνεπικουρούμενες και από τις αποφάσεις του ΔΕΚ για τον αθλητισμό, έχουν δημιουργήσει πλέον ένα Ευρωπαϊκό Αθλητικό Δίκαιο.¹⁴⁴ Εκτός λοιπόν από το εθνικό αθλητικό δίκαιο και το διεθνές αθλητικό δίκαιο υπάρχει πλέον και το ευρωπαϊκό αθλητικό δίκαιο. Κανένα όμως από αυτά δεν έχει ακόμη αποκτήσει την επιθυμητή, πλήρη ανεξαρτησία από τα κράτη με τα οποία συνδέεται. Ποιοί είναι λοιπόν οι κανόνες της Lex Sportiva, οι οποίοι συνιστούν μια υπερεθνική έννομη τάξη, αυτόνομη και ανεξάρτητη;

Η απάντηση μπορεί να δοθεί εξετάζοντας τη διεθνοποίηση και την παγκοσμιοποίηση του αθλητικού δικαίου. Η διάκριση των δύο όρων είναι πολύ σημαντική καθώς ένα διεθνές αθλητικό δίκαιο μπορεί να εφαρμοστεί από τα εθνικά δικαστήρια ενώ αντίθετα ένα παγκόσμιο αθλητικό δίκαιο προϋποθέτει τον αποκλεισμό των εθνικών δικαίων στη θέσπισή του και στην εφαρμογή του.¹⁴⁵ Το διεθνές δίκαιο ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ κρατών, συνεπώς το διεθνές αθλητικό δίκαιο πρέπει να περιλαμβάνει τις αρχές του διεθνούς δικαίου που εφαρμόζονται στον αθλητισμό. Με αυτή την έννοια το διεθνές αθλητικό δίκαιο θα πρέπει να περιλαμβάνει το Jus Commune, τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου, οπότε μάλλον θα πρέπει να αποτελεί τμήμα του διεθνούς δικαίου παρά μια ξεχωριστή έννομη τάξη που καλείται υπερεθνικό αθλητικό δίκαιο ή Lex Sportiva.¹⁴⁶ Ένα διεθνές αθλητικό δίκαιο θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ένα σύστημα στο οποίο οι εθνικές έννομες τάξεις είναι κυρίαρχες και η ανώτατη αρχή του αθλητισμού συστήνεται από τα εθνικά αυτά δίκαια με τη μορφή ενός πολυεθνικού οργανισμού.

Αντίθετα ένα παγκόσμιο αθλητικό δίκαιο δε ρυθμίζεται από τα εθνικά δίκαια και αποτελεί μια υπερεθνική αυτόνομη έννομη τάξη¹⁴⁷ που δημιουργείται από τους

¹⁴⁴ Papaloukas, M. "Sport Law and the European Union Χορηγία. Sport Management International Journal. Vol. 3(2): 39-49, 2007.

¹⁴⁵ Foster, K. «Is There a Global Sports Law?». Entertainment Law. Published by Frank Cass. London. Vol.2, No. 1, Spring 2003, pp. 1-18.

¹⁴⁶ Αυτή η άποψη έχει υποστηριχθεί από τον J. Nafzinger. Βλ. σχετικά Nafzinger J: "Globalizing Sports law". Marquette Sports Law Journal. 9 (1999), pp.225-237.

¹⁴⁷ Papaloukas, M. "Sports Law and Sports Market". Χορηγία. Sport Management International Journal. Vol. 1(1): 39-45, 2005.

παγκόσμιους φορείς που ρυθμίζουν τον αθλητισμό. Πρόκειται για ένα παγκόσμιο δίκαιο χωρίς εθνικούς δεσμούς, ένα σύνολο υπερεθνικών νομικών αρχών *sui generis*, που παράγονται από τους κανόνες που έχουν θεσπίσει οι διεθνείς αθλητικές ομοσπονδίες, όπως ερμηνεύονται οι κανόνες αυτοί τα αρμόδια δικαιοδοτικά αθλητικά όργανα. Πρόκειται για μια ξεχωριστή έννομη τάξη που είναι παγκοσμίως αυτόνομη.¹⁴⁸ ¹⁴⁹ Προϋποθέτει ότι οι διεθνείς αθλητικές ομοσπονδίες δεν μπορούν να ρυθμίζονται από εθνικά δικαστήρια ή από τα εθνικά δίκαια. Μπορούν μόνο να ρυθμίζονται από τα δικά τους εσωτερικά όργανα ή από εξωτερικά όργανα που έχουν συσταθεί ή εγκριθεί από τις ίδιες τις διεθνείς αθλητικές ομοσπονδίες.¹⁵⁰

Φαίνεται λοιπόν, όπως έχει υποστηριχθεί,¹⁵¹ ότι μπορεί να συνυπάρχουν στο διεθνές αθλητικό στερέωμα κανόνες διεθνούς αθλητικού δικαίου και κανόνες παγκόσμιου αθλητικού δικαίου. Το διεθνές αθλητικό δίκαιο περιλαμβάνει τους κανόνες που ρυθμίζουν το τμήμα εκείνο του αθλητισμού που ενώ παρουσιάζει διεθνή στοιχεία εντούτοις βασίζεται σταθερά στον εθνικό αθλητισμό, ρυθμίζεται από εθνική νομοθεσία και συνήθως επιχορηγείται από τα εθνικά συστήματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ποδόσφαιρο. Αντίθετα το παγκόσμιο αθλητικό δίκαιο περιλαμβάνει τους κανόνες που ρυθμίζουν τα αθλήματα στα οποία συμμετέχουν ομάδες χωρίς καθόλου ή με αμφίβολες εθνικές ρίζες. Στην περίπτωση αυτή κάθε ομάδα δεν επιχορηγείται από κάποιο κράτος και τον κύριο ρόλο έχουν οι χορηγοί. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Φόρμουλα 1. Με την έννοια αυτή ένα παγκοσμιοποιημένο σύστημα αθλητικού δικαίου περιλαμβάνει κανόνες με τους οποίους ο αθλητισμός αυτορυθμίζεται, ενώ ένα διεθνοποιημένο αθλητικό δίκαιο είτε σε επίπεδο κρατών είτε σε επίπεδο ευρωπαϊκής ένωσης θα παράγει ένα μωσαϊκό κανονιστικών ρυθμίσεων από διαφορετικά κανονιστικά συστήματα.

Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να διακρίνουμε διαφορετικούς κανόνες αθλητικού δικαίου. Καταρχήν υπάρχουν οι κανόνες που αφορούν τον τρόπο διεξαγωγής των αγώνων καθώς επίσης και οι κανόνες που περιλαμβάνουν τις ηθικές

¹⁴⁸ Παπαλουκάς, Μ. «Η Αθλητική Έννομη Τάξη και η Αθλητική Αγορά». 2007. Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών. Τεύχος 137, Σελ. 569-574.

¹⁴⁹ Παπαλουκάς, Μ. «Αθλητισμός: Νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Εκδοση Μ. Παπαλουκάς, Αθήνα 2008.

¹⁵⁰ Foster, K. «Is There a Global Sports Law?». Entertainment Law. Published by Frank Cass. London. Vol.2, No. 1, Spring 2003, pp. 1-18.

¹⁵¹ Hoolihan, B. «Governance, Globalisation and Sport». Η εργασία αυτή παρουσιάστηκε το Νοέμβριο του 1991 κατά τη διάρκεια του Anglia polytechnic University LLM Sports law Seminar.

αρχές του αθλητισμού, όπως είναι οι αρχές του αθλητικού πνεύματος και του ευ αγωνίζεσθαι και εντάσσονται σε αυτό που συνήθως καλείται **Lex Ludica**. Κατόπιν υπάρχουν οι γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου που εφαρμόζονται αυτομάτως στον αθλητισμό και περιλαμβάνουν βασική προστασία από αυθαιρεσίες όπως είναι το δικαίωμα της ακρόασης και εντάσσονται στο καλούμενο **Διεθνές Αθλητικό Δίκαιο**. Τέλος, υπάρχουν οι αρχές που πηγάζουν από την ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων των διεθνών αθλητικών ομοσπονδιών. Οι κανόνες αυτοί είναι συμβατικής προέλευσης, μοναδικοί και ιδιαίτεροι και περιλαμβάνονται στο καλούμενο **Παγκόσμιο Αθλητικό Δίκαιο**.

Όταν λοιπόν αναφέρεται κανείς στον όρο *Lex Sportiva* με την έννοια μιας ιδιαίτερης, αυτόνομης και ανεξάρτητης έννομης τάξης, δεν μπορεί να αναφέρεται σε ένα διεθνές αθλητικό δίκαιο το οποίο εξ ορισμού ως διεθνές δίκαιο ρυθμίζει σχέσεις μεταξύ κρατών. Θα πρέπει λοιπόν ο όρος *Lex Sportiva* να αναφέρεται στο παγκοσμιοποιημένο αθλητικό σύστημα και όχι στο διεθνές αθλητικό σύστημα. Συχνά υποστηρίζεται η άποψη ότι η *Lex Sportiva* περιλαμβάνει το διεθνές αθλητικό δίκαιο αλλά όταν περιγράφεται το σύνολο των κανόνων που υπάγονται σε αυτή, αναφέρονται κανόνες όχι του διεθνούς αθλητικού δικαίου αλλά του παγκόσμιου αθλητικού δικαίου.¹⁵²

¹⁵² Beloff M., Kerr T., Demetriou M. «Sports Law». Oxford. Hart. 1999.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

I. Γενικά

Εφόσον έχουμε ήδη ξεκαθαρίσει ότι η σχέση του αθλητή με το σωματείο χαρακτηρίζεται από τα δικαστήρια ως ιδιόμορφη σχέση εξαρτημένης εργασίας που εμπίπτει στο χώρο του εργατικού δικαίου θα πρέπει να εξετάσουμε την έννοια, τα χαρακτηριστικά και τις βασικές αρχές της σχέσης αυτής.

Η βασική σχέση που εξετάζει το εργατικό δίκαιο είναι η εργασία που προσφέρει ένα πρόσωπο στην υπηρεσία κάποιου άλλου προσώπου, το οποίο τη χρησιμοποιεί και την εξουσιάζει στο πλαίσιο μιας ειδικής έννομης σχέσης που ονομάζεται σχέση εξαρτημένης εργασίας. Αυτή λοιπόν η σχέση εξαρτημένης εργασίας, κατά την οποία η παρεχόμενη εργασία, δεν εξουσιάζεται από το πρόσωπο που την παρέχει αποτελεί και το αντικείμενο του εργατικού δικαίου. Συνεπώς σε σχέση εξαρτημένης εργασίας τελούν οι υπάλληλοι σε κάποιον εργοδότη (π.χ. τραπεζικοί υπάλληλοι). Στο αντίθετο άκρο βρίσκεται η μη εξαρτημένη εργασία, η σχέση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών, η οποία είναι με πολύ απλά λόγια η εργασία των ανεξάρτητων, ελεύθερων επαγγελματιών (π.χ. δικηγόροι).

Η σύμβαση εργασίας λοιπόν δημιουργεί μια σχέση εξαρτημένης εργασίας δηλαδή μια έννομη σχέση βάσει της οποίας η μία πλευρά, ο μισθωτός, συμφωνεί να παρέχει την εργασία του στη διάθεση της άλλης πλευράς, του εργοδότη, με αντάλλαγμα το μισθό. Τα βασικά χαρακτηριστικά λοιπόν της σχέσης παροχής εξαρτημένης εργασίας είναι τα ακόλουθα:

1. **Ο μισθωτός** ή εργαζόμενος είναι το φυσικό πρόσωπο που παρέχει στον εργοδότη κατόπιν συμφωνίας που καλείται σύμβαση εργασίας και με αμοιβή την εργασία του υπό συνθήκες εξάρτησης από τον εργοδότη αυτόν.

2. **Ο εργοδότης** είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο στο οποίο προσφέρει την εργασία του ο μισθωτός και το πρόσωπο που δικαιούται βάσει συμφωνίας (σύμβαση εργασίας) να χρησιμοποιεί την εργασία του μισθωτού αυτού.

3. **Η εργασία** που παρέχει ο μισθωτός στον εργοδότη είναι κάθε αποσχόληση και κάθε μορφή δραστηριότητας με ορισμένο σκοπό. Νομικά ο σκοπός μπορεί να είναι οποιοσδήποτε αρκεί να είναι θεμιτός, δηλαδή όχι παράνομος ή ανήθικος. Μπορεί επίσης να πρόκειται για οποιοδήποτε είδος εργασίας, πνευματική, σωματική ή και τα δύο ή να συνίσταται σε θετική ενέργεια του εργαζομένου ή και απλή παρουσία του σε ένα τόπο ακόμη και ακινησία (π.χ. η απασχόληση μοντέλου από ζωγράφο) ή και ο ύπνος (π.χ. η απασχόληση φύλακα που κοιμάται σε εργοστάσιο).

4. Ο **μισθός** αποτελεί το αντάλλαγμα που παρέχει ο εργοδότης στο μισθωτό για την εργασία που του παρέχει, είναι δηλαδή η οικονομική αποτίμηση της αξίας της προσφερόμενης εργασίας.

II. Διάρκεια της σχέσης εξαρτημένης εργασίας

Η σύμβαση εργασίας δημιουργεί μια σχέση διάρκειας μεταξύ των δύο πλευρών (μισθωτού και εργοδότη) με επαναλαμβανόμενες τακτικά στο χρόνο την παροχή του μισθωτού (εργασία) και την αντιπαροχή του εργοδότη (μισθός). Η διάρκεια της σύμβασης εργασίας μπορεί να είναι είτε ορισμένη, οπότε μιλάμε για σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, είτε αόριστη, οπότε μιλάμε για σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου.

Η σύμβαση εργασίας είναι ορισμένου χρόνου όταν η λήξη της σχέσης καθορίζεται με ακριβείς χρονικούς προσδιορισμούς (π.χ. όταν ορίζεται ότι λήγει σε δύο μήνες, ένα χρόνο κ.λ.π.). Παρόλα αυτά η σύμβαση εργασίας μπορεί να είναι ορισμένου χρόνου και όταν δεν αναφέρεται ρητά το χρονικό σημείο της λήξης της αλλά το χρονικό σημείο της λήξης της συνάγεται από το είδος και το σκοπό της σύμβασης (π.χ. πρόσληψη μισθωτού για την εκτέλεση ενός συγκεκριμένου έργου, όπως είναι η κατασκευή μιας οικοδομής).

Η σύμβαση εργασίας είναι αορίστου χρόνου όταν ο προσδιορισμός της λήξης της εξαρτάται από γεγονός μελλοντικό αλλά αβέβαιο ή όταν περιλαμβάνει διάταξη βάσει της οποίας παρέχεται στον εργοδότη το δικαίωμα να λύσει τη σύμβαση όταν αυτός το ορίσει.

III. Οι υποχρεώσεις του Μισθωτού

Η βασικότερη υποχρέωση του μισθωτού είναι βέβαια η η παροχή της εργασίας του καθεαυτής, χωρίς να τον ενδιαφέρει που θα εφαρμοσθεί ούτε το αποτέλεσμα της εφαρμογής της και χωρίς να συμμετάσχει στον κίνδυνο της καλής ή μη κατασκευής. Με άλλα λόγια για το μισθωτό αρκεί ότι παρέχει την εργασία του στον εργοδότη στον συμφωνημένο τόπο και χρόνο, χωρίς να τον ενδιαφέρει πως θα την εκμεταλλευθεί ο εργοδότης.

Ο μισθωτός οφείλει επίσης κατά κανόνα να εκπληρώνει την υποχρέωση εργασίας του αυτοπροσώπως και όχι μέσω υποκατάστατου τρίτου προσώπου, όπως επίσης και ο εργοδότης κατά κανόνα δε δικαιούται να μεταβιβάσει την αξίωση που έχει από το μισθωτό να εργασθεί, σε τρίτο πρόσωπο (π.χ. να δανείσει τον εργαζόμενο).

Ο μισθωτός έχει επίσης την υποχρέωση να παρέχει τις υπηρεσίες του μόνο για το είδος της εργασίας για το οποίο έχει προσληφθεί. Το είδος της εργασίας για την οποία προσελήφθη μπορεί είτε να αναφέρεται ρητά στη σύμβαση εργασίας είτε να συνάγεται από την επαγγελματική ειδικότητα του μισθωτού, το αντικείμενο της επιχείρησης του εργοδότη, την ειδικότερη ανάγκη που καλύπτει η πρόσληψη του μισθωτού.

Επίσης ο μισθωτός πρέπει να παρέχει την εργασία του μέσα σε ορισμένα χρονικά όρια τα οποία δε πρέπει να ξεπεραστούν διότι μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο την υγεία ή την ψυχική ισορροπία του μισθωτού.

Ο τρόπος στον οποίο ο μισθωτός οφείλει να παρέχει την εργασία του είναι συνήθως αυτονόητος από το γεγονός ότι εκεί βρίσκεται και η επιχείρηση. Σε ορισμένες περιπτώσεις όμως ο τρόπος παροχής της εργασίας μπορεί να συνάγεται από τη φύση της εργασίας (π.χ. όταν πρόκειται για αθλητή ο τρόπος παροχής της εργασίας του μπορεί να εξαρτάται από τον τόπο της κάθε διοργάνωσης).

Γενικά ο μισθωτός πρέπει να φροντίζει να εκτελεί την εργασία του με επιμέλεια και όπως υπαγορεύουν η καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη ώστε να επιτευχθεί ο εργασιακός σκοπός. Για το λόγο αυτό πρέπει να συμμορφώνεται στις εντολές του εργοδότη εκτός αν είναι παράνομες, ανήθικες, αντίθετες στη σύμβαση εργασίας που έχουν υπογράψει ή πρόκειται για εντολές που αφορούν στην ιδιωτική του ζωή, την ηθική του, τις πολιτικές, θρησκευτικές και άλλες ιδεολογίες του και γενικά δεν έχει την υποχρέωση να συμμορφώνεται με οδηγίες που εμπίπτουν στον κύκλο της προσωπικότητάς του. Μόνο κατ' εξαίρεση όταν η ιδιωτική του ζωή και οι εκδηλώσεις της προσωπικότητάς του μπορεί να επηρεάσουν τα συμφέροντα της επιχείρησης είναι δυνατό να δικαιολογείται η παρέμβαση του εργοδότη (π.χ. περιορισμοί των βραδινών εξόδων των αθλητών, της διατροφής τους κ.λ.π.).

IV. Ο Μισθός

Η βασική υποχρέωση του εργοδότη προς το μισθωτό είναι η καταβολή του μισθού του. Επειδή ο μισθός είναι το μέσο διαβίωσης του μισθωτού και της οικογένειάς του ο νόμος του παρέχει ειδική προστασία. Έτσι:

1. ο μισθός απαγορεύεται να συμψηφισθεί με απαιτήσεις του εργοδότη κατά του μισθωτού από οποιαδήποτε αιτία κι αν προέρχονται (π.χ. δάνειο του μισθωτού από τον εργοδότη, ζημιά που προκάλεσε ο μισθωτός κ.λ.π.)
2. Απαγορεύεται τρίτος στον οποίο χρωστάει ο εργοδότης, να κατασχέσει ποσά που έχει στα χέρια του ο εργοδότης για την πληρωμή των μισθωτών που απασχολεί.

3. Ο μισθωτός δε μπορεί να εκχωρήσει σε τρίτο την απαίτηση που έχει από τον εργοδότη για το μισθό.

4. Είναι άκυρη οποιαδήποτε συμφωνία βάσει της οποίας ο μισθωτός παραιτείται του δικαιώματός του να λάβει μισθό.

Σε περίπτωση που δεν καταβληθεί ο μισθός στο μισθωτό αυτός μπορεί, έχοντας υπόψη ότι η αξίωση του μισθού παραγράφεται εντός πενταετίας:

1. Να επιδιώξει δικαστικά την καταβολή του μισθού του.

2. Να ασκήσει το λεγόμενο δικαίωμα επίσχεσης δηλαδή να μην παρέχει την εργασία του μέχρι να του καταβληθεί ο μισθός του.

3. Να καταγγείλει τη σύμβαση εργασίας του επικαλούμενος σπουδαίο λόγο.

4. Εάν ο εργοδότης καθυστερεί συχνά την καταβολή του μισθού του να το θεωρήσει ως καταγγελία της σύμβασης από την πλευρά του εργοδότη και να ζητήσει τη σχετική αποζημίωση.

5. Εάν ο εργοδότης δε καταβάλει το μισθό ή προκαλεί μονομερώς βλαπτική μεταβολή των όρων της σύμβασης εργασίας (π.χ. υποβιβασμός, μείωση του μισθού) με σκοπό να τον εξαναγκάσει σε παραίτηση μπορεί επίσης να το θεωρήσει ως καταγγελία της σύμβασης από τον εργοδότη και να αποχωρήσει ζητώντας αποζημίωση.

6. Εφόσον ο εργοδότης είναι έμπορος μπορεί να επιδιώξει να κηρυχθεί σε κατάσταση πτώχευσης.

7. Να μηνύσει τον εργοδότη καθώς η μη εμπρόθεσμη ή σε εύλογο χρόνο καταβολή του μισθού αποτελεί ποινικό αδίκημα.

V. Το Εργατικό Ατύχημα

Παρόλο που στο χώρο του αθλητισμού προβλέπονται σε κάποιες περιπτώσεις (π.χ. ποδόσφαιρο) ειδικές διατάξεις βάσει των οποίων ορίζεται η ευθύνη της ομάδας για τους τραυματισμούς του αθλητή, θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι εφόσον τα ελληνικά δικαστήρια χαρακτηρίζουν την παροχή των υπηρεσιών του αθλητή προς την ομάδα ως σχέση εξαρτημένης εργασίας άρα και η έννοια του εργατικού ατυχήματος θα πρέπει να έχει εφαρμογή στο αθλητικό δίκαιο.

Εργατικό ατύχημα είναι το ατύχημα εκείνο που επέρχεται σε μισθωτό από βίαιο συμβάν κατά τη διάρκεια της εργασίας του ή εξ' αφορμής της εφόσον του προκάλεσε ανικανότητα να εργασθεί, που διαρκεί περισσότερο από 4 ημέρες. Επειδή χρησιμοποιείται πάντως ο όρος "βίαιο συμβάν" γίνεται δεκτό ότι δεν εμπίπτει στην έννοια του εργατικού ατυχήματος οποιαδήποτε βλάβη μπορεί να πάθει ο μισθωτός με

τις κανονικές συνθήκες εργασίας του. Συνεπώς θα πρέπει να κρίνεται με διαφορετικά μέτρα η βλάβη του αθλητή κατά τη διάρκεια ενός αγώνα καθώς τουλάχιστον οι μικροτραυματισμοί μπορούμε να πούμε ότι εντάσσονται στις αναμενόμενες βλάβες βάσει των κανονικών συνθηκών εργασίας του. Το ατύχημα πάντως θα πρέπει να συμβεί κατά την εκτέλεση της εργασίας του μισθωτού ή εξ' αφορμής της (άρα και κατά τη διάρκεια των προπονήσεων του αθλητή ή κατά τη διάρκεια του ταξιδιού για τη μετάβαση στον αγωνιστικό χώρο).

Η ευθύνη του εργοδότη σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος είναι “αντικειμενική” δηλαδή ανεξάρτητη από πταίσμα του (το δικαστήριο δεν εξετάζει εάν έφταιγε ή όχι ο εργοδότης για το ατύχημα). Η ευθύνη του εργοδότη μπορεί να αποκλεισθεί μόνο εάν το ατύχημα οφείλεται σε δόλο του μισθωτού ή να μειωθεί σε περίπτωση που ο μισθωτός παρέβη αδικαιολόγητα κανόνες σχετικούς με τους όρους ασφαλείας της εργασίας. Κατά τα λοιπά η οφειλόμενη από τον εργοδότη αποζημίωση είναι ανάλογη με την έκταση και τη διάρκεια της ανικανότητας του παθόντος.

VI. Λήξη της Σύμβασης Εργασίας

Η σύμβαση εργασίας λήγει αυτοδικαίως όπως είναι φυσικό με την πάροδο του συμφωνημένου χρόνου, όταν πρόκειται για σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου ή και πριν από αυτήν εξ' αιτίας σπουδαίου λόγου, κατόπιν καταγγελίας της σύμβασης από το μισθωτό ή τον εργοδότη.

Σπουδαίος λόγος καταγγελίας της σύμβασης μπορεί να είναι οποιοδήποτε περιστατικό και οποιοσδήποτε περιστάσεις καθιστούν τη συνέχιση της σύμβασης τόσο επαχθή γι αυτόν που επικαλείται το σπουδαίο λόγο ώστε να μην είναι δυνατό να αξιώνει κανείς από αυτόν τη συνέχιση της σύμβασης.